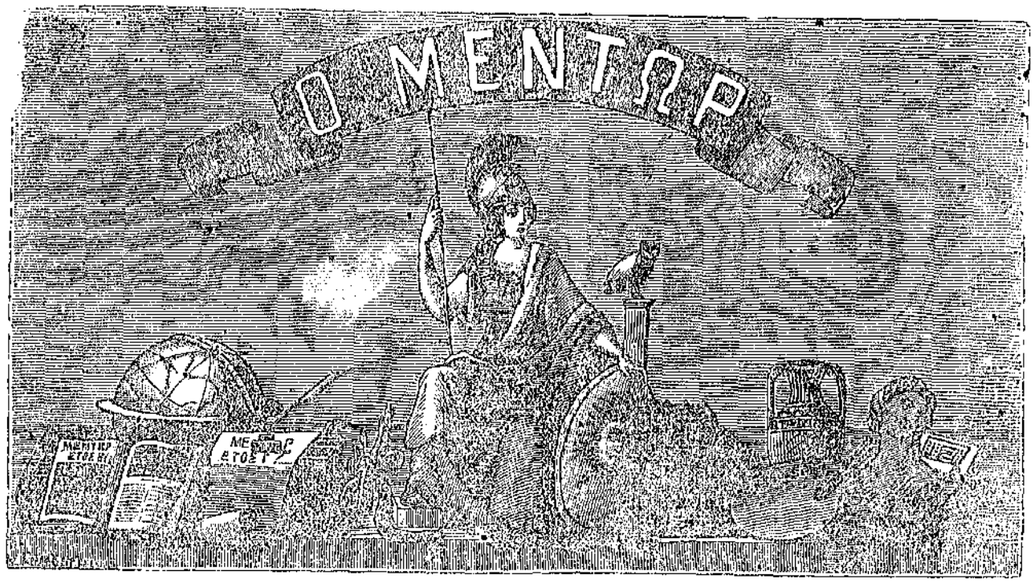

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1872. = ΤΕΥΧΟΣ ΑΘ'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ.

Μέρος Β'. (α).

Ἀφοῦ ἐν τῷ Α'. μέρει ἀπεδείξαμεν ὅτι ἡ Γραφὴ ἐκτὸς τινων ἐξαιρέσεων ἦτο τοῖς πᾶσιν ἄγνωστος, ὀφείλομεν ἐνταῦθα νὰ προσείπωμεν ὅτι καὶ οἱ γινώσκοντες ἐγίνωσκον αὐτὴν οὐχὶ βεβαίως δι' ἀμέσου, ἀλλὰ δι' ἐμμέσου τινὸς τρόπου, ἤτοι διὰ παροπαραδότων ἀφηγήσεων—αἵτινες διὰ τοῦ λόγου ἐν ταῖς οἰκογενείαις εἶχον ἐγκατασταθῆ καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀνάμνησις διὰ διδαγμάτων, ὕμνων, ἱερῶν ᾀσμάτων καὶ ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν ἀκραιφνῶς διεσώζετο ἀνανεουμένη διηνεκῶς — ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῶν συντόμων περὶ αὐτῆς δημοτικῶν ἀπανθισμάτων ἅτινα, μεθ' ὅλην τὴν σπανιότητα καὶ ὑπερτίμησιν τῶν βιβλίων, ἀνευρίσκοντο ἐν ταῖς ὀλίγαις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βιβλιοθήκαις, καὶ τέλος δι' ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, εἰκόνων, πρὸς δὲ καὶ διὰ ζωηροτέρων παραστάσεων, ἤτοι ἱερῶν κωμῳδιῶν καὶ τραγῳδιῶν.

Μεταξὺ τῶν μέσων, ἅτινα μετήρχοντο ὅπως διαδιδάσωσι τῷ λαῷ ἐπιπόλαιον καὶ ἀμυδράν τινα γνῶσιν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἀνευρίσκομέν τινα περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς περὶ ἧς πραγματευόμεθα, ἅπερ ἀρκούντως συντελοῦσιν ὅπως συλλάβωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν καὶ περὶ τῶν ἐπιλοίπων. Ταῦτα δ' εἰσὶ τὰ ξυλογραφήματα ἐκεῖνα, ἅτινα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15ου αἰῶνος ἀναφαίνονται συνήθως ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐκτετυπωμένα, ὥσπερ τὰ ἀτελῆ εἰκονογραφήματα τὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐκτιθέμενα πρὸς πώλησιν ἐν ταῖς ὁδοῖς. Μεταξὺ τῶν εἰκονογραφημάτων τούτων ἡ σπανιωτέρα συλλογὴ εἶνε ἡ καλουμένη Biblia pauperum ἤτοι «Βίβλος τῶν πτωχῶν» αὕτη δ' ἀνευρίσκεται μόνον ἐν τοῖς μουσείοις ἐκείνοις, ἔνθα ἐναποταμιεύονται τὰ μᾶλλον περίεργα καὶ ἀξιοθέατα κειμήλια, καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἤτις, ὡσανεὶ φωνὴν ἀφιεῖσα, ἀναδεικνύει μεθ' ὁπόσου ζήλου ἐγένετο ἑκάστοτε ἡ χρῆσις αὐτῆς. Ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων κέκτηται ἓν ἀντίτυπον. Ἡ δὲ περιγραφὴ μιᾶς τῶν εἰκονογραφιῶν αὐτῆς παρέχει ἡμῖν σαφεστάτην ἰδέαν τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἡ ἀνάγνωσις τῶν γραφῶν ἐμμέσως πως ἐγίνετο.

Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε ἡ τεσσαρακοστὴ καὶ τελευταία τῆς εἰρημένης συλλογῆς. Πρὸς τὸ ἄνωθι μέρος παρουσιάζεται ἡ μορφὴ τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Ἠσαΐου, πρὸς δὲ τὸ κάτωθι ἡ τῶν δύο προφητῶν Ἰεζεκιὴλ καὶ Ὠσηέ· πρὸς δὲ τὸ μέσον ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου Ἰησοῦς στεφανῶν τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων· δεξιόθεν δὲ αὐτοῦ ἡ θυγάτηρ τῆς Σιὼν ὑπὸ τοῦ νυμφίου αὐτῆς στεφανουμένη· ἐξ ἀριστερῶν ἄγγελος λαλῶν τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ. Μανθάνομεν δὲ ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ κάτωθεν τῆς εἰκόνος περιθωρίου λατινικῶν λέξεων ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀνταμοιβῆς καὶ ἀνταποδόσεως τῶν δικαίων ἐκλεκτῶν, διότι ἀναγινώσκομεν τάδε: «Tunc gaudent animae sibi quam bonum datur omne·» ἤτοι «Χαίρουσιν αἱ ψυχαὶ

(α) Ἴδε τὸ Α'. ἐν σελ. 33, ἐν ἀρχῇ τοῦ ὁποίου κατὰ παραδρομὴν ἐτέθη ἡ λ. μεταπεφρασμένη ἀντὶ γεγραμμένη.

ὅτι αὐταῖς πᾶν ἀγαθὸν διωρθώθη τοῦ.» Ὑπὸ δὲ τὴν θυγατέρα τῆς Σιών, δεξιόθεν τοῦ Δαυΐδ τάδε ὡσαύτως λατινιστί: « Legitur in Cantico Canticorum, quarto capite, quod sponsus alloquitur sponsam et eam sumendo dicit:

«Tota pulchra es amica mea et macula non est in te. Veni, amica mea, veni coronabere.»

«Sponsus verus iste est Christus ; qui assumendo eam sponsam (quae est anima sine macula omnis peccati) introducit eam in requiem aeternam et coronat eam corona immortalitatis.»

ἤτοι « Ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Ἄσματι τῶν Ἀσμάτων τοῦ Σολομῶντος, Κεφ: Δ'. ὅτι ὁ νυμφίος ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν νύμφην καὶ ὑποδεχόμενος αὐτὴν λέγει: « Ὅλη καλὴ εἶ πλησίον μου καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. Δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου νύμφη κτλ. »

Ὁ ἀληθὴς οὗτος νυμφίος εἶνε ὁ Χριστὸς ὅστις, ἐνῷ τὴν νύμφην (ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀκηλίδωτος ψυχὴ) ὑποδέχεται, εἰσάγει αὐτὴν εἰς αἰώνιον εἰρήνην καὶ στέφει αὐτὴν διὰ τοῦ στέμματος τῆς ἀθανασίας. »

Ὑπὸ δὲ τὸν ἄγγελον δεξιόθεν τοῦ Ἠσαΐου τάδε :

« Legitur in Apocalypsi XXI. capite, quod angelus Dei apprehendit Johannem Evangelistum cum esset in spiritu et volens sibi ostendere arcana Dei dixit ad eum: Veni et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. Angelus loquitur ad omnes in generali ut veniant ad auscultandum a spiritu Agnum innocentem Christum, animam innocentem coronantem. »

ἤτοι. « Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει Ἰωάννου, Κεφ. 21 ὅτι ἄγγελος Θεοῦ ἐντυχὼν ἐν πνεύματι Ἰωάννῃ τῷ Εὐαγγελιστῇ καὶ θέλων ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰ τοῦ Θεοῦ μυστήρια εἶπε πρὸς αὐτόν: Δεῦρο δείξωσοι τὴν νύμφην, τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα. Ὁ ἄγγελος ὁμιλεῖ πρὸς πάντας ἐν γένει, ὅπως δυνηθῶσιν ἐν πνεύματι ν' ἀκούσωσι τοῦ αθόου ἀμνοῦ Χριστοῦ, τοῦ στεφανοῦντος τὰς ἀθῶας ψυχάς. »

Ὑπὸ τὴν θυγατέρα τῆς Σιὼν τάδε:

« Laus minime vera: sponsum bene sensit habere. »

ἤτοι. « Αἶνος τῇ ἀληθινῇ ψυχῇ: καλῶς ἔπραξε νυμφίον λαβοῦσα. »

Ὑπὸ δὲ τὸν ἄγγελον :

« Sponsus amat sponsam Christus nimis et speciosam. »

ἤτοι. « Χριστὸς ὁ νυμφίος λίαν ὑπεραγαπᾷ τὴν εὐειδῆ αὐτοῦ νύμφην. »

Αἱ δὲ περὶ τὸν Δαβὶδ καὶ Ἠσαΐαν ἐπιγραφαὶ εἰσὶν αἱ ἀκόλουθαι:

« Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo Suo »

ἤτοι. « Καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ Αὐτοῦ. » (Ψαλμὸς 18ος.)

« Tanquam sponsus decoravit me corona. »

ἤτοι. « ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν. » (Ἠσαΐας Κεφ. LXI, 10)

Καὶ κατωτέρω αὖται:

« Sponsabo te mihi in sempiternum. »

ἤτοι « Καὶ μνηστεύσομαί σοι ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα. » (Ὡσηέ. Κεφ. 5.)

« Corona tua circumligata sit et calciamenta in pedibus. »

ἤτοι « Καὶ αἱ κόμαι ὑμῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν. » (Ἰεζεκιὴλ Κεφ: ΚΔ'. 23.)

Αἱ εἰκόνες λοιπὸν αὗται καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ εἰσιν οὕτως εἰπεῖν ὡρισμέναι ὅπως καταστήσωσι περιττὴν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Βίβλου· ὅθεν εὐχερῶς ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν εἰς τί συνίσταντο αἱ βιβλικαὶ γνώσεις τῆς ἐποχῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐμφάνισις αὐτῶν χρονολογεῖται κατὰ τὸ 1425 ἢ 1435, ἀποτελοῦσιν οὕτως αὗται τὸ ὅριον τοῦ Μεσαιῶνος ἐν Εὐρώπῃ, περὶ οὗ ἐνταῦθα πραγματευόμεθα. Εἰς μάτην δ' ἠθέλαμεν ἀναζητήσει παρομοίας ἔστω καὶ ἀτελεῖς δημοσιεύσεις ἐν τοῖς πρὸ αὐτοῦ αἰῶσι.

Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ θου μέχρι τοῦ 15ου αἰῶνος οἱ λατρευταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς οὐδέλως ἀνεγίνωσκον αὐτὴν καὶ ὅμως ἐγίνωσκον αὐτὴν· ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνωσκεν αὐτὴν ὡς τὴν ἐδίδαξαν αὐτῷ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, οὗτοι δὲ πάλιν ὥσπερ ἡ περὶ αὐτῆς διήγησις ἡ οἰκογενειακὴ ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν ἐκληροδοτήθη αὐτοῖς ἢ ὡς αἱ μικραὶ συλλογαὶ προσέφεραν αὐτὴν, αἱ παριστανόμεναι, ὡς εἴρηται, διὰ τῶν λιθογραφιῶν, ζωγραφιῶν καὶ εἰκόνων, διὰ τῶν ἱερῶν κωμῳδιῶν καὶ τραγῳδιῶν ἐν ταῖς θεατρικαῖς τῆς Εὐρώπης σκηναῖς, καὶ διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων, τελετῶν καὶ διδασκαλιῶν πρὸς ἀνάμνησιν καὶ διαιώνισιν αὐτῆς. Ἕκαστος ὅθεν πανταχόσε διά τε τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς προσελάμβανεν ἀρκούντως τὴν ἐπίγνωσιν τῆς Γραφῆς, χωρὶς ὅμως αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ν' ἀποτολμήσῃ ὅπως ἐρευνήσῃ τὰ περὶ αὐτῆς, καθόσον τὸ ἔργον τοῦτο ἐναπέκειτο τοῖς ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τὸν μεσαιῶνα ἀναμορφωταῖς ἄνευ εὐθύνης, ἄνευ φόβου, ἄνευ βασάνων.

Περαίνοντες καὶ τὸ Β'. μέρος τῆς παρούσης πραγματείας δὲν θεωρεῦμεν ἀπὸ σκοποῦ, χάριν τῶν τοῦ Μέντορος φιλομούσων ἀναγνωστῶν, ἵνα μεταφράσωμεν ἐντεῦθεν, προκειμένου περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ τὸ ἑπόμενον ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου χωρίον τοῦ εὐρραθεστάτου Γάλλου φιλοσόφου τῆς Γενεύης, ὅπερ, ὡς λαμπρὸν μὲν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐπιχείρημα, τῶν δὲ φιλοχρίστων πρὸς ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν τὰ μάλιστα προτρεπτικόν, καὶ αὐτοὶ οἱ καθ' ἡμᾶς θεολόγοι οὐδόλως ἀπηξίωσαν λίαν εὐγλώττως ἔστιν ὅτε καὶ ἀπ' ἄμβωνος ἀπαγγέλλαι :

« Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἁγιότης τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε ἐπιχείρημα εἰς » τὴν καρδίαν μου λαλοῦν καὶ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἄνευ βαρυ- » τάτης πρὸς αὐτὴν ὀλίψεως ἐπιδεχόμενον ἐξέλεγξιν. Ἴδετε τὰ » βιβλία τῶν φιλοσόφων μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς πομπῆς καὶ με- » γαληγορίας, ὁπόσον μικρὰ εἰσὶν ἀπέναντι αὐτοῦ! Εἶνε δυνατὸν » ὥστε βιβλίον συνάμα τοσοῦτο ἔξοχον καὶ τοσοῦτον ἁπλοῦν, » νὰ ἦνε ἔργον ἀνθρώπων; Εἶνε δυνατὸν ὥστε ὁ ἐν αὐτῷ ἐξι- » στορούμενος νὰ ἦνε ἄνθρωπος καὶ αὐτός; Τοιοῦτον ἔστιν ἄρά γε » τὸ ὕφος τοῦ ἐνθουσιαστοῦ ἢ τοῦ φιλοδόξου αἱρεσιάρχου; Ἀπ' ἐ- » ναντίας, ὁποία γλυκύτης, ὁποία καθαρότης ἀναδείκνυται ἐν » τοῖς ἤθεσιν αὐτοῦ! Ὁποία θελκτικὴ χάρις ἐν ταῖς διδασκαλί- » αις, ὁποῖον ὕψος ἐν τοῖς ἀποφθέγμασιν, ὁποῖον βάθος σοφίας » ἐν τοῖς λόγοις, ὁποία παρουσία νοός, ὁποία λεπτότης καὶ ὁποία » ὀρθότης ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι, καὶ ὁποῖον καὶ ὁπόσον κράτος » ἐπὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ!.. Δείξατέ μοι τὸν ἄνθρωπον, δείξατέ » μοι τὸν σοφὸν τὸν συγηθένα νὰ ἐνεργήσῃ, νὰ πάθῃ καὶ ν' ἀπο- » θάνῃ ἄνευ ἀδυναμίας καὶ ἄνευ ἐπιδείξεως. Ὅτε ὁ Πλάτων » περιγράφει τὸν φαντασικὸν αὐτοῦ δίκαιον κεκαλυμμένον μεθ' » ὅλης τῆς ἀτιμίας τοῦ ἐγκλήματος, καίτοι ἄξιον ὄντα ἀπάντων » τῶν θραθείων τῆς ἀρετῆς, ζωγραφίζει ἀκριβῶς καὶ πιστῶς καθ' » ὅλα τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἡ ἀφομοίωσις δ' αὕτη ἐστὶ τοσοῦτον ἐν- » εργὴς ὥστε ἅπαντες οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἠθάνθησαν » αὐτήν, οὐδόλως περὶ τούτου ἀμφιβάλλοντες. » (Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος ὅπερ ὁ Γάλλος ἢ μᾶλλον Ἑλβετὸς φιλόσοφος ὑπονοεῖ εἶνε βεβαίως τὸ ἑπόμενον ὅπερ ἀναγινώσκομεν ἐν Βιβλ. Β'. V. τῆς πολιτείας τοῦ Πλάτωνος : «...ἐροῦσι δὲ τάδε, ὅτι οὕτω διακείμενος ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, δεδήσεται, ἐκκαυθήσεται τὼ ὀφθαλμώ, τελευτῶν πάντα κακὰ παθὼν ἀνασχινδυλευθήσεται καὶ γνώσεται, ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον, ἀλλὰ δοκεῖν δεῖ ἐθέλειν. »

Ἤτοι »... θὰ εἴπωσι δὲ καὶ τάδε, ὅτι ὁ δίκαιος, οὕτω διακείμενος, θέλει μαστιγωθῆ, βασανισθῆ, δεθῆ, τοὺς ὀφθαλμούς κατακαυθῆ καὶ τέλος πάντα τὰ κακὰ παθὼν θέλει ἐπιμερισθῆ (σταυρωθῆ) καὶ θέλει καταλάβει ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἦνε ἀληθῶς δίκαιος, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον νὰ φαίνεται ὅτ εἶνε τοιοῦτος. »

« Ὁποία πρόληψη, ὁποία τυφλότητα καὶ ὁποία δολιότητα « ὀφείλει τις νὰ ἔχῃ ἵνα τολμήσῃ νὰ συγκρίνῃ τὸν υἱὸν τοῦ Σω- « φρονίσκου πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας! Ὁπόση διάστασις μετα- « ξὺ αὐτῶν τῶν δύο! Ὁ Σωκράτης ἀποθνήσκων ἄνευ πόνου, ἄ- « νευ ἀτιμώσεως, διετήρησεν εὐκόλως μέχρι τέλους τὴν φιλοσο- « φικὴν αὐτοῦ ἀξιοπρέπειαν καὶ ἐὰν ὁ εὔκολος οὗτος θάνατος « δὲν ἀτίμα τὸν βίον αὐτοῦ, ἠθέλαμεν ἀμφιβάλλει ἂν ὁ Σωκράτης « ἦτο πῶν ἄλλο τι ἢ σοφιστής. Ἀλλ' ἐρεῦρε, λέγουσι, τὴν ἠθι- « κήν. Οὐχί· ἕτεροι πρὸ αὐτοῦ εἶχον βάλει εἰς πρᾶξιν αὐτήν, « οὗτος δ' ἁπλῶς ἐκήρυξεν ὅπερ ἐκεῖνοι εἶχον ἤδη πράξει, καὶ « ἐν εἴδει μαθημάτων ἀπήγγειλε τὰ παραδείγματα αὐτῶν. Ὁ « Ἀριστείδης ἐγένετο δίκαιος πρὶν ἢ ὁ Σωκράτης εἴπῃ τί ἦτο « δικαιοσύνη· ὁ Λεωνίδας εἶχεν ἀποθάνει ὑπὲρ πατρίδος πρὶν ἢ « ὁ Σωκράτης ἐπαινέσῃ τὴν ὀλιγάρκειαν καί, πρὶν ἢ οὗτος δώσῃ « τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀρετῆς, ἡ Ἑλλὰς ἐπλούτει ἐναρέτων ἀνδρῶν « Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς πόθεν ἔλαβε παρὰ τοῖς μετ' αὐτοῦ τὴν ἔξοχον, « ἐκείνην ἠθικήν, ἧς αὐτὸς μόνος παρέδωκε τὴν τε θεωρίαν καὶ « τὴν πρᾶξιν, τά τε μαθήματα καὶ τὸ παράδειγμα; Ἐκ τοῦ βά- « θους τοῦ μανιωδεστέρου φανατισμοῦ ἡ ὑψηλοτέρα σοφία ἠκούσθη « καὶ ἡ ἁπλότης τῶν μᾶλλον ἡρωϊκῶν ἀρετῶν ἐτίμησε τὸν χα- « μερπέστατον ἁπάντων τῶν λαῶν. Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους « φιλοσοφοῦντος ἡσύχως μετα τῶν φίλων αὐτοῦ εἶνε ὁ γλυκύτε- « ρος τῶν ὁποῖον δύναναί τις νὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ « ἐκπνέοντος ἐν ταῖς βασάνοις, ὑβριζομένου, ἐμπαιζομένου καὶ « καταράτου γενομένου ὑπ' ὁλοκλήρου λαοῦ, εἶνε ὁ φρικωδέστε- « ρος τῶν ὁποῖον δύναταί τις νὰ φοβηθῇ. Ὁ Σωκράτης λαμβά- « νων τὸ θηλητηριῶδες ποτήριον εὐχαριστεῖ τὸν μετὰ δακρύων « προσφέροντα αὐτὸ εἰς αὐτόν. Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν βασά- « νων τῆς ἐσχάτης καταδίκης δέεται ὑπὲρ τῶν μανιωδῶν δημίων « αὐτοῦ.

» Ναί, ἂν ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους εἶαι ζωὴ καὶ « θάνατος ἀνδρὸς σοφοῦ, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶαι « ζωὴ καὶ θάνατος Θεοῦ.»

Ἐμ. Γιαννακόπουλος.

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΙΕ'.

Ἓκ τινος Σουηδικῆς ἐφημερίδος ἀρυόμεθα τὴν ἐξῆς παθητικωτάτην περιγραφὴν τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ πρὸ ἡμερῶν ἀποθανόντος βασιλέως τῆς Σουηδονορβεγίας Καρόλου τοῦ ΙΕ'.

Τὴν πρωΐαν τῆς δευτέρας, 10 Σεπτεμβρίου, τὸ βασιλικὸν ἀτμόπλοιον Βανάδις ἔρθασεν ἐκ Κιέλου εἰς Μαλμοέ. Ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἦτο μέγιστον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα, ἐδέησε νὰ ἐξέλθῃ εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ λέμβος τις ἀτμήρης, ὅπως παραλάβῃ τὸν σεβαστὸν ἀσθενῆ. Ὁ βασιλεὺς ἐφαίνετο λίαν ἀδυνατισμένος, ἀλλ' ἐπέμενε θέλων νὰ ἐδεύσῃ πεζῇ ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς ἀποβάθρας, βασταζόμενος ἀμφοτέρωθεν ὑπὸ δύο ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς.

Πλῆθος σύμπυκνον συνωθεῖτο ἐπὶ τῆς προκυμαίας, ὅπως χαιρετήσῃ τὸν μονάρχην ἐν τῇ εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδῳ αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἐξέπεμψε βροντώδη ζητωκραυγήν· ἀλλ' εἰς τὴν θέαν τῆς ἄκρας ἀδυναμίας καὶ τῆς πασχούσης ὄψεως τοῦ βασιλέως αἱ ζητωκραυγαὶ ἔπαυσαν, πᾶσαι αἱ κεφαλαὶ ἀπεκαλύφθησαν καὶ τότε ἐγένετο εἰς τὴν πλατεῖαν σιγὴ νεκρική, ὥστε οὐδὲν ἄλλο ἠκούετο ἢ τὸ σφαλερὸν βάδισμα τοῦ βασιλέως. Ἡ συμπάθεια αὕτη, ἧς ἡ ἐκδήλωσις ἦν τοσοῦτον αὐθόρμητος, ἐπροξένησεν εἰς τὸν βασιλέα βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ εἶπεν εἰς τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτόν: «Σήμερον ἠσθάνθην ὅτι ἀγαπῶμαι. Βλέπω ὅτι θέλουσι μὲ λυπηθῆ.» Ἦν ἑνδεκάτη ὥρα, ὁ δὲ βασιλεὺς κατελίθη μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐν τῇ ἀναπαύσει καὶ τῷ ὕπνῳ θὰ ἀνελάμβανεν ἱκανὰς δυνάμεις, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁδόν του εἶχε διατάξει νὰ παρασκευασθῇ εἰδικὴ ἁμαξοστοιχία διὰ τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὰς 9 ὥρας· ἡ ἀνυπομονησία αὐτοῦ ἵνα ἴδῃ τὴν Στοκόλμην καὶ τὸ Οὐλρικσταδ, τὸ ἀγαπητὸν θερινὸν αὐτοῦ ἀνάκτορον, ἔστω καὶ διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἐν αὐτῷ, ἐξεδηλοῦτο ἀδιαλείπτως. Μετὰ μεσημβρίαν ὁ βασιλικὸς πρίγκηψ τῆς Δανίας, γαμβρὸς τοῦ Καρόλου ΙΕ'., ἔρθασε μετὰ τῆς πριγκηπέσσης συζύγου αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ της, θελατικοῦ παιδίου διετοῦς, λατρευομένου ὑπὸ τοῦ προμήτορος αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μικροῦ πρίγκηπος καὶ εἶπεν αὐτῷ: «Σὺ θὰ γείνῃς ἀνδρεῖος καὶ θὰ τιμήσῃς τὴν πατρίδα σου»

Κατόπιν ὁ βασιλεὺς συνδιελέχθη διὰ μακρὸν κατ' ἰδίαν μετὰ τῆς μονογενοῦς αὐτοῦ θυγατρὸς, βασιλικῆς πριγκηπέσσης τῆς Δανίας.

Ἄλλως δὲ καίτοι ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐνέπνεε σπουδαίους φόβους, ἀλλ' εἰσέτι δὲν προσεδοκᾶτο τοσοῦτον ταχὺ τὸ τέλος αὐτοῦ. Κατωρθώθη μόλις νὰ γευθῇ ὁ βασιλεὺς ὀλίγον ζωμὸν μετὰ ὠῶν καὶ τινων φιαλῶν γάλακτος, τὸ δ' ἑσπέρας τὸ βασιλικὸν ζεύγος

ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, συνεμαρῳώθησαν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν τοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπιφυλαττόμενοι ὅμως νὰ ἐπιχειρήσωσι καὶ αὖθις μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν μικρὸν τοῦ Σούνδου διάπλουν.

Ὁ ἀσθενὴς ἐκοιμήθη ὕπνον ἥσυχον καθ' ὅλην τὴν νύκτα, καίτοι δὲ δὲν εἶχε τὰς ἀναγκαιούσας δυνάμεις, ὅπως ἀναλάβῃ τὸ μελετηθὲν ταξείδιον, οὐχ ἧττον ἦτον εἰς καλὴν κατάστασιν νὰ ἐγερθῇ.

Κατὰ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν νέα κρίσις τῆς ἐπικινδύνου ἀσθενείας, ἥτις ἐπ' ἐσχάτων εἶχεν ἐξαντλήσει τοσοῦτον τὰς δυνάμεις τοῦ βασιλέως, ἠναγκασεν αὐτὸν νὰ κατακλιθῇ ἐκ νέου. Καὶ αὕτη ἦν ἡ τελευταία κατάκλισίς του. Ἦτον ἐξηντλημένος εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν, ἐσκοτοδινία καὶ ἠσθάνετο τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ψυχραινομένους. Τὴν ἑπομένην ἐκοιμήθη ἡσυχώτερον ἐπί τινας ὥρας, καὶ εἶχον ἤδη ἐνθαρρυνθῆ ὀλίγον ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, ὅτε νέα κρίσις βιαιοτέρα τῶν πρώτων ἀφῃρεσεν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον αἵματος καὶ ζωτικῆς δυνάμεως. Ὁ θάνατος ἦν ἤδη ἐπὶ θύραις.

Ὁ βασιλεὺς εἶχε τηρήσει πλήρη τὴν συναίσθησιν αὐτοῦ καὶ δὲν ἔτρεφε ματαίας τὰς ἐλπίδας. Μὲ τὴν ἄδειαν αὐτοῦ ἐτηλεγράφησαν εἴς τε τὸν βασιλικὸν πρίγκηπα τῆς Δανίας καὶ εἰς τὸν πρίγκηπα Ὀσκὰρ γενόμενον ἀνθηγεμόνα κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως. Αἱ δυνάμεις τοῦ βασιλέως ἐξηκολούθουν μειούμεναι ἐπαισθητῶς.

«Πιστεύεις, ὅτι καὶ ἡ νὺξ αὕτη θὰ ἦνε ἰδική μου;» ἠρώτησε τὸν ἀρχιατρὸν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐδίσταζε νὰ ἀπαντήσῃ, ὁ βασιλεὺς ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν αὐτοῦ ἐπιμένων νὰ λάβῃ ἀπάντησιν εἰλικρινῆ. «Ἐπειδὴ ἡ Ὑμ. Μεγαλειότης θέλει νὰ τῇ ὁμιλήσω εἰλικρινῶς, ἀπήντησε τότε ὁ ἰατρὸς, ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ ἐπιζήσητε ταύτην τὴν νύκτα. Αἱ δυνάμεις ἐξαντλοῦνται λίαν ταχέως, καὶ νέα τις προσβολὴ θὰ ἐπιφέρῃ ἀμέσως τὸν θάνατον». —Καὶ οἱ πόνοι θὰ ἦνε μεγάλοι; ἠρώτησεν ὁ βασιλεύς.—Οἴμοι! τὸ φοβοῦμαι. Ἀλλ' ἴσως ἡ Ὑμ. Μεγαλειότης ἀπαλλαγῇ τῆς δοκιμασίας ταύτης, ἐπειδὴ ὁ θάνατος ἔπραξε τὸ ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸ ἥμισυ.

Ὁ βασιλεὺς ἐδέξατο τὴν ἀπάντησιν ταύτην μετὰ γενναιότητος καὶ σταθερότητος. προσεκάλεσε τότε παρὰ τὴν κλίνην του τοὺς ἐκ τῆς συνοδείας αὐτοῦ καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς αὐλῆς, ὅπως δῷ αὐτοῖς καὶ τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ὁ βασιλεὺς ἔτεινεν εἰς πάντας τὴν χεῖρα, ἀπεχαιρέτισεν αὐτοὺς διὰ φωνῆς ἀσθενεστάτης, ἀλλ' εὐκρινοῦς, ἀπηύθυνε τοὺς τελευταίους αὐτοῦ ἀσπασμοὺς πρὸς τὴν θυγατέρα του, τὴν γηραιὰν του μητέρα, τὴν ἐπίκληρον βασίλισσαν Ἰωσηφίνην, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ πρὸς πάντας τοὺς οἰκείους καὶ φίλους αὐτοῦ. Ἡ σκηνὴ ἦτο συγκινητικωτάτη. Οὐδὲν ἄλλο ἠκούετο ἢ λυγμοὶ· πάντες οἱ παριστάμενοι ἐγονυπέτησαν παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην. Ὁ ἐπίσκοπος Ὀλίν, εἷς τῶν πνευματικῶν τοῦ βασιλέως, εἰσῆλθε καὶ ἀπήγγειλε βραχεῖαν εὐχὴν καὶ τελευταῖον ηὐλόγησεν. Ὁ βασιλεὺς ἦτο ὅλως ἐξηντλημένος ἀλλ' ἐκ τοῦ βλέμματός του ἐφαίνετο ὅτι παρηκολούθει ἐν τῷ νῷ τὰς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἀπαγγελλομένας εὐχάς.

Μετ' ὀλίγον στραφεὶς πρὸς τὸν ἰατρόν του «Ἰδού, εἶπεν, αἱ χεῖρές μου ἐλευκάνθησαν»—Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ μὴ προλαμβάνῃ τὰ πράγματα· ἴσως ἔχει νὰ ὑποστῇ ἔτι πικροτέρους πόνους».

Ὁ βασιλεὺς ἔμεινεν ἔχων τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ τοῦ βραχίονος, ὡσεὶ ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ δι' αὐτοῦ τὴν πορείαν τοῦ θανάτου. «Πόσοι εἶνε οἱ κτύποι τοῦ σφυγμοῦ, Ἀνδέρ»;—Τεσσαράκοντα, Μεγαλειότατε.

—Ἀκόμη τόσοι! εἶπε. Ἀλλ' ἡ φωνή του ἐξησθένησε καὶ μετ' ὀλίγον δὲν ἠκούετο πλέον ἢ βραγχώδης ἀναπνοή. Εἷς τῶν ἰατρῶν λαβὼν μανδήλιον ἐβύθισεν αὐτὸ εἰς ὕδωρ Κολωνίας καὶ ἔδρεξε δι' αὐτοῦ τὸ μέτωπον τοῦ θνήσκοντος. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ὁ βασιλεὺς ἤγειρε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε «Δὲν αἰσθάνομαι ἔτι ψῦχος ἐδῶ». Αὗται ἦσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις του. Ἠκούετο ἡ κανονικὴ ἀναπνοή, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐμειοῦτο. Ἐπεκράτει βαθεῖα σιγή. Τέλος ὁ ἀρχιατρός, ὅστις ἐφύλαξε διαρκῶς τὸν ἀσθενῆ, ἐγερθεὶς εἶπεν: «Ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἀπέθανε!» Δὲν ἐδοκίμασεν ἀγωνίας· ἀνεπαύθη χωρὶς νὰ ὑποφέρῃ λίαν.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ νεκρὸς τοῦ βασιλέως μετηνέχθη εἰς Στοκόλμην, τὴν δὲ ἄφιξιν τῆς νεκρικῆς πομπῆς ἀνήγγειλαν κανονοβολισμοί. Τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ἀπὸ τῆς ἀποβάθρας μέχρι τοῦ ἀνακτόρου μετεκομίσθη ὑπὸ ἀξιωματικῶν τοῦ οἴκου τοῦ τεθνεῶτος βασιλέως, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν. Πάντες οἱ πολῖται τῆς Στοκόλμης ἐξῆλθον τεθλιμμένοι εἰς τὰς ὁδούς. Ὁ νέος βασιλεὺς Ὀσκὰρ συνώδευσε τὴν κηδείαν πεζῇ μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Τὸ σῶμα ἐξετέθη ἐπί τινας ἡμέρας ἐν τῷ ναΐσκῳ τῶν ἀνακτόρων.

Ὁ στρατηγὸς Βίλγ ἔμελλε ν' ἀποσταλῇ εἰς Βερολῖνον, ἄλλος στρατηγὸς εἰς Πετρούπολιν καὶ τρίτος ὁ Κόμης Ρόζεν εἰς Βελγικὴν καὶ Ὁλλανδίαν, ὅπως ἀγγείλωσι τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως.

Νεολόγος.

Η ΕΚ ΣΜΥΡΝΗΣ

εἰς τὸ Καϋστρινὸν καὶ τὸ Μαιάνδριον πεδίον ἐκδρομή.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 59).

Ἔφεσος.

Κατὰ τὴν 18ην Ἰουλίου ὑπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἐν Ἐφέσῳ λατρευομένης ἐλαφηβόλου καὶ σεμνοήθους Ἀρτέμιδος, περὶ ὥραν καθ' ἣν ἡ ροδοδάκτυλος Ἠὼς ἐπιβαίνουσα τοῦ τεθρίππου της σπείρει, ὡς ἡ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς τὰς νυμφικὰς χάριτάς της, τὴν ζωογόνον αὔραν τῆς πρωΐας α' ἐξεγείρει τοὺς γηπόνους εἰς τὰς ἐργασίας των, ἵππευσα καὶ προὐχώρουν πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦ Ἀγιὰ-Σουλούκ, προτιθέμενος νὰ ἴδω τὰ πλούσια καὶ παρὰ τῶν ἀπάντων φημιζόμενα ἐρείπια τῆς κλεινῆς Ἐφέσου.

Περὶ τὰς 6 τῆς πρωΐας ἤμην ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως

ἐκείνης, ἧς τινος φθονῶν τὸ μεγαλεῖον ὁ ἀσεβέστατος ἐκεῖνος Ἡρόστρατος, ἔκαυσε τὸ θαῦμα τῶν αἰώνων, τὸν καλλιμάρμαρον καὶ μοναδικὸν ναὸν τῆς πολιοῦχου Ἀρτέμιδος κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐκ τυχαίας συμπτώσεως, καθ' ἣν ἐγεννᾶτο ὁ μέγας τῆς Ἀσίας βορικτήτωρ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου.

Ἡ περίφημος αὕτη πόλις ἀπέχει τῆς Ν. Ἐφέσου (Κουσ-Ἀδασί) 3 ὥρας, Ἡ συνδέουσα τὸ ὄνομα αὐτῆς στενῶς μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ αὕτη πόλις κατεστράφη καὶ ἀνῳκοδομήθη πολλάκις καὶ εἰς διαφόρους θέσεις. Ἡ πρώτη Ἔφεσος, ἥτις ὠνομάζετο Σμύρνη, ἦτο τοποθετημένη εἰς τὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους Πριών. Ἡ δευτέρα Ἔφεσος ἐκτίσθη εἰς ἄλλον τινὰ χῶρον ὀνομαζόμενον Τραχεῖα πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῇ κρήνῃ τοῦ Ὑπελνέου ὑπὸ τοῦ Ἀνδρόκλου.

Ἡ τρίτη πόλις συνῳκίσθη πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν πεδιάδα καὶ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Καΰστρου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Λυδῶν βασιλέων. Ἔκτοτε ἡ πόλις τετράκις μετέβαλε θέσιν καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς μεγαλειτέρας αὐτῆς δόξης ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ Λυσιμάχου στρατηγοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις οὐχὶ μόνον ὑπερμέτρως ἐκαλλώπισεν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τὴν περιέβαλε μὲ τείχη ἰσχυρὰ καὶ ἀπόρθητα.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ Ἔφεσος ἦτο πρὸ χρόνων περίφημος καθ' ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν πλοῦτον τῶν κτιρίων της, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ὁ ναὸς τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, ὡς θεωρούμενος ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου καὶ ὅστις, ὡς ἐξεύρει ἕκαστος, ἐπυρποληθη ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου. Ἡ Ἔφεσος ὑπῆρξε πολλάκις τὸ συνεντευκτήριον τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Κύρου καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ Λυσάνδρου «Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι συλλεγέντες εἰς Ἔφεσον ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ταῦτά τε ἐροῦντας καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, οὗ φερόμενον παρὰ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν» Ξεν. Ἑλλ. βιβλ. 2 Κ. α. εδ. 6. Ἐν τῇ Ἐφέσῳ ταύτῃ ἐλθὼν ὁ Λύσανδρος μετεκαλέσατο τὸν Ἐτεόνικον ἐκ τῆς Χίου μὲ τὰ πλοῖα καὶ ἐπεσκεύαζεν αὐτὰ καὶ ἄλλα ἐν Ἀντάνδρῳ νέα ἐναυπηγεῖτο· ἐξ Ἐφέσου ἐλθὼν πρὸς τὸν Κῦρον ἐζήτει χρήματα κτλ. «Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει..... Λύσανδρος ἀφικόμενος εἰς Ἔφεσον μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου ξὺν ταῖς ναυσί... Ἑλλὼν δὲ παρὰ Κύρου χρήματα ἤτει...» βιβλ. 2. Κ. 1. εδ. 10 — 11.

Ἐνταῦθα, ἐν τοῖς ἱπποδρομίοις αὐτῆς, ὁ Ἀγησίλαος τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἤθροιζε καὶ ἐν αὐτῇ ἅπαντα τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια ἐξήσκει· «ἐκ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, ξυνήγαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι δ' αὐτὸ βουλόμενος, ἄθλα προὔθηκε ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἱππεύοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἄθλα προὔθηκεν, ὅστις κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανείη. Ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τοὺς δ' ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. Ἀξίαν δὲ καὶ ἄλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥτε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵτε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες καὶ οἱ χαλκεῖς καὶ οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. Ἐπερρώσθη δ' ἄν τις καὶ ἐκείνο ἰδών, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας καὶ ἀνακτιζόντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. Ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῶεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι;» κτλ. (Ξεν. Ἑλλ. βιβλ. 3. κεφ. 4 σελ. 90 εδ. 16—19). Ἐν τῇ Ἐφέσῳ ταύτῃ ἐδίδαξεν ὁ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἀναβὰς θεοκήρυξ ἀπόστολος Παῦλος τὸν Χριστιανισμὸν καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔγραφεν ἐκ Ρώμης διὰ τοῦ Τυχικοῦ τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν του, ἧς ἡ ἀρχὴ τοιαύτη: «Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

«Εὐλογητὸς ὁ Θεός, λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ . . . . . ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ.» Ὑπὲρ τῶν Ἐφεσίων δεόμενος ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν πρὸς τὸν πατέρα τῆς δόξης προσθέτει «δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ· πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν κτλ.» Πρὸς τοὺς ἐκθέτους ἄλλοτε εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς Ἐφεσίους ἔλεγεν ὁ στοργικώτατος ἐκεῖνος πνευματικὸς πατήρ, ὅτι χάριτι ἦσαν σεσωσμένοι «ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἤμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί! ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει . . . . . χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.» (Πρὸς Ἐφεσ. σελ. 414 κεφ. Β'. εδ. 3—6). Τοὺς Ἐφεσίους τούτους παρακαλῶν ὁ Παῦλος ἐκ Ρώμης γράφει «παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. Ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ» κτλ. (Κεφ. 4. ἐδαφ. 1—8). Τοὺς Ἐφεσίους τούτους ἠθικοποιῶν γράφει «μαρτύρομαι (Ἐφέσιοι) ἐν Κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπα-

τεῖ ἐν μετανοίᾳ τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν· οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ· ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ· ἀποθέσθαι ὑμᾶς, κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφήν, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ· ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴτις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι· καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ· γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθώς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά· καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε, ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. Πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις» κτλ. (Κεφ. 4, 5. σελ. 418—419). Εἰς τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς ἐπιστολῆς του ὁ Θεηγόρος Ἀπόστολος παραγγέλλει πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ἵνα ἀγαπῶσι τὰ τέκνα καὶ προνοῶσι περὶ αὐτῶν χριστιανικῶς, τὰ δὲ τέκνα, ἵνα ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ εἶτα τελευτῶν τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ἡ θεοχάριτος καὶ εὔλαλος γλῶσσα τοῦ πνεύματος ἐπιλέγει «τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας . . . . διὰ τοῦτο ἀναλάβετε (λέγει) τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι· στῆτε οὖν περιεζωσμένοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης κτλ.

Ἡ Ἔφεσος αὕτη πρὸς ἣν ἔγραφε μετὰ τοσαύτης οὐρανίου στοργῆς ὁ Παῦλος καὶ ἥτις τοσάκις μετετέθη καὶ ἀνεκαινίσθη, καλύπτει σήμερον διὰ τῶν ἐρειπίων της μεγίστας ἐκτάσεις, ἃς περ ἵνα περιέλθῃ τις οὐχὶ ἐπισταμένως καὶ πολὺ προσεκτικῶς, ἀπαιτοῦνται τοὐλάχιστον 4 ὅλαι ὧραι. Ὁ ἐκτεταμένος οὗτος σωρὸς τῶν ἀπείρων καὶ πολλὰς τὰς διαφόρους ἐντυπώσεις προξενούντων ἐρειπίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶνε, δύσκολον νὰ ἐδηγηθῇ καὶ νὰ βαδίζῃ τις, εἶνε διεσκορπισμένος εἰς πεδιάδα, ἥτις περιορίζεται ἀπὸ δορρᾶν ὑπὸ τοῦ ὄρους Ἰαλέσου, πρὸς μεσημβρ. ὑπὸ τοῦ Κορέσσου, πρὸς δυσμ. ἔχει τὴν Θάλασσαν καὶ διαιρεῖται εἰς δύο ὑπὸ τοῦ Καΰστρου.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Καΰστρου ἐκτείνονται ἕλη· ἡ ἀριστερὰ ὄχθη εἶνε κεκαλυμμένη ὑπὸ ἐρειπίων, δύω δ' ὄρη μεμονωμένα ὑψοῦνται εἰς τὴν πεδιάδα ταύτην καὶ πρὸς τὸ Βορ-Ἀνατ. μέρος εἶνε τὸ ὄρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε ἐκτισμένον τὸ ἐπίσης ἔρημον Ἁγιὰ Σουλοῦκ.

Πρὸς Δυσμὰς τοῦ ὄρους Πριών, ὅπερ κατέχει τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ὑπάρχει θέσις, ἀφ' ἧς δύναται ὁ φιλάρχαιος ξένος νὰ λάβῃ ἰδέαν τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς ἀρχαίας διαρρυθμίσεως τῆς Ἐφέσου.

Ἔτι σαφεστέραν ἰδέαν λαμβάνει, ἂν ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ Κορεσσίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐκτείνονται ἐπὶ μάκρος πλέον τῶν 1200 μέτρων τὰ τείχη τοῦ Λυσιμάχου ὠχυρωμένα κατὰ διαστάσεις διὰ πύργων τετραγώνων καὶ διὰ θυρῶν κρυπτῶν, ἐκτισμένων διὰ λίθων ἐπεξειργασμένων καὶ ποτε δι' ἀκατεργάστων ἀλλ' ὀγκωδεστάτων.

Εἰς δρόμος περιφερὴς καὶ ἐπὶ τοῦ θράχου ἐσκαλισμένος προεκτείνεται μεταξὺ τῶν ἀπειραρίθμων μνημείων καὶ περιβάλλει τὰς θέσεις τῶν τειχῶν τοῦ Λυσιμάχου· ἐκ τοῦ μέρους τούτου ὁ περιηγητὴς βλέπει πρὸς τὸ Μεσημβρ.-δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως τὸ ὀνομαζόμενον φυλακὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Εἶνε πραγματικῶς μία προφυλακὴ τῶν Λελέγων ἢ μία ἐκ τῶν σκοπιῶν ἐκείνων, ἃς περ συνείθιζον νὰ ἀνεγείρωσιν οἱ Πέρσαι ἐπὶ τῶν ὁρέων.

Εἰς τὸ κέντρον τῶν ἐρειπίων, ὡς ἐρρέθη, ὑψοῦται τὸ ὄρος Πριών, εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ὁποίου εἶνε ἐσκαλισμένον τὸ θέατρον, κτίριον ἱκανῶς συντηρηθὲν εἰσέτι, καὶ εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ ἐκτείνεται τὸ στάδιον ὅπερ ἐξ ἀριστερᾶς πλευρᾶς στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὄρους, τὰ δὲ δεξιὰ αὐτοῦ στηρίζονται ἐπὶ οἰκοδομῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ παρουσιάζει οὐδὲν περίεργον· τὸ στάδιον καὶ τὸ θέατρον ἦσαν περιτετυρισμένα ἀπὸ στοὰς αἵπερ ἔφερον εἰς τὴν ἀγορὰν, ἧς τινος ἀγορᾶς τὰ ἐρείπια εἰσέτι σώζονται. Ἐκ τῆς ἀγορᾶς δὲν ἐναπέμεινεν εἰμὴ ἓν μέγα ἄετωμα κατερειπωμένον, ὅπερ, σχεδιασθέν, ἐδημοσιεύθη διὰ τῆς ἐγνογραφίας καὶ τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς ναόν τινα περίστυλον ὄντα ἐν τῇ ἀγορᾷ· Ἄφθονα ἄλλα ἐρείπια οὐδὲν σώζοντα οὐδ' ἔχοντα τὸ σχῆμα ὑπάρχουσι πανταχοῦ ἐσπαρμένα, ἐν οἷς αὐθουσαι μεγάλαι καὶ ἄνευ στέγης.

Ὁ κατακκείς ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ὑπὸ τοῦ Πρασσράτου καὶ ἀνεγερθεὶς μὲ μεγαλειτέρας διαστάσεις, εἰς οὗτινος τὴν ἀνέγερσιν ἐδαπανήθησαν 220 ἔτη, τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἱστορικὸν οἰκοδόμημα, τὸ συχνάκις ἀναφερόμενον εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων « . . . . . τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον . . . . . Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος . . . . . οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες

Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων (Πράξ. κεφ. 19. ἐδ. 17—29)» κατεστράφη δευτέραν φορὰν ὑπὸ τῶν κατεδαφιζόντων τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων χριστιανῶν αὐτοκρατόρων.

Τὰ ἴχνη τοῦ δευτέρου τούτου ναοῦ, ἅπερ ἐκαλύφθησαν ἀπὸ τὰς ἐναποθέσεις τοῦ Καΰστρου, ἀνεῦρεν ἐσχάτως ὁ ἀνασκάπτων καὶ τὰ πολύτιμα λείψανα αὐτοῦ εἰς Λονδῖνον μεταφέρων, ἐν οἷς καὶ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος, (ὡς ἐπληροφόρησέ με ὁ ἐπιστατῶν λίαν ἔξυπνος Ἀλβανός, ὃς Ἰδετίαν ὅλην ὑπηρετεῖ παρὰ τῷ Ἀγγλῳ ἀρχαιολόγῳ κ. Wood).

Ὁ κ. Wood εὑρίσκεται ἤδη εἰς Ἀγγλίαν· ἀλλ' ὁ Ἀλβανὸς φυλάττει τὰ ἀνασκαπτόμενα ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ὡς ἄλλος τις Κέρβερος.

Τὰ ἐρείπια τῆς Ἐφέσου ἢ μᾶλλον τὴν μεγάλην ταύτην νεκρόπολιν πρέπει νὰ ἐπισκέπτηταί τις τὴν ἄνοιξιν· διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὰ ὕδατα ἐκεῖ εἰσιν ἄφθονα καὶ τὰ κλιματοειδῆ φυτὰ δὲν καλύπτουσι τὰ θέας ἄξια ἐρείπια.

Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἐφέσου φθάνει τις εἰς τὸ σημερινὸν Ἁγιὰ-Σουλοῦκ ὅπου μεταξὺ τῶν ἀμόρφων ἐρειπίων παρουσιάζεται ἐν ὡραῖον τζαμίον οἰκοδομηθὲν ἢ ἀπὸ ναοῦ χριστιανικοῦ εἰς τζαμίον μεταβληθὲν περὶ τὸ τέλη ἴσως τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Ὁ ναὸς οὗτος (ἢ τὸ τζαμί) εἶνε μέγα ὀρθογώνιον διῃρημένον εἰς δύο ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶνε ἡ αὐλή, τὸ δὲ τὸ μέρος τῆς προσευχῆς· τὸ πρόσωπον τοῦ τεμένους τούτου εἶνε ἐκ λευκοῦ μαρμάρου· δύο θύραι εἰσάγουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ὑπερμεγέθεις μονόλιθοι κύονες ἐκ γρανίτου καὶ κοκκωτοῦ λίθου καὶ ἐν ᾧ τὰ φυτρώσαντα καὶ αὐξηθέντα δένδρα ὑψοῦνται ἵνα φθάσουν τὸ ὕψος τῶν ἐπισωζομένων εἰσέτι δύω θόλων, οἵπερ φυλάττουσιν εἰσέτι τὸ χρίσμα, τὰς βαφὰς καὶ τὰ κεχρυσωμένα μονογράμματα, τὰ μετὰ τοσαύτης φιλοκαλίας γεγραμμένα. Πρὸ τῆς μεσημβρ. θύρας ὑπάρχει ἀναβάθρα δέκα βαθμίδων καὶ εἶνε ἐστολισμένη ἀπὸ θυμάσια ἀραβουργήματα, ἐπιγραφὰς καὶ ἀπὸ ἐπαλξεις ψαλιδοειδεῖς ὡς αἱ εὑρισκόμεναι εἰς τὰς δημοσίους οἰκοδομὰς τοῦ Καΐρου, ἅσπερ ἐπεσκέφθην κατὰ τὸν 10θριον τοῦ 1866.

Οἱ ἐξ ὀπτῶν πλίνθων δύο μιναρέδες αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὰ δύω ἄκρα τῆς προσόψεώς του.

Ἡ βόρειος θύρα δὲν προσφέρει οὐδὲν τὸ σημασίας ἄξιον. Ἡ αὐλή, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας εὑρίσκεται ἡ καθαρτήριος βρύσις, ἦτο ἄλλοτε περιτετυρισμένη ἐκ κιόνων γρανίτου. Εἰς τὸ βάθος τῆς αὐλῆς ταύτης ὑπάρχει ἡ θύρα τοῦ προνάου. Παράθυρα τετράγωνα καὶ θυμασίως δι' ἀραβουργημάτων κεκοσμημένα εἰσῆγον ἄλλοτε τὸ φῶς, ὅπερ ἐφώτιζε τὰ πρόσωπα τῶν ἐν αὐτῷ ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Μωάμεθ προσευχομένων, καὶ ἔθετον τὸ φῶς τῶν κατομένων ἀπείρων λαμπάδων εἰς συγκινωνίαν μετὰ τοῦ φωτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Καὶ ἄνωθεν τῶν παραθύρων ὑπέρκειται ἐπιγραφὴ καὶ ἄφθονα κοσμήματα θυμασίας καλλονῆς καὶ ἐπεξεργασίας, ὡς εἰσὶ καὶ ἅπαντα τὰ λοιπὰ τοῦ ναοῦ. Παρὰ τὴν οἰκοδομὴν ταύτην ὑπάρχουσι μικρότεροι ἄλλοι ναοί, ἐπὶ τῶν θόλων τῶν ὁποίων ζῶσι δένδρα καὶ τῶν ὑποίων ἡ εἴσοδος καὶ τὰ παράθυρα εἶσι προχείρως ἐκτισμένα ὅπως μὴ εἰσέρχωνται τὰ ζῶα ἐν αὐτοῖς. Λευτρὰ σῶα, ἡμικρημνισμένα καὶ κατεστραμμένα ἀναγνωρίζονται εἰσέτι πολλά.

Ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, ὅπου καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, ἄρχονται τὰ μεγάλα λείψανα ἑνὸς ὑδραγωγείου, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς καὶ οὗτινος αἱ βάσεις καὶ τὸ ὅλον εἶσιν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετ' ἐπιγραφῶν ἐξ Ἐφέσου μεταφερθέντος.

Τοιαῦτα τὰ ἐρείπια τῆς Ἐφέσου, ἃ ἀναγνώστα, ἐν ᾗ διατρίβων ὁ Μ. Ἀλέξανδρος Θυσίαν εἰς τὴν πολιοῦχον αὐτῆς Ἀρτέμιδα ἔθυε καὶ πομπὰς καὶ παρατάξεις ἐσύστησεν «Αὐτὸς δὲ ἐπιμείνας ἐν Ἐφέσῳ, θυσίαν τε ἔθυσε τῇ Ἀρτέμιδι καὶ πομπὴν ἔπεμψε ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ ὡπλισμένῃ τε καὶ ὡς εἰς μάχην ξυντεταγμένῃ» (Ἀριανοῦ περὶ ἀναβάσεως Ἀλεξ. βιβλ. Α'. σελ. 98 ἐδ. 14). Εἰς τὴν μηλόβοτον ἤδη Ἔφεσον παραμένων ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ τὰς φατρίας αὐτῆς διαλύων τὰς ἐπισκέψεις τῶν ἀπεσταλμένων ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐδέχετο «Ἐν τούτῳ δὲ ἐκ Μαγνησίας τε καὶ Τραλλέων παρ' αὐτὸν ἦκον ἐνδιδόντες τὰς πόλεις κτλ.» (Ἀριανοῦ περὶ ἀναβ. Ἀλεξ. βιβλ. Α'. σελ. 98 ἐδ. 1—5).

Τὴν γεωργουμένην ἤδη ταύτην Ἔφεσον ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς, ὁ ἠγαπημένος Ἰωάννης, ἠγάπα καὶ τὰς διατριβὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῇ ἐποιεῖτο. Ἐν τῇ ἀποκαλύψει του προλέγει « Τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐφεσίνης ἐκκλησίας γράψον, Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν· Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπειράσω τοὺς φάσκοντας εἶναι ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσί, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου κεκοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας· μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰδὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ.» Ἀποκάλυψ. Ἰωάν. κεφ. Β'. σελ. 530. Τῆς ὑπὸ θώων, ἑρπετῶν, καὶ ἀγρίων πτηνῶν κατοικουμένης καὶ βοσκομένης σήμερον Ἐφέσου ἦτον ἄλλοτε ἐπίσκοπος Μάρκος ὁ ἀκαταμάχητος. Μάρκος ὁ Ἐφέσου, τὸ φόβητρον τοῦ Εὐγενίου Πάπα καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ! τῆς Ἐφέσου ταύτης μητροπολίτης ἦτον ὁ Μάρκος, οὗτινος τὸ σταθερὸν καὶ τὸ ἀκλόνητον θυμάσας ὁ πάπας Εὐγένιος εἶπε « καὶ λοιπὸν ἐποιήσαμεν οὐδέν! » καὶ οὐδὲν ἐποίησαν οἱ τὰς περιστάσεις τῆς Ἀν. Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἀδυναμίας τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐκμεταλλευθέντες πάπαι! ἐποίησαν οὐδὲν πραγματικῶς! διότι προσέκρουσαν εἰς τὸν ἀκλόνητον βράχον, εἰς τὸν τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως περιβεβλημένον Ἐπίσκοπον τῆς Ἐφέσου Μάρκον ἐκεῖνον τὸν μέγαν!! ἔστις ὡς ἰσοῦς ἀράχνης τὰς πλεκτάνας τῶν ἐν Φερράρᾳ (1439) καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ (1440) συνελθόντων νὰ καταπνίξωσι τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν διέλυσε.

Τοιαύτη, φίλε ἀναγνῶστα, ἡ σημερινὴ θλιερὰ ἐρημία τῆς ἀρ-

χαιοτάτης πόλεως Ἐφέσου! ἥτις κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς κατεστράφη καὶ ἀνεκτίσθη πολλάκις, ἀλλ' οὐδέποτε ἴσως εἰς τὸ ἑξῆς. Τοιαύτη ἡ θλιβερὰ εἰκὼν τοῦ πεπρωμένου αὐτῆς! ἧς ὁ βίος τῶν ἐρειπίων ὑπάρχει μακρότερος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς δόξης της!!!....

Βεβαρυμένος ἀπὸ σκέψεις καὶ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος μεγαλείου αὐτῆς ἀνατρέχων, διῆλθον τὰ καλύπτοντα ὁλοκλήρους ἐκτάσεις μεγαλουργὰ λείψανα τῶν ἐκπληκτικῶν ἐρειπίων τῆς τοσαύτης δόξης καὶ ἀκμῆς τῆς Ἐφέσου καὶ ἐπιβιβασθεὶς τοῦ σιδηροδρόμου ἐπανηρχόμην εἰς Σμύρνην μετ' ἐκδρομὴν ἡμερῶν 28.

(ἀκολουθεῖ).

Δ. Α. Μ. Χαρικλῆς.

Ο ΚΟΜΗΣ ΣΙΛΟΠΗΣ ΔΕ ΛΑΒΡΟΝΟ (SILOPIS DE LABRONO)

Πρόεδρος τοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἀλαβάμας Διαιτητικοῦ δικαστηρίου—Μέλος ἐπίτιμον τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, Πρόεδρος τῆς ἐν Τουρίνῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, συγγραφεὺς « τῆς Ἱστορίας τῆς Ἰταλικῆς νομοθεσίας » κτλ.

ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΣ ΧΟΠΙΝΟΣ (Chopin Frédéric)

Πολωνὸς κλειδοκυμβαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1810 πλησίον τῆς Βαρσοβίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1849. Περιῆλθε τὴν Πολωνίαν, τὴν Ρωσσίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ πανταχοῦ ἐθαυμάσθη διὰ τὰ πρωτότυπα ἔργα του, ἐν οἷς συνήνωνε τὸ κλασικὸν μετὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς.

Τὰ ταλευταῖα αὐτοῦ ἔτη διῆλθεν ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα εἰσήγαγε τὸν χορὸν τῆς μαζούρκας· ἐγκατέλιπε δὲ πλείστας ὅσας μελοποιίας.

Σ. Δ. Τὴν εἰκόνα ταύτην κατεχωρίσαμεν χάριν τῶν κλειδοκυμβαλιζουσῶν τοῦ Μέντορος συνδρομητριῶν. Ὁκ. Γ. Καρύδης ἐνόμισεν ὅτι ὅσοι ἀναγινώσκουσι τὸν Μέντορα πρέπει νὰ γίνωσι ρασοφόροι πατέρες· δὲν ὤκνησεν ὅθεν ἔν τινι Σαββατιαίῳ του ἀκόμη καὶ ἀγύρισμὶν ν' ἀποκαλέσῃ αὐτὸν διατί; διότι ἠθέλησε νὰ χορηγῇ τοῖς βουλομένοις τῶν συνδρομητῶν μαθήματα, ἐφ' ὧν ν' ἀσκῶνται οἱ σπουδασταὶ εἴτε τοῦ κλειδοκυμβάλου εἴτε τῆς φωνητικῆς μουσικῆς. Ὑπομονή· οἱ μικροὶ χρειωστοῦν νὰ ὑποφέρουν τὰ ραπίσματα τῶν ΜΕΓΑΛΩΝ καὶ οἱ ἀδύνατοι τοὺς κολάφους τῶν ΙΣΧΥΡΩΝ καὶ οἱ μαθηταὶ τὰς ἐπιπλήξεις τῶν ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

ΛΟΓΟΣ

ἐκφωνηθεὶς εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐν Μαγνησίᾳ παρθεναγωγείου ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Σωφρονίου.

Σεβαστὴ ὁμήγυρις !

Καὶ πάλιν συνήλθομεν σήμερον εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο κατάστημα τῶν Μουσῶν, ἵνα δρέψωμεν τοὺς πνευματικοὺς καρποὺς αὐτοῦ. Συνήλθομεν, καὶ οἱ πάντες μετ' ὀφθαλμοῦ ἐταστικοῦ ἀποβλέπομεν πρὸς τὰς νεαρὰς ταύτας παρθένους, προωρισμένας μίαν ἡμέραν ν' ἀποθῶσιν ὄχι μόνον σύζυγοι σεβασταί, ἀλλὰ καὶ μητέρες φιλόσταργοι καὶ οἰκοδέσποιναι ἄριστα. Ἂν ὁ σκοπὸς, κύριοι, παντὸς ἐκπαιδευτηρίου ὑπάρχει ὑψηλός, ἀποβλέπων τὴν ἐκμόρφωσιν τῶν τριπλῶν χρεῶν πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν πλησίον, καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, ὁ σκοπὸς ὅμως τῶν παρθεναγωγείων δύναται νὰ τεθῇ εἰς ἔτι ὑψηλοτέραν σκοπιάν, ἐξ ἧς νὰ κηρυχθῶσι τὰ ἐπίσης τριπλᾶ καθήκοντα συζύγου, μητρὸς καὶ οἰκοδεσποίνης πρὸς τὴν ἐνταῦθα μετὰ ἀθωότητος σπουδάζουσαν τρυφερὰν ταύτην ἡλικίαν τῶν παρθένων. Ἂν παραδεχθῶμεν, κύριοι, τὴν γυναῖκα ὡς τὸν μόνον παρήγορον ἄγγελον τῶν δυστυχημάτων τοῦ ἀνδρός, ὡς τὴν μόνην δυναμένην διὰ τῆς καλῆς ἢ μὴ ἀνατροφῆς νὰ ὠφελήσῃ καὶ ἠθικοποιήσῃ τὴν κοινωνίαν, καὶ τέκνα εὐσεβῆ καὶ Θεοῦ φόβον ἔχοντα καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώποις εὐαρεστήσοντα νὰ ἀποδώσῃ τῇ κοινωνίᾳ, ὀφείλομεν λίαν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος μετ' αὐταπαρνήσεως ἐθνικῆς, μετ' ἀγάπης χριστιανικῆς, ὅπως φανῶμεν ὄχι μόνον ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πιστοὶ ὀπαδοὶ καὶ ἐκπληρωταὶ τῶν ἱερῶν λόγων ἐκείνων, δι' ὧν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ κέκληνται πρὸς ὑψηλὸν σκοπόν, ἤτοι κατὰ τὸν Ἀπόστολον πρὸς τὴν εὐλογημένην ἐκείνην τεκνογονίαν, δι' ἧς καὶ μόνης ἡ οἰκογένεια σώζεται, καὶ διαιωνίζουσι τὸ εἶδος αὐτῶν ὅτε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή.

Ἀλλὰ τίς καὶ ὁποῖος ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ὡς συζύγου καὶ βοηθοῦ τοῦ ἀνδρὸς; Ἐὰν τις, κύριοι, παρατηρήσῃ μετ' ἐπιστασίας τάς τε σωματικὰς καὶ πνευματικὰς ἰδιότητας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, θέλει εὕρει ὅτι ἀληθῶς ὁ εἷς ἐπλάσθη διὰ τὸν ἕτερον, καὶ ἀμφότεροι δι' ἄλλον τρίτον. Ὁ Θεὸς δοὺς εἰς τὸν ἕνα χαρίσματα, ὧνπερ ἐστέρησε τὸν ἕτερον, κατέστησεν ἀμφοτέρους λίαν ἀναγκαίους πρὸς ἀλλήλους καὶ θεμένους τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας. Ἐὰν ἐξετάσωμεν ἀμφότερα τὰ γένη τοῦ ἀνθρώπου σωματικῶς τε καὶ ψυχικῶς, παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ἐπικρατεῖ ἡ παχύτης, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ ἡ ἐλαστικότης· παρὰ τῷ ἀνδρὶ τὸ γενναῖον, παρὰ τῇ γυναικὶ ἡ δειλία· παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἡ τραχύτης, παρὰ τῇ γυναικὶ ἡ ἁβρότης· παρὰ τῷ ἀνδρὶ ὁ ἐγκέφαλος, παρὰ τῇ γυναικὶ ἡ καρδία· ὡσαύτως παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ἐπικρατεῖ ὁ νοῦς, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ τὸ αἴσθημα· παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἡ ἐνέργεια, παρὰ τῇ γυναικὶ τὸ πάθος· παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἡ αὐστηρότης καὶ δικαιοσύνη, παρὰ τῇ γυναικὶ ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ εὐσπλαγχνία. Ἀλλ' ὅμως αἱ ἀντιθέσεις αὗται συνδυαζόμεναι ἀποτελοῦσι τὸν τέλειον ἄνθρωπον, ὅστις διὰ τοῦ γάμου ἐμφανίζεται εἰς τὸ ἀνδρόγυνον.

Τὰ πλεονεκτήματα τῆς γυναικείας φύσεως, συμπληροῦντα τὰ μειονεκτήματα τῆς ἀνδρικῆς, καὶ τἀνάπαλιν ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἀμφότεροι προωρίσθησαν, ὅπως διὰ τοῦ συζυγικοῦ θίου βοηθῶσι ἀλλήλους καὶ συνέλκωσι ἀληθῶς τὸν τοῦ βίου ζυγόν.

Ὁ πρῶτος ἄρα τῆς γυναικὸς προορισμὸς ὡς συζύγου καὶ βοηθοῦ τοῦ ἀνδρὸς καταφαίνεται ἐναργῶς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ἐν ᾗ ἀναγινώσκομεν, ὅτι ὁ Θεὸς πλάσας πρῶτον τὸν ἄνδρα καὶ ἰδὼν ὅτι ἔλειπεν εἰς αὐτὸν βοηθός, εἶπεν, ὅτι δὲν εἶνε καλὸν νὰ μένῃ ὁ ἄνθρωπος μόνος, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ βοηθόν τινα· τοιοῦτον δὲ βοηθὸν τοῦ πρώτου ἀνδρός, τουτέστι τοῦ Ἀδάμ, ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὴν πρώτην γυναῖκα, τουτέστι τὴν Εὔαν, ἣν ἐδημιούργησεν ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ εἰς ἔνδειξιν τοῦ ὅτι ἡ γυνὴ προώρισται ἵνα χρησιμεύῃ ὡς βοηθὸς καὶ παραστάτης τοῦ ἀνδρός, συνυπηρετοῦσα μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ μέγα μυστήριον τῆς διαιωνίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὅτι ἡ γυνὴ χρησιμεύει ὡς βοηθὸς τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ καθημερινοῦ βίου· π. χ. ὅταν ὁ ἀνὴρ κεκμηκὼς καὶ πεινάλεος ἐπιστρέφῃ ἐκ τοῦ θιοπορίστικοῦ αὐτοῦ ἔργου, τότε τίς ἀναψύχει καὶ καταπαύει τὴν πεῖναν αὐτοῦ, παραθέτουσα ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν ἤδη προπαρασκευασθεῖσαν τροφὴν ἡ ἡ γυνή;— ὅταν ὁ ἀνὴρ θεδυθισμένος εἰς τὸν ἰδανικὸν καὶ ἀφῃρημένον κόσμον κινδυνεύῃ ἐξ ἀπροσεξίας νὰ προσκόψῃ καὶ πέσῃ εἰς τοὺς θόθρους τοῦ ἐπιγείου καὶ πραγματικοῦ θίου, τίς ἔρχεται πρὸς διαφύλαξιν καὶ διάσωσιν αὐτοῦ καὶ ἀπαλλάττει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ γέλωτος καὶ τῶν σκωμμάτων τῶν θεωμένων παρὰ ἡ γυνή;— Ὅταν ὁ ἀνὴρ ριψοκινδύνως σπεύδῃ πρὸς ἐπιδιωκόμενόν τινα σκοπόν, τίς δεικνύει εἰς αὐτὸν τὰς παγίδας καὶ τοὺς κρημνοὺς, εἰς οὓς κινδυνεύει νὰ πέσῃ, παρὰ ἡ γυνή;—Ὅταν ὁ ἀνὴρ, καταπονηθεὶς καὶ κατοβληθεὶς ὑπὸ τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου, μελαγχολῇ καὶ θεωρῇ πάντα τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον σκοτεινὸν καὶ ἀμαυρόν, τίς διασκεδάζει τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τὴν ἀχλὺν καὶ ἀποσοβεῖ τὸ καλύπτον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σκοτεινὸν νέφος, παρὰ ἡ γυνὴ διὰ τοῦ φαιδροῦ αὐτῆς βλέμματος καὶ τοῦ ἱλαροῦ τοῦ προσώπου αὐτῆς φωτός;—Ὅταν ὁ ἀνὴρ ἀσθενῶν κῆται ἐν τῇ κλίνῃ αὐτοῦ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἡσυχάζῃ ἕνεκα τῶν πόνων καὶ ἀλγηδόνων στενάζῃ καὶ ἀγωνιᾷ, τότε ἡ γυνὴ παρισταμένη ἐνώπιον τῆς κλίνης αὐτοῦ ὡς ἄγγελος καὶ ἰατρὸς θαυματουργός, ἐπιχέει ἰαματικὸν εἰς τὰ τραύματα καὶ εἰς τὰς πληγὰς βάλσαμον καὶ διὰ τῆς εἰλικρινοῦς αὐτῆς ἀγάπης μετριάζει καὶ καταπαύει τοὺς πόνους, συμπάσχουσα καὶ συναλγοῦσα μετ' αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς, κύριοι, ὡς μητρὸς εἶνε σπουδαιότερος τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς ὡς συζύγου καὶ βοηθοῦ τοῦ ἀνδρός. Ἡ γυνὴ ἡ ἀξιωθεῖσα νὰ γίνῃ μήτηρ, ἀνέλαβε τὸ ὑψηλότερον καὶ σπουδαιότερον τῶν καθηκόντων, τουτέστι τὸ καθῆκον τῆς τοῦ τέκνου ἀγωγῆς, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλείτερον καὶ σπουδαιότερον μέρος ἀνήκει εἰς μόνην τὴν μητέρα. Ὁ πατὴρ ἔχει μὲν τὴν ὑπερτάτην ἐπὶ τῆς οἰκίας πρόνοιαν καὶ δίδει τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας περὶ τῆς συντηρήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῆς ἀναγκάζεται ὅμως νὰ διατρίβῃ τὸν πλεῖστον χρόνον ἐκτὸς τῆς οἰκίας μακρὰν τῶν τέκνων του, καὶ ν' ἀσχολῆται εἰς τὸ βιοποριστικὸν αὐτοῦ ἔργον Ἀλλὰ καὶ ὁσάκις μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ, περιορίζεται μᾶλλον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς τοῦ παιδὸς

καταστάσεως, ἢ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ διάπλασιν τῆς τούτου καρδίας. Ἡ δὲ μήτηρ εἶνε ἡ κυρίως μορφοῦσα καὶ παιδεύουσα τὰ τέκνα. Αὕτη διαμένουσα τὸν περισσότερον χρόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῶν τέκνων της· ἔχουσα δὲ βλέμμα διορατικώτερον τοῦ ἀνδρὸς καὶ αἴσθησιν λεπτοτέραν, οὐ μόνον κάλλιον τοῦ ἀνδρὸς διαβλέπει τὰ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων της ἀφορῶντα, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεσματικώτερον, ἐπιτυχέστερον παιδαγωγεῖ, ἔχουσα ὄργανον παιδαγωγικὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν καρδίαν, ἅτινα ἐν τῇ τῶν παίδων ἀγωγῇ εἶνε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ὠφελιμώτερα καὶ ἐνεργητικώτερα τοῦ ψυχροῦ λόγου καὶ τῆς μάστιγος, τὰ ὁποῖα πρὸς διαπαιδαγώγησιν μεταχειρίζεται συνήθως ὁ ἀνήρ.

Γνωστὸν ὑπάρχει, κύριοι, ὅτι αἱ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν γινόμεναι ἐντυπώσεως εἶνε πολὺ ἰσχυρότεραι καὶ ζωηρότεραι τῶν γιγνομένων κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα ἡλικίαν καὶ ὅτι ὅσῳ ἀρχαιότεραι εἶνε αἱ ἐντυπώσεις αὗται, τοσούτῳ ζωηρότερον ἀναπαρίστανται εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοσούτῳ εὐκολώτερον καὶ καλλίτερον αὐτὰς ἐνθυμεῖται. Τούτου ἕνεκα ἡ πατρίς, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ πρῶτον εἶδεν ὁ ἄνθρωπος τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ὁποίας αἱ ἐντυπώσεις δικαίως δύνανται νὰ συναριθμηθῶσι μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ ἀρχαιοτάτων ἐντυπώσεων· ἐπίσης ὁ πατρικὸς οἶκος καὶ οἱ τόποι, ἐν οἷς ὁ ἄνθρωπος παῖς ἔτι ὢν συνείθιζε νὰ παίζῃ μετὰ τῶν ὁμηλίκων αὐτοῦ, εἰς μὲν τὴν φαντασίαν αὐτοῦ παρίστανται ζωηρότερα καὶ πιστότερα, εἰς δὲ τὴν καρδίαν αὐτοῦ τερπνότερα καὶ καθαρώτερα. Ἀλλὰ τίς ἄλλος δύναται νὰ κάμῃ ἐπιτηδείαν ἐκλογὴν μεταξὺ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων καὶ ν' ἀποσοβήσῃ μὲν τὰς κακὰς καὶ ἐπιβλαβεῖς, νὰ καταστήσῃ δὲ ἐνεργοὺς τὰς καλὰς καὶ ἐπωφελεῖς, ἢ ἡ μήτηρ, ἥτις πάντοτε εὑρίσκεται μετὰ τοῦ παιδὸς καὶ πάντοτε διαθερμαίνει αὐτὸ ἐν τῇ τρυφερᾷ αὐτῆς ἀγκάλῃ; Τίς ἕτερος δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν παῖδα ἀποστροφὴν μὲν πρὸς τὸ κακόν, ἀγάπην δὲ πρὸς τὸ καλόν, ἢ ἡ μήτηρ, ἥτις ἔχει μυρία μέσα νὰ διαθέσῃ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου; Ἡ καρδία τοῦ παιδός, ἁβρὰ καὶ ἁπαλὴ ὑπάρχουσα, ὑπὸ μὲν τῆς πατρικῆς τραχύτητος καὶ αὐστηρότητος πιεζομένη μαραίνεται καὶ φθείρεται. ὑπὸ δὲ τῆς μητρικῆς τρυφερότητος θιγομένη διαμορφοῦται καὶ διαπλάσσεται. Ὁ πατὴρ παραλαμβάνων ἀκολούθως παρὰ τῆς μητρὸς τὸν παῖδα μεμορφωμένον ἤδη, δύναται μὲν νὰ καθαρίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἠθικῶν ἐλλείψεων, οὐδεμίαν ὅμως οὐσιώδη μεταβολὴν δύναται νὰ ἐπενέγκῃ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἡ μήτηρ προσέτι ἐν τῇ ἀγωγῇ τῶν παίδων ὑπερτερεῖ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ παραδείγματος. Ὁ παῖς μιμεῖται καλλίτερον καὶ ἀκολουθεῖ προθυμότερον τὸ παράδειγμα τῆς μητρὸς, ἣν συχνότερον βλέπει καὶ περισσότερον ἀγαπᾷ, ἢ τὸ τοῦ πατρός, τὸν ὁποῖον σπανιώτερον βλέπει καὶ περισσότερον φοβεῖται. Πᾶν νεῦμα, πᾶσα λέξις, πᾶσα ἔκφρασις, πᾶν κίνημα καὶ πᾶσα πρᾶξις τῆς μητρὸς γίνεται νεῦμα, λέξις, ἔκφρασις, κίνημα καὶ πρᾶξις τοῦ παιδός· ἡ μήτηρ ὡς ἔχουσα πάντα τὰ καταλληλα μέσα εἶνε ἡ μόνη, ἥτις δύναται νὰ καλλιεργήσῃ ἐν τῇ παιδικῇ καρδίᾳ τὰ σπέρματα πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ νὰ ἀρδεύσῃ αὐτὰ δεόντως καὶ νὰ τὰ περιαγάγῃ εἰς βλάστησιν ἀγλαωτάτην. Ἡ μήτηρ δι' ἑνὸς βλέμματος, δι' ἑνὸς φιλήματος, διὰ τῆς μειλιχίου αὐτῆς φωνῆς καὶ τῶν ἁβρῶν αὐτῆς θωπευμάτων δύναται νὰ διεγείρῃ ἀμέσως εἰς τὴν καρδίαν τοῦ παιδὸς τὴν κρὸς τὸ ἀγαθὸν ροπὴν καὶ κλίσιν· ὁμοίως ἡ αὐτὴ δι' ἑνὸς δυσμενοῦς βλέμματος, δι' ἑνὸς δακρύου ρεύσαντος ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της ἢ δι' ἑνὸς ἀναστεναγμοῦ ἐξελθόντος ἐκ τοῦ στήθους αὐτῆς, δύναται ν' ἀπομακρύνῃ τὸν παῖδα ἀπὸ τοῦ ὀλεθριωτάτου τῆς κακίας κινδύνου. Ὁ παῖς ὁ ἐν τῷ μητρικῷ κόλπῳ ἀνατρεφόμενος καὶ ἐν τῇ μητρικῇ ἀγκάλῃ θερμαινόμενος ἀρχίζει ν' ἀγαπᾷ πρὶν καταμάθῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀγάπης, καὶ ἀρχίζει νὰ ὑποτάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ θέλησιν εἰς τὸν ἠθικὸν νόμον, πρὶν ἢ κατάμαθῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Εὐτυχῆ λοιπὸν καὶ εὐδαίμονα τὰ τέκνα ἐκεῖνα, ἅτινα ἔτυχον μητέρων καλῶν καὶ ἀγαθῶν. Λίαν εὐτυχῆ καὶ εὐδαίμονα καὶ τὰ θυγάτρια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λαβόντα τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς βάσεις τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν ὑπὸ τοιούτων μητέρων θέλουσιν ἀποβῆ ὁμοίως μητέρες καλαὶ χρηστῶν καὶ ἀγαθῶν τέκνων, καθὼ λαβοῦσαι ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα σπέρματα, ἅτινα πεσόντα εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ εὔπλαστον αὐτῶν καρδίαν, καρποφορήσουσι κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἢ τριάκοντα καὶ ἓν ἑξήκοντα καὶ ἓν ἑκατόν.

Μὴ λοιπόν, κύριοι, λησμονήσωμεν καὶ τὸ τρίτον καὶ σπουδαιότατον καθῆκον τῆς γυναικός, λέγω, τὸ καθῆκον αὐτῆς ὡς οἰκοδεσποίνης. Ἐκ τῆς καθημερινῆς πείρας μανθάνομεν, ὅτι οὐδεμία γυνὴ δύναται ν' ἀποβῇ καλὴ σύζυγος καὶ καλὴ μήτηρ, ἂν δὲν ἦνε καὶ καλὴ οἰκοδέσποινα. Ἄνευ καλῆς τοῦ οἴκου διοικήσεως οὐδεὶς οἶκος δύναται νὰ διατηρηθῇ, καὶ ἄνευ οἴκου οὐδεὶς συζυγικὸς καὶ μητρικὸς προορισμὸς δύναται νὰ ἐκπληρωθῇ. Ὁ οἶκος πρὸς διατήρησιν καὶ προκοπὴν ἀπαιτεῖ καθαριότητα, ἀπαιτεῖ τάξιν, ἀπαιτεῖ οἰκονομίαν. Ὁ δὲ ἀνώτερος ἐπόπτης τῆς καθαριότητος, τῆς τάξεως καὶ τῆς οἰκονομίας οὐδεὶς ἕτερος δύναται νὰ ἦνε πλὴν τῆς οἰκοδεσποίνης.

Ἡ γυνή, ἥτις διαφυλάττει τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς παριζόμενα καὶ εἰς αὐτὴν παραδιδόμενα ἀγαθὰ, ἐπιβλέπει δὲ ἐπὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν θεραπόντων καὶ ἐπιμελεῖται τῆς τοῦ οἴκου καθαριότητος, ἡ τοιαύτη γυνὴ οὐ μόνον διατηρεῖ καὶ προάγει τὸν οἶκον, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀνδρός, καὶ γίνεται ἀξιόλογον μιμήσεως παράδειγμα εἰς τὰ τέκνα· αὕτη ἐστὶ κατὰ τὸν σοφώτατον καὶ ἐνδοξότατον βασιλέα Σολομῶντα ἡ ζητουμένη γυνή. « Γυναῖκα, ἔλεγεν, ἀνδρείαν τίς εὑρήσει; τιμιωτέρα ἐστὶ λίθων πολυτελῶν καὶ στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· αὕτη γίνεται ὥσπερ ναῦς ἐμπορευομένη μακρόθεν πλοῦτον καὶ δόξαν. (Παροιμ. κεφ. ιϐ'. ιγ'. καὶ λα.). Ἐὰν δὲ ἐξ ἐναντίας ἡ γυνὴ σκορπίζῃ ἀσώτως ὅσα συναθροίζει ὁ ἀνὴρ καὶ ἀδιαφορῇ ὡς πρὸς τὴν τῶν θεραπόντων ὑπηρεσίαν καὶ μηδεμίαν λαμβάνῃ πρόνοιαν περὶ τῆς τοῦ οἴκου εὐταξίας καὶ καθαριότητος, συντελεῖ οὐ μόνον εἰς παρόλυσιν καὶ καταστροφὴν τοῦ οἴκου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς τε πρὸς αὐτὴν ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ συζύγου καὶ εἰς τὴν διάλυσιν καὶ ἐκμηδένισιν τοῦ τιμίου Γάμου, καὶ εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν ἑαυτῆς τέκνων, τῶν ἀθώων τούτων τῆς κοινωνίας μελῶν. Ἐντεῦθεν, κύριοι, ἡ σημερινὴ χαλαρὰ καὶ ὅλως χριστιανοῖς μὴ ἐμπρέπουσα χωλότης τῶν ἠθῶν. Ἐντεῦθεν ἡ σημερινὴ διαφθορὰ καὶ περι-

φρόνησις τῶν σεμνῶν ἠθῶν τῶν πατέρων μας, ἅτινα μετὰ κακατωδύνου καὶ τεθλιμμένης καρδίας ἀνακαλοῦμεν.

Πολλάκις ἀπολογούμενοι δῆθεν λέγομεν ὅτι οἱ καιροὶ ἠλλαξαν· ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡμεῖς παρεξετράπημεν, ἀπομακρυνθέντες τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπολέσαντες κατὰ συνέπειαν πᾶσαν χρηστὴν διαγωγήν. Ἀπομακρυνθέντες δὲ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως καὶ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ τοῦ Χριστιανικοῦ γάμου, ἀπεπτύσαμεν καὶ τὰ Ἱερὰ ἐκεῖνα λόγια, τὰ ὁποῖα πολὺ καλῶς διατυποῦσι καὶ διαχαράττουσι τὸν δρόμον τῆς γυναικὸς ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός. «Αἱ γυναῖκες, λέγει ἡ πέτρα τῆς πίστεως, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴτινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς, ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν· ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελές.» (Πέτρου Α'. γ'. 1—4.)

Δι' ὃ ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς γυναικὸς ὡς οἰκοδεσποίνης ἐξαρτᾶται ἡ τοιαύτη καλὴ ἢ κακὴ τῶν παίδων κατάστασις, ὡς καὶ ἡ τύχη αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας, ἐν ᾗ ζῶμεν. Ὅτι δὲ ἐκ τῆς γυναικὸς ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις, ὁ τρόπος τῆς διαίτης καὶ καθόλου ὁ πᾶς βίος τοῦ ἀνδρός, τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ γυναικείου προορισμοῦ, τὴν ὁποίαν κατανοήσαντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τόσον ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ Δύσει ἀνενδότως καταγίνονται εἰς τὴν ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ σεμνῶν παρθεναγωγείων, προσπαθοῦντες καθ' ἑκάστην, ὅπως ἐπὶ τὰ κρείττω ταῦτα προαγάγωσι καὶ τελειότερα ὅσῳ τὸ δυνατὸν καταστήσωσι. Διότι ὁμολογητέον ὅτι ἡ γυνὴ ἐξασκεῖ μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἀνδρός. Ὁ ἀνὴρ ὁ ἔχων γυναῖκα ἀγαθὴν οἰκονόμον καὶ σώφρονα γίνεται πολλάκις καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς οἰκονόμος καὶ σώφρων· καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὁ ἔχων γυναῖκα πονηρὰν ἄσωτον καὶ ἄτιμον γίνεται καὶ αὐτὸς πολλάκις πονηρός, ἄσωτος καὶ ἄτιμος. Ὅταν ἡ γυνὴ δὲν γνωρίζῃ ἢ δὲν θέλῃ νὰ καταστήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τερπνὴν καὶ εὐχάριστον τὴν μετ' ἀλλήλων συμβίωσιν καὶ ἀναστροφήν, οὐδόλως περιποιουμένη αὐτὸν ἐρχόμενον οἴκαδε ἐκ τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας του, τότε ὁ ἀνὴρ ἢ ἔξωθεν τῆς οἰκίας αὐτοῦ θέλει ζητήσει τὴν ἐκ τῶν πόνων ἀνακούφισιν, ἢ μετ' ἀνίας θέλει κατακλεισθῇ ἐντὸς τοῦ δωματίου του μακρὰν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν φιλτάτων τέκνων του. Τοὐναντίον δὲ ὅταν ἡ γυνὴ γνωρίζῃ καὶ θέλῃ νὰ καταστήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τερπνὴν μὲν τὴν οἰκίαν, εὐχάριστον δὲ καὶ φαιδρὰν τὴν ἀναστροφήν, τότε ὁ ἀνὴρ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ θέλει εὑρίσκει περισσοτέραν εὐχαρίστησιν καὶ ἡδονὴν ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, συνδιατρίβων μετὰ τῆς φίλης συζύγου καὶ τῶν τέκνων του.

Ἀλλ' ἆρά γε πόσαι σύζυγοι δὲν παραγνωρίζουσι τὴν σπουδαιότητα τοῦ τριπλοῦ αὐτῶν προορισμοῦ; Πόσαι ἆρά γε συναισθάνονται, ὅτι ὡς σύζυγοι μὲν προωρίσθησαν νὰ βοηθῶσι τὸν ἄνδρα, ὡς μητέρες δὲ ν' ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα, ὡς οἰκοδέσποιναι δὲ νὰ ἐπιμελῶνται τοῦ οἴκου; Ἡ καθημερινὴ πεῖρα ὁλοφανῶς πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι πλεῖσαι τῶν παρ' ἡμῖν γυναικῶν ὡς σύζυγοι μὲν ἀντὶ βοηθείας βάρη, καὶ ἀντὶ τέρψεων πικρίας παρέχουσιν εἰς τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας, ὡς μητέρες δὲ περὶ παντὸς ἄλλου φροντίζουσιν ἢ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των, ὡς οἰκοδέσποιναι δὲ ἀντὶ τῆς οἰκονομίας τὴν σπατάλην καὶ ἀντὶ τῆς φειδοῦς τὴν ἀσωτίαν ἀσπάζονται. Καὶ τί ἄλλο μαρτυροῦσιν ἢ τὴν λυπηρὰν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων τὰ παρ' ἡμῖν λαμβάνοντα χώραν συχνὰ διαζύγια, ἡ τῶν τέκνων διαφθορὰ καὶ ἕνεκα τῆς τῶν γυναικῶν πελυτελείας καὶ σπατάλης καταχρεούμενοι καὶ καταστρεφόμενοι οἶκοι;

Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἐκ τῆς πολυτελείας καὶ σπατάλης τῶν γυναικῶν λυπηρὰ ἀποτελέσματα ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ἐδείκνυεν ἑαυτὸν πανταχοῦ, εἴς τε τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔπη του, μέγαν διορθωτὴν καὶ αὐστηρὸν ἐπικριτὴν τῶν ἠθῶν καὶ ἐλαττωμάτων τῶν τοιούτων γυναικῶν· ἐδείκνυεν ὅμως ἑαυτὸν ἐπαινέτην καὶ ἐγκωμιαστὴν τοῦ παρθενικοῦ βίου, τὸ ἑπόμενον κομψὸν ἐγκώμιον πλέκων εἰς τὴν σεμνὴν τῆς Παρθενίας κορυφήν.

«Παρθενίην στεφάνοις ἀναδήσωμεν ἡμετέροισιν,
«Ἐκ καθαρᾶς καρδίας καθαροῖς μέλποντες ἐν ὕμνοις.
«Τοῦτο γὰρ ἡμετέρου βίου ξεινήϊον ἐσθλόν,
«Χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου φαέντερον ἢ δ' ἐλέφαντος,
«Οἷς ζωὴν χθονίην χαμάδις βάλε παρθένου οἶστρος
«Πρὸς Θεὸν Ὑψιμέδοντα νόου πτερὸν ἔνθεν ἀείρων.
«Παρθενίη, μέγα χαῖρε,

(τόμ. 3 Σελ. 522)

Χαίρετε! προσφωνῶ ὑμῖν καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ θείου πατρός, σεμναὶ νεάνιδες, αἵτινες φοιτᾶτε εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦτο τῆς παιδείας τέμενος ὅπου διδάσκεσθε οὐ μόνον τὰ ἱερὰ γράμματα τὰ δυνάμενα σοφίσαι πάντα ἄνθρωπον πρὸς σωτηρίαν, οὐ μόνον τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ περιβολὴν ἐνδυμάτων, ἀλλὰ θέλετε εἰσέτι διδαχθῆ καὶ τὸν θεῖον προορισμὸν ὑμῶν, καθ' ὃν πολιτευόμεναι εὐαρεστήσετε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Προβαίνετε ὅθεν στερρῷ τῷ ποδὶ εἰς τὸν θεῖον προορισμόν σας, ἔχουσαι ἤδη καὶ ποιμενάρχην φιλόμουσον καὶ ἐλλόγιμον, τὸν σεβασμιώτατον ἅγιον Ἐφέσου Κύριον κυρ. Ἀγαθάγγελον, ἄνδρα ἄριστας διαθέσεις ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως καὶ προαγωγῆς τῶν ἡμετέρων σχολείων ἔχοντα καὶ ἤδη σήμερον μακρόθεν εὐλογοῦντα ὑμᾶς· πρὸς δὲ ἔχετε ἄοκνον καὶ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ αὐταπαρνήσεως ἐργαζομένην καὶ κοπιῶσαν ὑπὲρ ὑμῶν διευθύντριαν. Ἔχετε πρόθυμον καὶ ὀργῶσαν πρὸς τὰ καλὰ τὴν σεβαστὴν ἡμῶν ἐφορίαν. Μὴ πτοῆσθε, ἀλλὰ μετὰ θάρρους ἀποδείξατε, ὁποίους ἀγλαοὺς καρποὺς δύναται νὰ προσφέρῃ ἡ ἀκάματος καὶ ἐνδελεχὴς φροντὶς καὶ προσπάθεια φιλοπόνου γεωργοῦ. Χαίρετε, θυγατέρες σεμναὶ Μαγνήτων, καὶ προβαίνετε γενναίως, καθ' ὅσον κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς· δι' ὧν τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγοῦσαι τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς, καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαισαι, ἐπιχορηγήσητε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. Καὶ ταῦτα ποιοῦσαι οὐ μὴ πταίσητε ποτέ.» Γένοιτο! Γένοιτο! Ἀμήν.

ΑΝΑΝΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ Τ.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 179 φύλλῳ τῆς Σμύρνης ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ αὐτῆς συντάκτου λίβελλός τις κατὰ τοῦ Μέντορος ὑπὸ τινος Τ. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Μέντορος ἀναγνώσασα αὐτόν, περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ταλανίσῃ καθ' ἑαυτὴν τὸν Τ., ἀποφασίσασα νὰ μὴ ἀπαντήσῃ διόλου εἰς τὰς ὕβρεις αὐτοῦ, καθόσον οὗτος ἐκ τῶν γραφομένων του φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἔμαθε τὴν τέχνην τοῦ συζητεῖν λογικῶς, ἀλλὰ τὴν τοῦ ὑβρίζειν. Ἐν τούτοις χάριν πολλῶν φίλων τοῦ Μέντορος, οἵτινες ἐν τῇ δικαίᾳ αὐτῶν ἀγανακτήσει σχεδὸν ἀπῄτησαν τοῦτο παρ' ἡμῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἀδίκως καὶ δωρεὰν ἐξυβρισθέντος, ἀποφασίζομεν ν' ἀπαντήσωμεν ἐν ὀλίγοις.

Ὁ κ. Ι. Πρωτόδικος ὡς ἐπιστήθιος μὲν μαθητὴς τοῦ Ὁμήρου ὡμίλησεν ἐξαίρετα, ὡς μαθητὴς δὲ τοῦ Χριστοῦ ψυχρότατα. Διατί; Διότι παραστήσας τὸν Ὅμηρον ὡς μέγιστον διδάσκαλον τῆς ἠθικῆς τελειώσεως καὶ συστήσας αὐτὸν ὡς τὸν μόνον, τὸν ὁποῖον ἡ χριστιανικὴ νεολαία ὀφείλει νὰ σπουδάζῃ πρὸς ἠθικοποίησίν της, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην πλαγίως προσέβαλε τὸν ὕψιστον καὶ μοναδικὸν τῆς ἠθικῆς διδάσκαλον Ἰησοῦν. Διότι ἀφοῦ τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δύνανται νὰ ὑψώσωσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ὑπέρτατον σημεῖον τῆς ἠθικῆς, τίνα ἀνάγκην ἔχομεν τοῦ Εὐαγγελίου πλέον;

Ὁ κ. Πρωτόδικος ἔκαμε τοῦτο τυχαίως ἢ ἐκ προμελέτης; Ἡμεῖς πιστεύομεν τὸ πρῶτον, καὶ ὅτι ἡ ἀπροσεξία του μόνη τὸν ἔρριψεν εἰς τοῦτο τὸ λάθος. Αἰσθανθέντες δὲ καιρίαν θλῖψιν διὰ τοῦτο, δὲν ἠδυνήθημεν ἢ νὰ ἐκφράσωμεν τὸ πραπονον ἡμῶν, καθότι τὰ μάλιστα θὰ μᾶς ἤλεγχεν ἡ συνείδησις ἡμῶν, ἂν ἐσιωπῶμεν.

Πλὴν οὐδὲν κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ Γραφῆς καὶ Ὁμήρου, λέγει ὁ φίλος ἡμῶν Τ., καὶ παραδοξολογεῖτε τοιαῦτα λέγοντες.

Ἀλλὰ καὶ σύ, ὦ καλέ, τοιαῦτα λέγων φαίνεσαι ἡμῖν ἢ λίαν παραδοξολόγος ἢ μὴ Χριστιανός. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι εἶσαι Χριστιανός, σὲ ἐρωτῶμεν πρῶτον: Εἶνε ὁ Ὅμηρος μέγιστος τῆς ἠθικῆς διδάσκαλος; Βεβαίως θὰ ἀπαντήσῃς ναί, διότι ὡς τοιοῦτον τὸν παρέστησεν ὁ τὸν ὁποῖον ἐτρόμαξες μὴ ἐξυβρίσωμεν φίλος Πρωτόδικος. Σὲ ἐρωτῶμεν δεύτερον: Εἶνε ὁ Χριστὸς ὁ ἀνώτατος τῆς ἠθικῆς διδάσκαλος; Ναί, θ' ἀπαντήσῃς βέβαια, διότι εἶσαι Χριστιανός. Ἰδοὺ λοιπόν, φίλε, τὸ κοινόν, ὅπερ ὑπάρχει μεταξὺ Γραφῆς καὶ Ὁμήρου, τὸ ὅτι ἀμφότεροι οἱ διδάσκαλοι οὗτοι διδάσκουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μάθημα. Ἀλλὰ διατί συνιστᾶται ὁ εἷς καὶ ἀποσιωπᾶται ὁ ἕτερος; Ἡ παντελὴς αὕτη τοῦ ὀνόματός του ἀποσιώπησις τί ἄλλο σημαίνει εἰμὴ ὅτι αὐτὸς ἐνώπιον τοῦ ἐκθειασθέντος Ὁμήρου δὲν ἀξίζει τίποτε; Ἀλ φίλε Τ., ἐπιτρέψατε ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἐπιπόλαιος εἴσοδε ἢ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰσχυρῶν πνευμάτων ἀνήκετε, ἤτοι ἐκείνων οἵτινες ὀνομάζονται μὲν Χριστιανοί, μυκτηρίζουσι δὲ (ὡς μὴ ὤφειλε!) τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν θεῖον τῆς οὐρανίου ταύτης θρησκείας θεμελιωτήν. Ἀλλ' ἄπαγε! μᾶλλον μᾶς ἀρέσκει νὰ παραδεχθῶμεν τὸ πρῶτον.

Ἄλλως τε, φίλε Τ., ὑπάρχει καὶ ἕτερον κοινόν, πολὺ ψηλαφητότερον ἴσως, μεταξὺ Γραφῆς καὶ Ὁμήρου, τὸ ὁποῖον σὺ ὁ τὸν Ὅμηρον, ὡς φαίνεται, πολλάκις καταβροχθίσας, ὁ καὶ γλωσσομαθὴς πιθανόν, ὤφειλες νὰ γνώσκῃς. Ἀγνοεῖς ὅτι ὁ περίφημος Ἄγγλος μεταφραστὴς τοῦ Ὁμήρου Πὼπ λέγει, ὅτι τὸ ὕφος τοῦ Ὁμήρου ἔχει μεγαλειτέραν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς Ἱεροὺς συγγραφεῖς παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους, καὶ ὅτι τὰ συγγράμματά του ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὴν Ἱερὰν Γραφήν; σὺ ἕνεκα ὑπλαμβάνεται ὅτι ὁ Ὅμηρος ἀνέγνωσε πάντα τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἐδανείσθη χωρίς; Ἀγνοεῖς, κ. Τ., ὅτι τὰ πρῶτα ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἀναφερόμενα γεγονότα ἀναφαίνονται εἰς τὰ συγγράμματα καὶ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου;

Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλά, τὰ ὁποῖα παραλείπομεν, ἦσαν ἀφορμαὶ οὐχὶ μικροῦ λόγου ἄξιαι, ἐξ ὧν ὁρμώμενος ὁ φίλος Πρωτόδικος ἠδύνατο, χωρὶς νὰ κατηγορηθῇ ἐπὶ ἀμαθείᾳ, ὡς λίαν ἐροθήθης κ. Τ., ν' ἀναφέρῃ τι καὶ περὶ τοῦ ἑτέρου τῆς ἠθικῆς διδασκάλου, τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου τὸ φῶς λάμπον καὶ ἀκτινοβολοῦν ἀμαυρόνει τὴν διδασκαλίαν καὶ τοῦ Ὁμήρου καὶ πάντων τῶν ἠθικολόγων τῆς ἀρχαιότητος.

Σὲ προτρέπομεν λοιπὸν χριστιανικῶς ν' ἀφίσῃς ἐπ' ὀλίγον τὸν Ὅμηρον καὶ ν' ἀναγνώσῃς τὸ περισπούδαστον τρίτομον σύγγραμμα τὸ ὑπὸ τοῦ περιεύστου ὁμογενοῦς κυρίου Βράϊλα Ἀρμένη μεταφρασθὲν καὶ ἐπαξιώτατα Φιλοσοφικαὶ μελέται περὶ Χριστιανισμοῦ ὀνομαζόμενον. Σπούδαστον τὸ σύγγραμμα τοῦτο καλῶς καὶ θέλεις ἀνανήψει. Ἐν αὐτῷ θὰ θαυμάσῃς πράγματι τοὺς τῆς ἀρχαιότητος ποιητάς. Μὴ θαρυνθῇς δὲ ν' ἀναγνώσῃς ἐπισταμένως καὶ Τὸ θαῦμα τῆς ἱστορίας, τὸ ὑπὸ Schaff συγγραφὲν καὶ ὑπὸ Γρ. Ι. Γώγου μεταφρασθέν, ἀλλὰ ἐπισταμένως καὶ μετὰ καλῆς θελήσεως. Τότε ἐλπίζομεν ὅτι καὶ σὺ θὰ θαρυαλγῇς, ὅταν ἀκούῃς ἐξυμνούμενον ὡς μέγαν διδάσκαλον ἡμῶν τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων ἕτερον ἢ τὸν μοναδικὸν διδάσκαλον ἡμῶν, τὸν Χριστόν.

Φίλε Τ., τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὁσάκις ἢ ὁ ἴδιος ἐπρόφερεν ἢ ἤκουε προφερόμενον ὁ πολὺς Νεύτων, ὑπὸ σεβασμοῦ ἀπεκαλύπτετο. Διατί σὺ ὅλως ἄνευ αἰτίας λαμβάνεις αὐτὸ ἐπὶ ματαίῳ; Τί; ὑπῆρχεν ἡ ἀνάγκη τοῦ φρικτοῦ σου ἐκείνου ὅρκου; Εἶσαι Χριστιανός; Διατί ἐλησμόνησες τὸ «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως» (Ματθ. Ε'. 34);

Πρὸς τούτοις διατί ὑβρίζεις μόνον τὸν Μέντορα, λέγοντα ὅτι τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων εἶαι κατώτερα (ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν θέβαια) τῶν τῆς Ἁγ. Γραφῆς, καὶ δὲν ὑβρίζεις καὶ τὸν Ρουσσὼ (ἴδε σελ. 65 ἐν τῷδε τῷ τεύχει) μετὰ καὶ πλείστων ἄλλων τὰ αὐτὰ λεγόντων δαιμονίων ἀνδρῶν, ὧν καὶ σὺ καὶ ἡμεῖς οὔτε τὸν ἑμάντα τῶν ὑποδημάτων τῶν ποδῶν νὰ λύσωμεν εἴμεθα ἄξιοι;

Διατί δὲν ἀναγινώσκεις τὸν ὡραιότατον ἐκεῖνον λόγον τοῦ Μ. Βασιλείου, τὸν συμβουλεύοντα καὶ ὁδηγοῦντα τοὺς νέους πῶς ν' ἀναγινώσκωσι τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς ἵνα ἐξ αὐτῶν ὠφελῶνται, ὅπου θὰ ἴδῃς ὅτι ἡ μὲν θύραθεν παιδεία ἅπασα παρομοιάζεται μὲ τὰ φύλλα, τὰ τὸν καρπὸν περικοσμοῦντα, ἡ δὲ Ἁγ. Γραφὴ μὲ αὐτὸν τὸν καρπὸν τῶν δένδρων; Ὁ δὲ Νικηφόρος Θεοτόκης, τὸ κλέος τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ φαεινός, ἐν τινι προοιμίῳ ἰδοὺ τι λέγει.

«Μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῆς σοφίας τῶν Θείων Γραφῶν καὶ » τῆς σοφίας τῶν βιβλίων τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἀναγνώστης τὸν » περὶ ψυχῆς, τὸν περὶ ἀρετῆς, τὸν περὶ σωφροσύνης καὶ τοὺς » περὶ τοῦ δικαίου λόγους τοῦ Πλάτωνος, πᾶσαν τὴν ἠθικὴν » διδασκαλίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, τὰ χρυσᾶ ἔπη τοῦ Πυθαγό- » ρου, τὰ ἠθικὰ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἄλλα τοι- » αῦτα τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου βιβλία, βλέπεις καὶ εὕρεσιν » νοημάτων πλουσίαν, διάθεσιν τῶν εὑρεθέντων εὔτακτον, εὔ- » ροιαν λόγου ἡδονικήν, κάλλος συντάξεως τεχνικὸν καὶ τὰ » λοιπὰ ὅσα ἡ κοσμικὴ διδάσκει φιλοσοφία· πλήν, ἐν ὅσῳ » μὲν ἀναγινώσκεις αὐτά, καὶ θαυμάζεις καὶ ἡδύνεσαι καὶ πεί- » θεσαι· ἔπειτα ὅμως κλείσας τὸ βιβλίον, μένεις γυμνὸς » τοῦ πνευματικοῦ καρποῦ (ἀκούεις κύριε Τ. τί λέγει ὁ » Θεοτόκης;) ὡς καὶ τὸ πρότερον. Ὅταν ὅμως ἀναγινώσκῃς τὰ » λόγια τὰ περιεχόμενα εἰς τὰ βιβλία τῶν Θείων Γραφῶν, τότε » ἡ θεία ἁπλότης ἡ ἐν αὐτοῖς λάμπουσα καὶ ἡ ἁπλῆ τῶν πραγ- » μάτων ἀλήθεια καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐπουράνιος σοφία καὶ ἡ χάρις » τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δύναμις οὐ μόνον καθηδύνει τὴν σωματικὴν » αἴσθησιν, ἀλλ' ἐξεγείρει καὶ τῆς ψυχῆς σου τὸν πόθον καὶ » οὐ μόνον πείθει τὸν νοῦν, ἀλλὰ νικᾷ καὶ τὴν καρδίαν σου.» (Ἑρ- » μηνεία εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον τῆς Η'. Κυριακῆς).

Βλέπεις λοιπόν, κύριε Τ, ὅτι ὑπέρτατος τῆς ἠθικῆς διδάσκαλος οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ ἡ Ἁγία Γραφή; Εἰπόντος δὲ ὅλως τὸ ἐναντίον τοῦ φίλου Πρωτοδίκου, ἐπταίσαμεν ἡμεῖς ἂν τῷ ἐκάμαμεν ταύτην τὴν παρατήρησιν; Ἀλλὰ θὰ εἴπῃς ἴσως: ὁ Θεοτόκης εἶνε καλόγηρος, εἶνε μεσαιωνιστής! καὶ ἡμεῖς λέγομεν: εἶνε ἐκεῖνος, διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ ὁποίου ἀφειδῶς ἐξώδευσαν οἱ φιλογενεῖς Ζωσιμάδαι· εἶνε ἐκεῖνος, τὰ συγγράμματα τοῦ ὁποίου ἐπαιδαγώγησαν τὴν ἀθάνατον γενεὰν τῶν πατέρων ἡμῶν, εἰς οὓς ὀφείλει τὸ πᾶν ἡ πατρίς. Ἡμεῖς σήμερον, οἱ περιφρονοῦντες τὸ ὅπερ ἐκεῖνοι (οἱ μακάριοι!) εἶχον ἐν μεγίστῃ μοίρᾳ, τουτέστι τὴν θρησκείαν, βλέπετε πόσον ὡραῖα πηγαίνομεν τόσον οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὅσον καὶ οἱ ἐν τῇ μὴ οἰκοῦντες. Ἂς παύσωσι πλέον αἱ φωνασκίαι, ὅτι δῆθεν τιμῶμεν καὶ λατρεύομεν τοὺς παλαιοὺς ἡμῶν προγόνους καὶ τὰ συγγράμματά των, καὶ ἂς ἀγαπήσωμεν αὐτοὺς πράγματι· θ' ἀγαπήσωμεν δὲ αὐτοὺς πράγματι, ἂν προσπαθήσωμεν νὰ γίνωμεν ἄξιοι υἱοὶ τοιούτων λαμπρῶν πατέρων, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτύχωμεν ἡμεῖς διὰ μόνου τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανισμοῦ, διότι διὰ μόνου τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανισμοῦ θὰ ὁμονοήσωμεν, διὰ δὲ τῆς ὁμονοίας θὰ μεγαλυνθῶμεν καὶ ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς! Ναί! ἐπαναλαμβάνομεν μετὰ θάρρους ὅτι Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος οὐδέποτε ἔσται μέγα, ἐὰν μὴ κατὰ Χριστὸν ἀναγεννηθῇ, ἔστω καὶ ὅτι ὁ κ. Καρύδης καὶ οἱ ὁμόφρονές του διασύρουσι τὴν ῥήτραν ταύτην, ἐν ᾗ καὶ μόνῃ καθ' ἡμᾶς ἔγκειται ἡ ἀγκυρα τῆς σωτηρίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Φίλε Τ. καὶ εἴπομεν καὶ λέγομεν καὶ θὰ λέγωμεν ὡς Χριστιανοί Ἕλληνες, ὅτι ὁ ἀληθὴς καὶ κατ' ἐπίγνωσιν Χριστιανισμὸς εἶνε ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς σώσῃ καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἀπολύτως οὐδέν. Ἀλλ' ὁ φίλος Πρωτόδικος διόλου δὲν συμφωνεῖ μὲ ἡμᾶς λέγων αὐτολεξεί. « Πρὸς ρύθμισιν τῶν ἠθῶν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ πράξωμεν παρ' ὅ τι ἔπραξαν καὶ αὐτοὶ οἱ παλαιοὶ » δηλ. ν' ἀποσκορακίσωμεν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ νὰ ἐγκολπωθῶμεν τὸν Ὅμηρον!! «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἶπε τὸ στόμα τῆς ἀληθείας καὶ τὰ ἄλλα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.» Ὁ τῷ ὄντι ἀληθὴς Χριστιανισμὸς καὶ τὸν ἐθνισμὸν ἡμῶν σεβαστὸν θὰ καταστήσῃ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι καὶ πλουτισμὸν θὰ χορηγήσῃ ἡμῖν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια.

Καταστρέφοντες τὴν ἀπάντησιν ἡμῶν, εὐχαριστοῦμεν τῷ Συντάκτῃ τῆς Σμύρνης, ὅστις, εὐαρεστηθεὶς νὰ φιλοξενήσῃ ἐν ταῖς στήλαις αὐτῆς τὸν λίβελλον τοῦ κ. Τ., ἔδωκεν ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ ἐξηγηθῶμεν σαφέστερα. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως προτρέπομεν καὶ τὸν κ. Τ. νὰ γράφῃ ἀνθρωπινώτερα καὶ τὸν κ. Καρύδην νὰ βασανίζῃ τὰ αὐτῷ προσφερόμενα πρὸς δημοσίευσιν ὀλίγον τι περισσότερον· διότι ἂν ὁ ὑβρισθεὶς ἦτο ἄλλος καὶ οὐχὶ ὁ Μέντωρ, ἀφεύκτως ὁ αὔξων ἀριθμὸς τῶν κατὰ τοῦ συντάκτου τῆς Σμύρνης ἀγωγῶν θὰ ηὔξανε κατὰ μίαν μονάδα.

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Μάρκου Γ. Παλαμάρη.)

Κεφάλαιον. Α'.

Μαῦρόν τι σημεῖον καὶ ἐνέργεια τοῦ ἀνέμου ἐπὶ τῶν κλάδων.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο κυανώτατος· ἡ γῆ κατελάμπετο ὑπὸ τῶν διαπύρων ἡλιακῶν ἀκτίνων· ἡ τῶν δροσερῶν ἀνθέων εὐωδία, τὰ τῶν πτηνῶν πρῶτα κελαδήματα, ὁ ἐλαφρὸς τῶν ἐντόμων βόμβος, ὁ τῶν ρυάκων ψιθυρισμὸς ρεόντων ὑπὸ τοὺς θάμνους, τὰ πάντα ἐφκίνοντο ὑμνοῦντα χαρμοσύνως τὸ φθινόπωρον, ἀναπνέοντα δὲ τὴν ἠρεμίαν καὶ εὐτυχίαν.

Ἐν τούτοις ρίπτων τις προσεκτικὸν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος βλέμμα, θὰ παρετήρει μικρὸν νέφος μέλαν, ὑψούμενον καὶ αὐξάνον κατ' ὀλίγον ὑπεράνω τῶν πρὸς τὰ Ἀπένινα ὀρέων, ἀναγγέλλον δὲ καταιγίδα.

Ἀλλ' οὐδεὶς προσεῖχεν εἰς τοῦτο.

Δὲν ἔχει οὕτω καὶ ἐν τῇ ζωῇ; Κατὰ τὰς μᾶλλον φαιδρὰς ἡμῶν ἡμέρας τίς ὁ ἀνησυχῶν διὰ τὸ ἀμυδρὸν ἐκεῖνο σημεῖον, ὅπερ μέλλει μετ' οὐ πολὺ νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ ἐπενέγκῃ τὴν δυστυχίαν ἡμῶν;

Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, 30 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1572, ἐπὶ ἐρήμου ἀτραποῦ ποῦ μὲν σκιερᾶς, ποῦ δὲ ἡλιοφωτίστου, ναΐνίς τις μετὰ μικροῦ κοραισίου σιωπηλῶς ἐδραδυπόρουν, ἡ μὲν σκεπτομένη ἡ δὲ θεωροῦσα τὰς ἐπὶ τῶν φύλλων ἱπταμένας χρυσαλλίδας. Ἡ ἀτραπὸς αὕτη διερχομένη διὰ δάσους δρυῶν ἦγε πρὸς τὸ Βουονκονβέντον.

Αἴφνης τὸ μικρὸν κοράσιον σταματᾷ τὰ ἑήματά του.

— Τί! ἀπηύδησας ἤδη, Νίνα; τῇ λέγει ἡ μεγαλειτέρα, δὲν θέλεις νὰ προχωρήσωμεν πλέον;

— Ὄχι, θέλω Ραφαήλλα, ἀλλὰ παρατήρησον . . .

— Τί λοιπόν;

— Δὲν ἠξεύρω μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον μαῦρόν τι νὰ κινῆται ὄπισθεν τῶν δένδρων ἐκείνων· ἰδὲ ἐκεῖ.

Καὶ ἡ μικρὰ ἔδειξε συγχρόνως πρὸς τὸ μέρος τοῦ δάσους, τὸ ὁποῖον εἶχον διέλθει.

Ἡ Ραφαήλλα ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς μικρᾶς δεικνυόμενον μέρος.

Τὸ δάσος ἦτο σκιερὸν καὶ πυκνόν· τὸ χρυσόνον τὰ δένδρα φῶς, εἰσδύον διὰ τοῦ φυλλώματος, διεσκορπίζετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς δροχὴ σπινθήρων· ἀδένδρα μέρη τῆδε κἀκεῖσε διεχώριζον διαστήματα φωτεινά, παρὰ τὰ ὁποῖα ἡ σκιὰ ἐξηπλοῦτο καὶ ἐφαίνετο ἔτι μᾶλλον πυκνοτέρα καὶ σκοτεινοτέρα. Ἐντὸς τοῦ δάσους οὔτε κυνηγοὶ οὔτε ζῶα ὑπῆρχον οὔτε διαβάται, ἀλλὰ μόνον τὸ κελάδημα τῶν ἐντὸς τῶν κλάδων κρυπτομένων πτηνῶν ἠκούετο.

Οὐδὲν ἐφαίνετο δυνάμενον νὰ διεγείρῃ ἄλλο αἴσθημα ἢ τὴν ἡσυχίαν.

Ἡ Ραφαήλλα παρετήρησεν ἐπί τινα καιρόν, ἀλλ' ἐπιπολαίως καὶ μᾶλλον κυριευμένη ἀγνοῶ ὑπὸ τίνων ρεμβασμῶν ἢ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ θεωρήσῃ τὰς λόχμας τοῦ δάσους.

— Διατί τρομάζεις τόσον εὐκόλως; λέγει εἰς τὴν σύντροφόν της· βλέπεις ὅτι δὲν εἶνε τίποτε. Ἴσως πτηνόν τι διῆλθεν ἢ ὁ ἄνεμος ἀνασηκώσας κλάδον τινὰ ἀπεκάλυψε τὸν κορμὸν δένδρου, καὶ σὺ κατετρόμαξες.

— Ἔχεις δίκαιον, Ραφαήλλα, ἀλλὰ θεωροῦσα τὰ ὡραῖα ἄνθη ἐνόμισα ὅτι ἐλέπω μαῦρόν τι πρόσωπον διὰ μέσου τῶν κλάδων καὶ ἐφοβήθην· τώρα ὅμως βλέπω ὅτι ἠπατήθην.

Μετὰ ταῦτα, τῶν φόβων τῆς Νίνας διασκεδασθέντων, ἠκολούθησαν ἡσύχως τὴν πορείαν των.

Κεφάλαιον Β'.

Ἐπανάκαμψις εἰς τὸ παρελθόν.

Ἡ Ραφαήλλα ἦγε τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας της. Ὁ Ὀκτάβιος Φρέδης καὶ ἡ Θηρεσία, οἱ γονεῖς της, ἦσαν ἁπλοῖ γεωργοὶ ἐκ Βουονκονβέντου, ἔνθα διαρκῶς εἶχον κατοικήσει. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀκταβίου ἡ Θηρεσία ἔμεινε μόνη, ἐπιφορτισθεῖσα τὴν ἀγωγὴν τῆς θυγατρός της, ὅπερ δὲν εἶνε εὔκολον διὰ τὸν ἐννοοῦντα τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ καθήκοντος τούτου. Πᾶς τις ἐπιθυμεῖ ν' ἀφιερώσῃ εἰς τοῦτο ὁλόκληρον τὸν καιρόν του, ἀλλ' αἱ μυρίαι καθημεριναὶ τῆς ζωῆς ἀνάγκαι καταναλίσκουσιν αὐτὸν ἀδιαλείπτως.

Πλὴν ἡ Θηρεσία ἦτο Χριστιανὴ ἔργῳ καὶ οὐχὶ λόγῳ, ὥστε ἡ προθυμία της δὲν κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ ὅπερ ἔφερε φορτίου· εὗρε δ' ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν τῇ πίστει αὐτῆς πηγὴν ἀνεξάντλητον δυνάμεως κατὰ τῶν ἀπαντωμένων δυσχερειῶν.

Εἴτε ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς οἰκίᾳ εἴτε παρ' ἄλλοις ἐργαζομένη, ὡδήγει πάντοτε μεθ' ἑαυτῆς τὴν Ραφαήλλαν, ἐπαγρυπνοῦσα ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρός της καὶ τρέπουσα αὐτὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν διὰ παραδειγμάτων, παραινέσεων καὶ ἐπιμόνου προσοχῆς.

Αἱ προσπάθειαι τῆς μητρὸς ἠυλογήθησαν καὶ ἀντημείφθησαν ἐπαξίως, διότι καθόσον ἡ θυγάτηρ ηὔξανε κατὰ τὴν ἡλικίαν, ηὔξανεν ὡσαύτως καὶ κατὰ τὰς ἀρετάς.

Ἡ Θηρεσία τῇ ἐδίδασκε συγχρόνως τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν φιλεργὸν ζωήν. Μετ' ὀλίγον ἡ Ραφαήλλα ἔφθασεν εἰς κατάστασιν νὰ τὴν βοηθῇ καὶ νὰ ἐκπληροῖ εὐχαρίστως διαφόρους ἐργασίας ἐμπιστευομένας εἰς αὐτὴν· ἦτο δὲ εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος, ἐσάκις ἐθεώρει ἑαυτὴν ὠφέλιμον εἴς τι.

Ἓξ ἔτη παρῆλθον τοιουτοτρόπως. Ἡ Θηρεσία ἦτο χήρα πρὸ ἓξ ἐτῶν, ἡ δὲ Ραφαήλλα ἦτο τότε ἕνδεκα ἐτῶν.

Ἡ ζωὴ διήρχετο δ' αὐτὰς εὐτυχὴς καὶ ἤρεμος, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἀρκούμενοι εἰς τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον, ἐπίστανται μὲ ὀλίγα πράγματα νὰ εὐχαριστῶσι τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν.

Ἀπροσδόκητον ὅμως γεγονὸς προσέφερεν αἴφνης εἰς τὴν ζωὴν ταύτην νέον τι στοιχεῖον, νέαν τινὰ μεταβολήν, χωρὶς νὰ ταράξῃ αὐτὴν παντελῶς.

Τοῦτο συνέβη πέντε ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἀπηντήσαμεν τὴν Ραφαήλλαν μετὰ τῆς Ἰωάννας ἐντὸς τοῦ δάσους. Ἐσπέραν τινὰ ἡ μήτηρ ἦτο μόνη μετὰ τῆς θυγατρός της ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν, κειμένῃ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου. Ἡ νὺξ ἦτο προχωρημένη· ἡ ἡμέρα εἶχεν ὑπάρξει ἀρκούντως ψυχρά· ὁ ἀὴρ ἦτο καθαρός, ὁ οὐρανὸς λαμπρὸς καὶ κατάστερος. Ἤτον ἡ νὺξ τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἡ Ραφαήλλα ἡτοιμάζετο νὰ συνοδεύσῃ τὴν μητέρα της εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς νυκτός, ὅτε ἐλαφρὰ κραυγή, κραυγὴ ἀγωνίας ἠμπιγιμένη ὑπὸ ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεων ἠκούσθη ἔξωθεν τῆς οἰκίας.

Αἱ δύο γυναῖκες ἀνεπήδησαν.

Ἡ ἐλαφρὰ καὶ θρηνώδης αὕτη κραυγὴ ἠκούσθη ἐκ νέου, ταράττουσα τὴν ἐπικρατοῦσαν μεγίστην τῆς νυκτὸς ἠρεμίαν.

— Παναγία μου! τί εἶνε λοιπόν; ἀνέκραξεν ἡ Ραφαήλλα· ἴσως εἶνε ἀθλία τις ψυχή, πάσχουσα καὶ αἰτοῦσα βοήθειαν.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἡ Θηρεσία ἤνοιξε τὴν θύραν.

Ἡ οἰκία αὐτῶν ἦτον ἀπομεμονωμένη· ἡ νὺξ προχωρημένη· κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ νυκτοκλέπται ἦσαν πολυάριθμοι καὶ ἐπικίνδυνοι. Ἀλλ' ἡ Θηρεσία εἶχε τὴν γενναιότητα, ἣν ἔχουσιν οἱ πλούσιοι τῶν τοῦ Θεοῦ χαρίτων καὶ πτωχοὶ τῶν τοῦ κόσμου τούτου· ἀναλογιζομένη ὅτι δυστυχής τις εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καὶ ὅτι εἶχεν ἀνάγκην βοηθείας, ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ παρετήρησεν.

Ὄγκος δυσδιάκριτος καὶ σκοτεινὸς ἐπαρουσιάσθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἰς μικρὰν ἀπόστασιν.

Ἂν καὶ ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρώτατος, τὸ σκότος ἦτο μέγα-

μάλιστα δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἐξέρχετο ἐκ φωτισμένου μέρους, διότι ἡ σελήνη δὲν ἔφεγγε τότε. Ἡ Θηρεσία κατ' ἀρχὰς οὐδὲν διέκρινε καθαρῶς, ἀλλὰ μετά τινας στιγμὰς εἰς τὸν ὄγκον ἐκεῖνον ἐδόθη μορφή τις, καὶ ἡ Θηρεσία ἀνεγνώρισεν ὅτι ἦτο μικρὸν παιδίον.

Καὶ τρόντι βήματά τινα μακρὰν τῆς οἰκίας ρακένδυτος, ὠχρά, ἀπηυδηκυῖα καὶ σχεδὸν ἀναίσθητος ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μικρὰ κόρη, πιθανῶς πενταετής.

Παρ' αὐτῇ οὐδεὶς ὅσον μακρὰν ἠδύνατο ἡ ὅρασις νὰ ἐκτανθῇ οὐδείς.

Τὸ παιδίον τοῦτο ἦτο μόνον, περικυκλωμένον ὑπὸ τοῦ σιγηλοῦ διαστήματος καὶ τῶν τοῦ σκότους ἀπειλῶν· τοῦτο ἦτο θλιβερώτατον.

Ἡ Θηρεσία ἅμα ἰδοῦσα τὸ κοράσιον, ἔδραμε πρὸς αὐτό, τὸ ἀνήγειρε, τὸ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τῆς Ραφαήλλας. Ἀποθέσασα δὲ αὐτὸ πλησίον τῆς ἑστίας θερμῆς ἔτι, ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ λαβοῦσα τὰς μικρὰς αὐτοῦ χεῖρας ἐπροσπάθει νὰ τὰς θερμάνῃ.

—Δυστυχὲς τεκνίον! ἔλεγεν ἡ Θηρεσία περιθάλπουσα αὐτό, εἶνε κατάκοπον! Ὀλίγον ἀκόμη, καὶ ἤθελε τελειώσει...Ραφαήλλα, θέρμανον ὀλίγον ὕδωρ διὰ νὰ νίψωμεν τοὺς καταπληγωμένους αὐτοῦ πόδας. Ὦ θεία ἀγαθότης! νὰ συλλογισθῇ τις, ὅτι γονεῖς ἀφίνουσιν οὕτω τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς ταύτην τὴν ἡλικίαν!... Δὲν εἶνε τοῦτο ἀξιολύπητον!... Ἔρχεται μακρόθεν ἀναμφιβόλως...

Καὶ θὰ πεινᾷ ὡσαύτως, εἶπεν ἡ Ραφαήλλα· ὑπάγω νὰ τῷ ἑτοιμάσω ὀλίγον ζωμόν.

Ἡ μικρὰ ἀναλαβοῦσα τὰς αἰσθήσεις αὐτῆς, ἠὐχαριστεῖτο περιθαλπομένη. Ἤνοιγεν ἐκπεπληγμένη τοὺς μεγάλους της ὀφθαλμοὺς καὶ βλέπουσα τας δύο γυναῖκας, αἵτινες τὴν ἐπεριποιοῦντο, ἔτι δὲ καὶ τὸ μέρος, ἔνθα εὑρίσκετο, ὑπεμειδία.

Τὰ παιδία παραδίδονται πολὺ ταχέως εἰς τὸν ἐπιμελούμενον αὐτά. Ἡ ἀθωότης αὐτῶν συνεπάγεται καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην· αἱ δὲ ὑπόνοιαι ἐπέρχονται βραδύτερον. Ἡ μικρὰ λοιπὸν ἐμειδία πρὸς τὰς δύο γυναῖκας.

Μετ' ἀλλεπαλλήλους πρὸς αὐτὴν ἐρωτήσεις μόλις ἐδυνήθη ν' ἀποκριθῇ καὶ νὰ εἴπῃ ὅτι:

Ὠνομάζετο Νίνα· ἤρχετο μακρόθεν, πολὺ μακρόθεν, ὄπισθεν τῶν ἀπέναντι ὀρέων· ἐκρύονεν, ἐπείνα· δὲν εἶχε γνωρίσει τὴν μητέρα της, μόλις δὲ τὸν πατέρα της· διότι ἡμέραν τινὰ παίζουσα παρὰ τῇ πατρικῇ αὐτῆς οἰκίᾳ εἶδε θίασον ἀθιγγάνων διαβαίνοντα, οἵτινες τὴν ἥρπασαν. Πάντοτε ἦτο μελαγχολικὴ καὶ τεθλιμμένη πλησίον των, διότι τὴν ἔδερον· τὴν προτεραίαν δὲ τὴν ἐγκατέλειψαν μόνην, καὶ ἔκτοτε ἐχάθη, ἀγνοοῦσα ποῦ διηυθύνετο.

Ταῦτα τὸ παιδίον δὲν ἐδιηγήθη οὕτως, οὔτε συνεχῶς, ἀλλ' αὐτὰ ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ἐξ ὅλων αὐτῆς τῶν ἀποκρίσεων ἡ Θηρεσία καὶ ἡ Ραφαήλλα, αἵτινες ἄπληστοι νὰ μάθωσι τὰ περ αὐτῆς, ἐδάκρυον ἐρωτῶσαι αὐτὴν καὶ τὴν ἐνηγκαλίζοντο. Ἡ Νίνα ἢ μᾶλλον ἡ Ἰωάννα (τὸ ἕτερον ὄνομα ἦτον ὑποκοριστικὸν) ἀπεκοιμήθη.

—Μῆτερ, λέγει τότε ἡ Ραφαήλλα, τί θὰ κάμωμεν αὐτὴν τὴν μικράν;

—Τί θέλεις νὰ κάμωμεν, κόρη μου; δὲν εἴμεθα πλούσιοι· δυνάμεθα νὰ τρέφωμεν;...

—Ὤ! μῆτερ, εἶνε τόσον μικρά!... Μὴ λέγῃς τοῦτο! σήμερον εἶνε ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ εὕρομεν αὐτὸν τὸν μικρὸν ἄγγελον, ὡς οἱ βοσκοὶ εὕρηκαν τὸν Μεσσίαν. Ὁ ἀγαθὸς Θεὸς δὲν μᾶς τὴν ἔπεμψε σήμερον ἄνευ σκοποῦ. Ἀ! μῆτερ, σὲ παρακαλῶ πολύ· ἂς τὴν κρατήσωμεν μεθ' ἡμῶν· τόρα οὖσα μικρὰ θὰ ᾖνε σὺν ἡμᾶς μία τέρψις, αὐξηνθεῖσα δὲ καὶ ἐνδυναμωθεῖσα θὰ καταστεθῇ ἡμῖν ὠφέλιμος. Ἐὰν τὴν ἐγκαταλείψῃς, ποῦ θὰ ὑπάγῃ; Τίς θὰ οἰκτείρῃ αὐτὴν πλειότερον ἡμῶν;...

Καὶ ἡ Ραφαήλλα παρεκάλεσε τόσον θερμῶς, ἐνέβαλε τοσαύτην ζέσιν εἰς τὰς δεήσεις της, τοσαύτην δύναμιν εἰς τὰς ἱκεσίας της, ὥστε δὲν ἐδράδυνε ν' ἀπολαύσῃ παρὰ τῆς μητρὸς τὸ ποθούμενον.

Οὐχ ἧττον ὅμως πιστεύομεν ὅτι καὶ ἡ Θηρεσία αὐτὴ τοῦτο ἐπεθύμει, ἀλλ' ἁπλῶς ἐβούλετο νὰ δοκιμάσῃ τὴν κόρην αὐτῆς. Συνεφώνησαν λοιπὸν νὰ κρατήσωσι τὸ ἀπεσταλμένον ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας τέκνον, νὰ λογίζηται δὲ ὡς ἀδελφὴ τῆς Ραφαήλλας καὶ ὡς δευτέρα θυγάτηρ τῆς Θηρεσίας.

Καὶ πραγματικῶς αὕτη κατέβαλε τὴν αὐτὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν δι' αὐτὴν καὶ τὴν ἀνατροφήν της, οἷαν καὶ διὰ τὴν τῆς θυγατρός της.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Νίνα ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς προσπαθείας αὐτῆς. Ὡς ἀγρός, ὃν οὐδεὶς ποτε ἐφρόντισε νὰ καλλιεργήσῃ, ἀλλ' ὅστις φύσει ἀρόσιμος καὶ γόνιμος περικλείει ἐν ἑαυτῷ θησαυροὺς διὰ τὸν γεωργήσοντα αὐτόν, οὕτω καὶ ἡ μικρὰ τῆς Νίνας καρδία ἠνεῴχθη πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὴν γλυκεῖαν φιλοστοργίαν. Τὸ ἐγκαταλελειμμένον αὐτὸ παιδίον εὗρεν εἰς τὴν Θηρεσίαν μητέρα, ἣν ἠγάπησεν ὡς θυγάτηρ, καὶ ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀμοιβαίως ἠγαπήθη ὡς ἴδιον τέκνον· ἐθεώρει τὴν Ραφαήλλαν ὡς ἰδίαν αὐτῆς ἀδελφὴν καὶ οὐδέποτε ἀπεμακρύνετο ἀπ' αὐτήν· Οὐδὲν ἦτο θελκτικώτερον τοῦ νὰ βλέπῃ τις πλησίον τῆς κανονικῆς μορφῆς τῆς Ραφαήλλας, τῶν μεγάλων μαύρων ὀφθαλμῶν της καὶ τῶν μακρῶν καὶ μαύρων αὐτῆς βοστρύχων, τὴν ζωηρὰν ξανθὴν καὶ μὲ κυανοῦς ὀφθαλμοὺς κεφαλὴν τῆς Νίνας.

Ἡ σοβαρὰ τῆς Ραφαήλλας ἱλαρότης ἐφφαιδρύνετο ὑπὸ τῆς εὐθύμου φυσιογνωμίας τῆς Νίνας. Ἡ μὲν ἦτο τὸ γαλάζιον τοῦ οὐρανοῦ τὸ προτρέπον εἰς ὀνειροπολήματα, ἡ δὲ ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου ἡ χρωματίζουσα καὶ τέρπουσα.

Ἐντούτοις καὶ ἡ Νίνα αὐτὴ εἶχεν ἐνίοτε στιγμὰς ἀλλοκότου ρεμβασμοῦ· οἱ ὀφθαλμοί της διέχεον ἐνίοτε αἰφνίδιον πῦρ· προσηλοῦντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μετ' ἐκφράσεως λυπηρᾶς καὶ παραδόξου, αὐτὴ δὲ ἐσιώπα ἀκίνητος. Τί τότε ἐσκέπτετο; τὸν οὐρανόν; τὸν πατέρα της; τοὺς ἀθιγγάνους; Καὶ τίς δύναται νὰ μᾶς τὸ εἴπῃ;

Τὰ δύσμοιρα ἐκεῖνα πτηνὰ τὰ ὑπὸ τῆς λαίλαπος ἀποσπασθέντα ἐκ τῆς φωλεᾶς των καὶ μακροχρονίως ὑπ' αὐτῆς ριπταζόμενα, πρὶν εὕρωσιν ἄσυλον βέβαιον, φέρονται ἐνίοτε πρός τι παρελθὸν ἀφανισθὲν ἤδη.

Αἴφνης τὸ μειδίαμα καὶ ἡ εὐθυμία ἐπανήρχοντο, ὡς ὁ ἥλιος μετὰ τὴν συννεφίαν, καὶ ἡ Νίνα ἔψαλλε, οὐδὲν πλέον συλλογιζομένη.

Τὸ παιδίον αὐτὸ κατέστη ἡ ἀγάπη τοῦ χωρίου, ὡς ἡ Ραφαήλλα ἦτο τὸ καύχημα αὐτοῦ. Ὅτε ἐξήρχοντο ὁμοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησίας μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν νεανίδων καὶ ἐπρωτόρων, ἡ μὲν μετὰ συστολῆς καὶ αἰδημοσύνης, ἡ δὲ περδῶσα εἰς τὰ πλάγια τῆς μεγάλης της ἀδελφῆς καὶ κρατοῦσα αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος, ὅλαι αἱ συντροφοι των τὰς ἐνεώρων μετ' ἀθῴας ζηλοτυπίας, φθυρισμὸς δὲ θαυμασμοῦ ἠγείρετο μεταξὺ αὐτῶν.

Ἡ εὐδαιμονία αὕτη ἔμελλεν ἄρα νὰ διαρκέσῃ ἔτι ἐπὶ πολύ;

Ἀλλὰ θεὸν νῦν νὰ ἐπανεύρωμεν ἀκρωτάρας εἰς τὸν περίπατον, τὸν ὁποῖον, ἵνα τὰς ἀναγκαίας ταύτας δώσωμεν ἐξηγήσεις, διεκόψαμεν ἐπὶ μακρόν.

Κεφάλαιον Γ'.

Ἔνθα γίνεται δῆλον ὅτι δὲν εἶνε πάντοτε ὁ ἄνεμος, ὅστις σείει τοὺς κλάδους τῶν δένδρων.

Ἡ Ραφαήλλα καὶ ἡ Ἰωάννα ἐβάδιζον λοιπὸν ἐπὶ τῆς ἀτραποῦ διὰ τοῦ δάσους, καὶ οὐδετέρα αὐτῶν ἐσυλλογίζετο πλέον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡ μικρὰ εἶχε νομίσει ὅτι εἶδεν. Αὕτη ἔψαλλεν εὐθύμως, καὶ ἡ Ραφαήλλα θελχθεῖσα ὑπὸ τῆς εὐθυμίας συνήνωσε τὴν φωνήν της. Ἐπροχώρουν δὲ ψάλλουσαι τὸ ἀκόλουθον ᾆσμάτιον τῶν Τοσκανῶν παιδίων.

Τρεῖς ποτ' ἦσαν χελιδόνες, τρεῖς ποτ' ἦσαν χελιδόνες.
Ἀπ' τὴν θάλασσαν περνοῦσαν, ἀπ' τὴν θάλασσαν περνοῦσαν.
Εἰς τὸ ὕδωρ κατεβαίνουν, εἰς τὸ ὕδωρ νὰ λουσθοῦν·
Εἰς τὸ χόρτον δὲ καθίζουν, τὰ πτερά των νὰ στεγνώσουν.
Κυνηγὸς ἕνας τὰς βλέπει καὶ τὸ ὅπλον ἑτοιμάζει,
Σημαδεύει, τὸ κενόνει καὶ πληγόνει τὴν ὡραίαν.
Τσίου, τσίου... νὰ φωνάξῃ ἤρχισ' ἡ δυστυχισμένη.
Ὦ καλή μου, ὦ ὡραία, μὴ φωνάξῃς, μὴ κραυγάξῃς,
Μὴ λυπῆσ', ὡς ἀδελφή σου τὴν πληγήν σου θὰ ἰατρεύσω.
Ἀπ' τὰς δύο μας ἡ μία τὸ κρεββάτι θὰ σοῦ στρώνῃ
Καὶ ἡ ἄλλη μὲ κομβέλας τὴν πληγήν σου θὰ ἀλλάζῃ·
Θὰ ἰατρεύσω τὴν ὡραίαν, ἰατροῦ χωρὶς ἀνάγκην,
Θὰ ἰατρεύσω τὴν ὡραίαν χωρὶς θέρμον μεγάλον.
Κυνηγός τις ἀν δὲ πάλιν 'στὸ ἑξῆς κατὰ μᾶς τύχῃ,
Παρευθὺς μακράν του πρέπει νὰ ἀπέλθομεν ἀμέσως.

Ἐπαλείνον τὸ ᾆσμάτιον τοῦτο, ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δάσους.

Ἐνταῦθα ἡ ἀτραπὸς ἔκλινε πρὸς ἀριστερά, οἱονεὶ μὴ δυναμένη ν' ἀποσπασθῇ ἐκ τῆς δροσερᾶς τῶν δένδρων σκιᾶς, τὴν ὁποίαν παρακολουθεῖ πλαγίως, ἔπειτα δὲ παρωτέρω ἐστρέφετο ἀποτόμως πρὸς δεξιάν — κατὰ τὴν ὁποίαν διεύθυνσιν διήρχετο πρὸ τῆς θύρας τῆς Θηρεσίας, ἧς τινος ἡ οἰκία μακρόθεν ἐφαίνετο — καὶ, διερχομένη ἑλικοειδῶς διά τινων ἀγρῶν, κατέληγεν εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου.

Καθ' ἣν στιγμὴν αἱ δύο νέαι ἐξερχόμεναι τοῦ δάσους εὑρίσκοντο ἤδη εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ, αἴφνης ἐστάθησαν.

Ὄχι μακρὰν αὐτῶν ἠκούσθη θόρυβος ὁμοιος μὲ βήματα ἀνθρώπου βαίνοντος ἐπὶ ξηρῶν φύλλων, τριβομένων ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Ἡ Ραφαήλλα παραυτὰ ἐγένετο κάτωχρος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὴν αἰτίαν.

Συγχρόνως λαγωός τις, ἐξελθὼν ἐκ τινος λόχμης, κατέργεν ἐντὸς τῶν ἀγρῶν.

Ἡ ἡσυχία ἀποκατέστη παρευθύς. Οὐδὲν ἐτάραττε πλέον τὴν ἠρεμίαν τοῦ δάσους.

—Πόσον εἶμαι δειλή, εἶπεν ἡ Ραφαήλλα μειδιῶσα, ἀλλὰ μὲ φωνὴν διαπνοῦν τεταραγμένην· ὑπέλαβα τὸν θόρυβον τοῦ λαγωοῦ ὡς ἀνθρώπινα βήματα! αὐτὰς βέβαια δὲν αἰσθάνεται τὸν τρόμον, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐπροξένησεν!

—Ὤ! ναί, εἶπεν ἡ Ἰωάννα· ἂν ὅμως δὲν ἔτρεχε τόσον ταχέως!...

—Ἀλλ' ἡ ὥρα προχωρεῖ. Δός μοι, Νίνα, τὴν χεῖρά σου, εἶπεν ἡ Ραφαήλλα, καὶ ἂς ταχύνωμεν τὰ βήματά μας· διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐνωρὶς εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ μήτηρ μας θὰ ἀνησυχῇ ἴσως διὰ τὴν ἀργοπορίαν μας.

Ἀνησυχία τις ἐκρύπτετο εἰς τοὺς λόγους τούτους τῆς Ραφαήλλας καὶ ταχύνουσαι τὰ βήματά των, ἔρθασαν ταχέως εἰς τὸ ἀδένδρον μέρος τῆς ἀτραποῦ, τὸ ὁποῖον ἔφερε μέχρι τῆς καταπαύσεως των.

Εἰς τὴν καμπὴν τῆς ἀτραποῦ ἔρριψεν αὕτη τελευταῖον περίεργον βλέμμα ἐντὸς τοῦ δάσους, ἔνθα ὅμως οὐδὲν ὑπαπτον ἐφάνη.

Ἀλλ' ἂν ἔστρεφε μετὰ μικρὸν ἔτι τοὺς ὀφθαλμούς της, θὰ ἔβλεπε τοὺς κλάδους τῶν εἰς τὴν ἄκραν τῆς ἀτραποῦ δένδρων νὰ παρακινῶνται ἐλαφρῶς, τὸ πρόσωπον δὲ ἑνὸς ἀνθρώπου νὰ φανῇ διὰ τοῦ φυλλώματος καὶ μετ' ὀλίγον οὐχὶ πλέον μόνον τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὁλόκληρος.

Οὗτος εἶχε γενειάδα λευκόφαιον καὶ ἐφαίνετο ὑπόπτου χαρακτῆρος. Ἠκολούθει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ δύο κοράσια, τὰ ὁποῖα ἀπεμακρύνοντο βαθμηδὸν ἀπ' αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἵστατο ἤδη ὄρθιος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀτραποῦ· ἔλαβεν ὅμως τὴν πρόνοιαν νὰ στηριχθῇ ἐπὶ δένδρου τινὸς τοῦ δάσους.

Κεφάλαιον Δ'.

Λιακοπὴ τῆς διηγήσεως καὶ παρέκβασις τοῦ συγγραφέως φαινομένη οὐχὶ τόσον ἀναγκαία.

Τὸ χωρίον Βουονκονβέκτον κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀρβίου καὶ τοῦ Οὔμβρονος, ποταμῶν διαρρεόντων τὴν ἐπικράτειαν τῆς Διένης καὶ ἐν μέρει τῆς Τοσκάνης. Ἡ χώρα εἶνε ἀρεινὴ καὶ ἀρκετὰ ἔρημος. Ἐπὶ γηλόφου, ὅστις ὑπέρκειται τοῦ χωρίου, φαίνονται ἔτι καὶ σήμερον τὰ ἐρείπια ἀρχαίου φρουρίου τοῦ 13ου αἰῶνος, ἔνθα ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Ἑρρῖνος ὁ Ζ'. ἀπέθανε δηλητηριασθείς, ὡς λέγεται, τὸ ἔτος 1313. Καθ' ἣν ἐποχήν, διεδραματίσθη ἡ παροῦσα ἱστορία, τὸ φρούριον ἦτον ἤδη ἠρειπωμένον καὶ σχεδὸν τοιοῦτον, ὁποῖον φαίνεται καὶ σήμερον.

Πρό τινων τωόντι ἐτῶν, ὅηλ. τὸ ἔτος 1555, ὁ μέγας Δοὺξ της Τοσκάνης Κοσμᾶς ὁ ἐκ Μεδίκων εἶχε κυριεύσει τὴν πόλιν Σιένην μετὰ μακρὰν καὶ πεισματώδη πολιορκίαν καὶ εἶχε διατάξει νὰ κρημνισθῇ ἐν μέρει τὸ φρούριον τοῦ Βουονκονβέντου, καθὸ χρησιμεῦσαν ὡς προπύργιον των ἐχθρῶν του καὶ ὡς προφυλακὴ τῶν ὑπερμάχων τῆς Σιένης, τῆς πόλεως ταύτης κειμένης πέντε ἢ ἓξ λεύγας μακρὰν τοῦ Βουονκονβέντου.

Ἐκ τῆς ὕλης τοῦ κατεβαρισθέντος φρουρίου κατεσκευάσθησαν πολλαὶ ἄθλιαι οἰκίαι, ἐν βίᾳ κτισθεῖσαι καὶ μὲ εὐτελῆ δαπάνην, μεταξὺ τῶν ἐρειπίων καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου.

Μετὰ τῆς ὑλικῆς τοῦ φρουρίου λαμπρότητος συνεξέλιπε καὶ ἡ τοῦ τόπου εὐημερία. Ὅπως συνέβαινε κατὰ τοὺς θυελλώδεις ἐκείνους καιρούς, πολλοὶ μὲν κάτοικοι εἶχον ἀπολεσθῆ μαχόμενοι, ἕτεροι δὲ εἶχον γίνει ἄφαντοι. Αἱ δὲ ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων προκύψασαι ἀταξίαι καὶ ἀναρχία παρέσχον εἰς τὴν λῃστείαν νέαν ἰσχύν, καὶ πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ οἱ τῆς ἐποχῆς νόμοι, αὐστηροὶ καὶ αὐθαίρετοι ὄντες, ἐφηρμόζοντο ἤδη μετὰ πλείονος ἐνεργητικότητος, ὑπερβαινούσης πᾶν νόμιμον. Διὰ ταῦτα δὲ πολλαὶ οἰκογένειαι ἀπώλεσαν τὴν περιουσίαν των, ἀπολέσασαι τὸν ἀρχηγὸν ἢ τὸ ἔρεισμα αὐτῶν.

Ἵνα ἀνακερδῶμεν ἐν μεταξὺ πολλῶν, ἡ οἰκογένεια τοῦ συζύγου τῆς Θερεσίας ἔσχε τὸ δυστύχημα νὰ κλαύσῃ τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγὴν ἑνὸς αὐτῆς μέλους, τοῦ Δομηνίκου, γενομένου ἀφανοῦς, ὅτε οἱ Φλωρεντινοὶ ἐκυρίευσαν τὴν ἐπικράτειαν τῆς Σιένης.

Ἔκτακτοι περιστάσεις εἶχον συνοδεύσει τὸν ἀφανισμὸν αὐτοῦ. Ξένος τις, οὗτινος τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ τὸ ἔξοχον ἐξωτερικὸν ἤγγελλον τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν, εὑρέθη νεκρὸς ἔν τινι χαράδρᾳ· δῆλον δὲ ὅτι ἡ λῃστεία ὑπῆρξε τὸ αἴτιον τοῦ φόνου τούτου. Τὴν ἐπαύριον ἕνεκα σφοδρᾶς διενέξεως μεταξὺ τοῦ Δομηνίκου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν Φλωρεντινῶν ἀναγορευθέντος νέου ἄρχοντος (Podestat), ἀλλὰ τῆς ὁποίας τὸ ἀντικείμενον ἦτον ἄγνωστον, ἔνταλμα συλλήψεως ἐξεδόθη κατὰ τοῦ Δομηνίκου, ὡς ἐχθροῦ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ ἰσχυροτάτου πρίγκιπος Κοσμᾶ Α'. Μεγάλου Δουκὸς τῆς Τοσκάνης καὶ Σιένης, ὡς κλέπτου ἐνέπλου, ὡς δολοφόνου κτλ. κτλ. Ἡ σύλληψις τότε ἦτο σχεδὸν αὐτὴ ἡ καταδίκη· ἀλλὰ τῶν χωροφυλάκων ἐλθόντων τὴν αὐτὴν ἑσπέραν μὲ τὸ ἔνταλμα πρὸς σύλληψιν τοῦ Δομηνίκου, αὐτὸς εἶχε γίνει ἄφαντος. Ἐνδύματά τινα ἀναγνωρισθέντα ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν εὑρέθησαν τὴν ἐπαύριον φερόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ Οὐμβρονας· δι' ὃ οἱ κάτοικοι ὑπέθεσαν ὅτι εἶχε πνιγῆ ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ τοῦ σώματός του μὴ ἀνευρεθέντος, τινὲς ἐπίστευσαν ὅτι εἶχε δραπετεύσει καὶ φθάσει εἰς τὰ σύνορα, τὸ ὁποῖον τοὺς εὐχαρίστησε, τοῦ Δομηνίκου ὑπὸ πάντων ἀγαπωμένου. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, οὐδεὶς πλέον λόγος ἐγένετο περὶ αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἦτο τότε ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων. Τὸ ἑξῆς δὲ μόνον ἀρκεῖ πρὸς ἔτι πλείονα σαφήνειαν, ὅτι δηλ. κατὰ τὸ ἔτος 1555 πρὸ τῆς πολιορκίας ἡ πόλις τῆς Σιένης ἠρίθμει 40,000 κατοίκων· μετά τινα δὲ ἔτη δὲν περιελάμβανε πλὴν 6,000. Τούτων γνωστῶν γενομένων, δὲν θ' ἀπορήσῃ τις ὅτ' ὅσα εὐθὺς μέλλομεν νὰ διηγηθῶμεν. Εἰς χώραν οὕτως ἐρημωθεῖσαν ὑπὸ πολέμου πολλὰ προσφάτου πολλὰ ὕχνη ἀταξίας ὑπῆρχον ἀκόμη. Καί τοι δὲ ἐνομίζετο ὅτι ἡ ἡσυχία ἀποκατέστη, οἱ νυκτοκλέπται, οἱ ἀθίγγανοι καὶ οἱ μπράβοι, εἶδος φονέων ἐξ ἐπαγγέλματος μεγάλως καυχωμένων ἐπὶ φόνοις, εὕρισκον ἔτι ἀρκετὰ εὐκόλως τὸ μέσον τοῦ ἐξασκεῖν τὴν ἔντιμον αὐτῶν βιομηχανίαν.

Οἱ ἀναγνῶσται μας ἐνόησαν ταῦτα καλῶς; νομίζομεν ναί. Ἀοιπὸν ἂς εὐαρεστηθῶσι νὰ ἐπαναλάβωσι μεθ' ἡμῶν τὴν ἀτραπὸν τοῦ δάσους, καὶ ἡ ὁδὸς αὕτη θὰ μᾶς φέρῃ εἰς ταχυτέραν ἢ μέχρι τοῦδε διέξοδον τῆς ἱστορίας μας.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΜΟΣΧΟΥ.

Ὁ μόσχος, τοῦ ὁποίου πάντες μὲν γνωρίζουσι τὴν ὀσμήν, ἀλλ' ὀλίγιστοι τὴν ἀρχήν, εἶνε προϊὸν τῆς ἐκκρίσεως ζώου τινός, ὅπερ ὑπὸ τῶν φυσιολόγων καλεῖται δορκὰς μοσχοφόρος (moschus moschiferas.)

Ἡ δορκὰς αὕτη, θεωρουμένη ὑπό τινων φυσιολόγων ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν κεμάδων, εἶνε κατὰ τὸ μέγεθος ἴση με μικρὸν λαγιδέα· ἔχει εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα δύο μεγάλους λευκοὺς κυνόδοντας, βλέποντας πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὰ ὄπισθεν κυρτοὺς καὶ ὁμοιάζοντας ἐλεφαντόδοντας· ὦτα δὲ ἔχει μακρὰ καὶ πλατέα, ἔνδοθεν τριχωτά, χρώματος λευκοφαίου· πόδας δὲ μικρούς.

Τὸ ζῶον τοῦτο εἶνε ἥμερον, ἀλλὰ συγχρόνως δειλὸν καὶ ψοφοδεές· εἶνε δὲ ζωηρόν, ἐλαφρὸν εἰς τὸ τρέξιμον καὶ εἰς τὰς κινήσεις αὐτοῦ, πηδῶν μετὰ μεγάλης εὐκολίας.

Τὸ μαστοφόρον τοῦτο κατοικεῖ τὴν Κίναν, τὴν μεγάλην Ταρτάριαν καὶ τὴν Σιβηρίαν.

Ἀλλ' ὅ,τι διακρίνει αὐτὸ τῶν ἄλλων ζώων, εἶνε εἶδός τι μικρᾶς κύστεως, εὑρισκομένης πλησίον τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ περιεχούσης τὴν οὐσίαν τὴν καλουμένην μόσχος.

Ἡ κύστις αὕτη, ἔχουσα διάμετρον 2 ἢ 3 δακτύλων, χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ δέχηται τὸ προϊὸν τῆς ἐκκρίσεως, δηλαδὴ τὸ παχὺ ὑγρὸν τοῦ μόσχου.

Ἡ ἐν αὐτῷ γινομένη ἔκκρισις ἔχει πολλὴν τὴν ὀσμὴν μεταξὺ τῶν ζώων τῶν κατοικούντων τὴν Κίναν καὶ τὴν Θιβετίαν· χάνει δὲ τὴν ἀρωματικὴν αὐτῆς δύναμιν εἰς τὰ πρὸς ἄρκτον κατοικοῦντα. Ὁ μᾶλλον ἐν ὑπολήψει παρὰ τοῖς Κινέζοις μόσχος εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον χύνει τὸ ζῶον ὑπὸ μορφὴν πηκτὴν ἐπὶ τῶν πετρῶν ἢ τῶν στελεχῶν τῶν δένδρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τρίβεται, ὅταν ἡ ὕλη αὕτη ἐρεθίζηται καὶ ἀφθονῇ εἰς τὴν κύστιν, ἐν ᾗ σχηματίζεται.

Ἡ οὐσία αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐμπόριον κεχωρισμένη ἀπὸ τὸ περικαλυμμά της ἢ κεκλεισμένη ἐν αὐτῷ.

Ἡ ἄνευ περικαλύμματος πρέπει νὰ ἦνε ξηρά, ὀσμῆς βαρυτάτης καὶ τὴν γεῦσιν πικρά.

Ὁ ἡμίρρευστος μόσχος καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σκληρὸς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου ἔρχεται ἡμῖν νενοθευμένος· διότι ἀναμιγνύουσιν εἰς αὐτὸν κόκκους, ρητίνην, ἄμμον, μόλυβδον, σίδηρον.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολῆς γνωρίζουσι νὰ διακρίνωσι τὰς νοθεύσεις ταύτας χωρὶς νὰ ἀνοίξωσι τὴν κύστιν, διότι γνωρίζουσι τὸ βάρος αὐτοῦ, ὅταν δὲν ἦνε νενοθευμένος. Τὸν δοκιμάζουσιν ἔπειτα διὰ τῆς γεύσεως, ἡ δὲ τελευταία δοκιμή των εἶνε νὰ λάδωσι κλωστὴν βρεγμένην εἰς χυμὸν σκορόδου καὶ νὰ τὴν περάσωσι διὰ μέσου τῆς κύστεως διὰ βελόνης. Ἐὰν ἡ ὀσμὴ τοῦ σκορόδου χάνηται, ὁ μόσχος εἶνε καλός, ἐὰν δὲ τοὐναντίον, εἶνε νοθευμένος.

Ὁ μόσχος, οἷος εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐμπόριον, εἶνε εἰς κόκκους ἀνωμάλους, χρώματος βαθέος ἐρυθρωποῦ, γλυκεῖς καὶ κολλώδεις εἰς τὴν ἁφήν, ἀναμεμιγμένους μὲ θρόμβους μαύρους ὀλίγον ὀλιγοτερούς, ἀρκετὰ ὁμοιάζοντας μὲ τὸ αἷμα, συχνάκις δὲ ἔχοντας ἀνὰ μέσον τρίχας καὶ μεμβρανώδη λείψανα.

Ἡ διαιρεσιμότης τοῦ μόσχου εἶνε ἀνυπολόγιστος. Ἄνοιξον φιάλιον περιέχον μόσχον· πληροῖ παράυτα μὲ τὴν εὐωδίαν του ὁλόκληρον οἴθουσαν, ὅσον εὐρεῖα καὶ ἂν ἤθελεν αὕτη ὑποτεθῇ. Ἐὰν ζητήσῃς τὸ βάρος τῆς ἐκ τοῦ φιαλίου ἐξελθούσης ὕλης, θέλεις τὴν εὕρει ἀνεπαίσθητον.

Ἡ χρῆσις τοῦ μόσχου περιορίζεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἰατρικῆς τῶν μυρεψῶν, τῶν σικεροποιῶν καὶ ζαχαροπλαστῶν. Εἶνε ἰατρικὸν ἀκριβώτατον.

Τίμων ὁ Μισάνθρωπος.

Εἰς τὴν ἰατρικὴν τὸ μεταχειρίζονται ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἄλλα ἀντισπασμωδικὰ δὲν ὠφέλησαν.

Διορίζεται πρὸ πάντων κατὰ νοσημάτων ὀξέων, οἷα εἶνε ἡ ἀϋπνία, ἡ παραφροσύνη, οἱ παρακολουθοῦντες τὴν περιπνευμονίκν σπασμοί, ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς κλπ.

Τὸν μεταχειρίζονται δὲ εἰς δόσιν ἑνὸς δεκάτου τοῦ γραμμαρίου μέχρι 4 γραμμαρίων.

25—30 ἑκατόγραμμα ἐπέτυχον, λέγουσι, νὰ καταπραύνωσι τοὺς παροξυσμοὺς τοῦ βηχὸς, οἵτινες ἠπείλουν νὰ προκαλέσωσι τὸν πνιγμόν.

Τὸν ἐξύμνησαν ὡς τὸ καλλίτερον μέσον τοῦ νὰ θεραπεύῃ τὴν τραυματικὴν τέτανον, ἀλλὰ τότε ἡ δόσις πρέπει νὰ ἦνε μεγάλη.

Τέλος τὸν ἔδωκαν ὑπὸ μορφὴν διαλελυμένην εἰς τὴν τρίτην περίοδον τῆς ὑμενοκυνάγχης. (Ἐκ τοῦ Χρόνου).

ΤΙΜΩΝ

Ο ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Ἦτον ἐκ Κολυττοῦ, κώμης τῆς Ἀττικῆς, υἱὸς τοῦ Ἐχεκρατίδου, γεννηθεὶς ὀλίγον τι πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐκ τοῦ Πλάτωνος μανθάνομεν, ὅτι, ἔχων μεγάλην περιουσίαν, κατεδαπάνησεν αὐτὴν εἰς εὐεργεσίας· περιπεσὼν δὲ εἰς ἔνδειαν καὶ βλέπων αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους εἶχε πολλάκις εὐεργετήσει, παροράντας αὐτὸν πενόμενον καὶ ἀποφεύγοντας, ἐμίσησεν αὐτοὺς δικαίως· ἀδίκως ὅμως καὶ ἀλόγως ἐξέτεινε τὸ μῖσός του καθ' ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Μόνον τὸν Ἀλκιβιάδην, μειράκιο, ἔτι ὄντα, ἐξήρεσε τοῦ κανόνος του, προβλέπων, τὸ μέλλον αὐτοῦ ἐκ τοῦ χαρακτῆρός του· ἐρωτηθεὶς δὲ ἡμέραν τινά, διατί ἔκαμνε τὴν μοναδικὴν ταύτην ἐξαίρεσιν, «Διότι προβλέπω, ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ παῖς οὗτος θὰ γίνῃ αἴτιος μεγάλων κακῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.» Ἐπανορθώσας ὕστερον, λέγουσι, τὴν περιουσίαν του διὰ τοῦ ἐμπορίου, ἀπέδη ἤδη τόσον φειδωλὸς, ὅσον ἄλλοτε δαψιλής· κτίσας δὲ πύργον, κατέ-

κλεισεν ἐν αὐτῷ τοὺς θησαυροὺς του καὶ ἀπεδίωκεν ἀκόμητος πάντα, ὅστις ἤθελε καταφύγει πρὸς αὐτὸν ζητῶν βοήθειαν. Ὁ θάνατος του ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον χαρακτηριστικὸν τῆς μισανθρωπίας του· πεσὼν καὶ θραύσας τὴν κνήμην, μὴ θελήσας νὰ δεχθῇ οὐδένας ἰατρικὴν θεραπείαν, ἀπέθανεν ἐκ γαγγραίνης. Τὸ μίσος, ὅπερ ὁ μισανθρωπὸς οὗτος ἄνθρωπος εἶχε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, ἀνταπέδοσαν καὶ οὗτοι εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ τόκου, καὶ ἐνόσῳ ἔζη καὶ ἀφοῦ ἀπέθανεν. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνθολογία διετήρησεν ἡμῖν πλῆθος ἐπιγραμμάτων γραφέντων κατ' αὐτοῦ, ὁ δὲ κωμικὸς Ἀριστοφάνης τὸν εἰσγράψῃσε μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα (Ὄρνιθ. 1545). Ἡτοὶ εἰκὼν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἔχομεν τὸν ὁπλίσαντα τοῦ Λουκιανοῦ τὸν ἐπιγραφόμενον Τίμων ἢ μισάνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἀπεμιμήθησαν πολλοὶ τῶν μεταγενεστέρων Εὐρωπαίων συγγραφέων.

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγ. τῆς Ἀνατολῆς).

(Ἴδε σελ. 55).

Ὁ ἄνθρωπος ἐκαλέσθη Ἀδάμ, ἤτοι ἐρυθρὰ γῆ, εἴτε ἐκ τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπλάσθη, εἴτε ἐκ τῆς τραχείας μορφῆς του καὶ τῆς σαρκός. «Ὁ Ἀδὰμ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὔαν, ἤτοι ζωήν· διότι αὐτὴ ἦτο μήτηρ πάντων τῶν ζώντων» (1). Ἀξιοσημείωτον δ' ἐνταῦθα, πόσον ρητορικὸν νὰ λησμονῶμεν ἐκ τε τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς διαφορᾶς, τὴν ὁποίαν ἡ ἁμαρτία, ἡ τροφὴ καὶ τὸ κλίμα προξένησαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν, ὅτι «ἐκ Θεοῦ ἐκάμεν ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων, διὰ νὰ κατοικῶσιν εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» (2).

Οἱ ἄπιστοι, ἀρνούμενοι τὴν Ἱστορίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πτώσεως καὶ ἀπορρίπτοντες τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας, ἐπιχειρίζονται νὰ παρακρούσωσιν, ὅτι οἱ πρῶτοι γονεῖς ἦσαν νήπιοι, ἁπλῶς μόνον αὐξηθέντες κατὰ τὴν ἡλικίαν πρὸς ἐπικύρωσιν δὲ τῆς ἰδέας των, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὁ ὕιος αὐτοῦ σωτήρ, διδάσκουσιν ὅτι οἱ ἄγριοι τῆς γῆς ἦσαν καὶ εἶνε ἀκόμη εἰς κατάστασιν προσεγγίζουσαν τὰ μέγιστα τὴν φυσικὴν καὶ πρωτόστατον θέσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἔγειναν τοιαῦτα ἐξ ἰδίας αὐτῶν δυνάμεως καὶ βελτιώσεως. Ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν εἶσθαι κατώτερος τῶν ζώων, ὧν οἱ ἔμφυτοι ἔμφυτοι καὶ διαθέσεις ἤθελον εἶσθαι τέλειαι ἐξ ἀρχῆς. Ἡ Ἱστορία ἀπ' ἐναντίας, ὡς καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δεικνύουσιν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη τοῦ ἀπίστου εἶνε ψευδής. Οὐδεὶς, εἴτε ἄνθρωπος εἴτε λαός, ὢν ποτὲ εἰς ἀγρίαν κατάστασιν, ἀνυψώθη ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς πεπολιτισμένην κατάστασιν, ἢν ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἦτο πρότερον εἰς αὐτόν.

Ὁ περίφημος ἱστορικὸς Νιεβοὺρ διηγεῖται ὅτι εἶνε λίαν πεπεισμένος, «ὅτι πάντες οἱ ἄγριοι εἶνε τὰ ἐκπεπτωκότα λείψανα τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων φυλῶν, αἵτινες, ἡττηθέντες ὑπὸ ἰσχυροτέρων ἐχθρῶν καὶ ἀναγκασθέντες νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ δάση, περιεπλανήθησαν ἐκεῖ, ζητοῦντες προσωρινὴν ὑπαρξιν, ὥστε ἐλησμόνησαν πολλὰς τῶν τεχνῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἐδυθίσθησαν εἰς ἀγρίαν κατάστασιν. » Ἐλληνικαὶ δραπετεύσαντες ἐκ τῶν πόλεων, διὰ νὰ φύγωσι τὴν ποινήν των, καὶ κυνηγοὶ εἰς ἀγρίας ἐνδιατρίβουσι χώρας, κατήντησαν νὰ ἀπολέσωσι μετὰ τῶν ἀπογόνων των τὴν ἐλευθερίαν τῆς πεπολιτισμένης ζωῆς καὶ ἐπὶ τέλους νὰ γείνωσιν ἄγριοι.

Ὡς δὲ διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἀπολλύει εἰς ἀγρίαν κατάστασιν, τὴν καθαρὰν ἁπλότητα, τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν γενναιότητα τοῦ χαρακτῆρος, τὴν ὁποίαν ἐν αὐτῇ δεικνύει, κατὰ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς μυθιστοριογράφους, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χουατελέδς κάμει τὴν ἐφεξῆς ἀξιόλογον παρατήρησιν· « Ἡ ἐλευθερία, ἣν ὁ ἄγριος ἀπολαύει, συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἦνε ἐλεύθερος νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ λῃστεύῃ κάνα ὅστις εἶνε ἀσθενέστερος αὐτοῦ, καὶ νὰ πάσχῃ τὰ αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ὄντας ἰσχυροτέρους αὐτοῦ. Ἡ περιουσιωμένη ἁπλότης του συνίσταται μόνον εἰς ἀκμὴν ἀναισθησίαν, ἀπρονοησίαν καὶ ἄγνοιαν. Ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ συνίσταται μόνον εἰς τὸ ὅτι, καίτοι ἐξίσου πλεονέκτης φθονερὸς καὶ κακοπειθὴς, ὡς καὶ ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος, δὲν ἔχει τὸ ἰδίωμα νὰ ἦνε τοσοῦτον ἐπικίνδυνος ὡς ὁ ἐξ ἴσου διεφθαρμένον ἔχων χαρακτῆρα, πλὴν διανοητικῶς καλλίτερον μεμορφωμένος ». Τοιοῦτος βεβαίως δὲν ἦτον ὁ ἄνθρωπος, ὅτε ἐξῆλθε τέλειος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὀλίγον τι κατώτερος τῶν ἀγγέλων.

Οὐδὲν ἀναφέρεται περὶ τοῦ προσωπικοῦ φαινομένου τῶν διαπρεψάντων κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, ἀλλὰ εἰκάζομεν μετὰ πεποιθήσεως ὅτι, ὅτε ὁ Ἀδὰμ ἐδημιουργήθη τὸ πρῶτον μεμορφωμένος κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετὴν, μετὰ ἐλευθέρας θελήσεως καὶ μετὰ κυριαρχίας ἐπὶ τῶν πλασμάτων, ἦτο διὰ μιᾶς τέλειος, ἔχων ἁπάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, μὲ σῶμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν ἐξασθενήσει καὶ ἀσχημίσει διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν δύναμιν, καί τοι ὑπὸ τὴν κατοικίαν διατελοῦν « νὰ ἀποθάνῃ ἐξ ἅπαντος, » εἶχε, λέγω, τὴν δύναμιν νὰ ζήσῃ χίλια περίπου ἔτη. Οὐδὲν ἄλλο εἰκάζομεν ἔθεν εἰμὴ ὅτι κατ' ἀρχὰς εὐημιουργήθη τέλειον ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Μέγας Δημιουργός του ἐξεφώνησε « λίαν καλόν », καὶ ὅτι ὁ Ἀδὰμ εἶχε τὸ εὐγενέστατον παραστατικὸν ἀνθρώπου ὅστις ἐδόθη ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ διὰ τὴν Εὔαν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ αὕτη συνεκέντρωνεν εἰς ἑαυτὴν πᾶν ὅ,τι ὁ κόσμος· θεωρεῖ ὡς ὡραῖον καὶ ἐρώμενον. Ἀνθρωπίνως εἰπεῖν, ἀρέσει νὰ σεμνυνώμεθα ὅτι τοὺς προπατόρας ἡμῶν καὶ νὰ ἐνοβρυνώμεθα ἀσμένως ὅτι εἴχομεν τοιοῦτον ἀντιπρόσωπον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμέλλομεν νὰ σταθῶμεν ἢ νὰ πέσωμεν, ὅπως τῷ ὄντι ἔπεσαμεν διὰ τῆς παρακοῆς αὐτοῦ, ἀνέστημεν δὲ διὰ τοῦ νέου Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος «εἶνε ἡ εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ (1), ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ» (2), εἰς ὃν κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς » (3). Οὗτος δὲ πρὸς τούτοις εἶνε ἡ κε-

(1) Γέν. γ'. 20. (2) Πράξ. ιζ'. 26.

(1) Κολ. Α'. 15.— (2) Ἑβρ. Α'. 3.—(3) Κολ. Β'. 9.

φαλὴ καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος λαοῦ, ὅστις οὐδέποτε θέλει πέσει, διότι θέλει εἶσθαι διὰ παντὸς τέλειος ἐν Αὐτῷ, ὅστις εἶνε ἡ κεφαλή του (1). Παρίσταται εἰς ἡμᾶς ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦτο τόσον ἄδοξον, ὅσον οὐδενὸς ἄλλου ἀνθρώπου· ἄνθρωπος θλίψεων καὶ δόκιμος ἀσθενείας· δὲν εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· καὶ ὅταν εἴδομεν αὐτόν, δὲν εἶχεν ὡραιότητα ὥστε νὰ ἐπιθυμῶμεν αὐτόν.» (2).

Ὁ Ἀδὰμ δημιουργηθεὶς διὰ μιᾶς τέλειος ἀνὴρ ἔζησεν ἐννεακόσια τριάκοντα ἔτη, καὶ, κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον, ἦτο συγχρονος μὲ ὅλους τοὺς πατριάρχας μέχρι τοῦ Λάμεχ, τοῦ πατρὸς τοῦ Νῶε. Ὁ Λάμεχ ἦτο πεντήκοντα ἔξ ἐτῶν, ὅτε ὁ Ἀδὰμ ἀπέθανεν. Οὕτως ὁ Νῶε ἤκουσε βεβαίως παρὰ τοῦ πατρός του τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς δημιουργίας, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς παρέλαβε παρὰ τοῦ Ἀδάμ.

Πόσον χρόνον ἔζησεν ἡ Εὔα δὲν ἀναφέρεται. Περίεργον δ' ὅτι ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἱστορίᾳ περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς μιᾶς μόνον γυναικός, τῆς Σάρρας, συζύγου τοῦ Ἀβραάμ, γίνεται μνεία. Ἔκτοτε ἡ ἡλικία τῆς γυναικὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἦτον ἀγτικείμενον ἱστορίας ἢ συζητήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

Ὁ Ἀδὰμ δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄγαμος. Καὶ ἐν τῷ Παραδείσῳ ἔβλεπεν ὅτι τῷ ἔλειπέ τι. «Εἰς τὸν Ἀδὰμ δὲν εὑρίσκετο βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ » (1). «Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός, Δὲν εἶνε καλὸν νὰ ἦνε ὁ ἄνθρωπος μόνος » (2) Σύζυγος λοιπὸν ἐπρομηθεύθη εἰς αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας του, τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ζωῆς του, ὁ Ἀδὰμ συνεζεύχθη (3). Ἠμπόλλα περιστατικὰ στενῶς συνδεδέμενα μετὰ τοῦ πρώτου τούτου γάμου χρήζουσι προσοχῆς, διότι ὁ γάμος οὗτος ἦτο τὸ μέγα θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς σχέσεως καὶ συγκοινωνίας ὅλων τῶν προσηλῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ εὐτυχιῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν ἐν τῷ κόσμῳ· Ἤτο πρὸς τούτοις τὸ θεμέλιον πάσης ἀγθρωπίνης σχέσεως. Καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ παροῦσα πεῖρα τοῦ κόσμου δεικνύουσιν, ὅτι καθόσον οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐν γένει οἱ λαοί, ἠκολούθησαν τὸ σχέδιον τοῦ πρώτου γάμου ἢ ἀπεμακρύνθησαν αὐτοῦ, κατὰ τοσοῦτον ἐπῆλθεν εὐτυχία ἢ δυστυχία εἰς αὐτούς.

Ὑπάρχει ἀλήθειά τις ἔν τινι ἀρχαίᾳ παροιμίᾳ ὅτι «γάμοι γίνονται εἰς τὸν οὐρανόν.» Οὕτως ἱερόν τι ἔχει τὸ πρᾶγμα διὰ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως εἶχε καὶ διὰ τὸν πρῶτον γάμον. Ὁ Κύριος ἐξελέξατο τὴν γυναῖκα διὰ τὸν Ἀδὰμ καὶ προητοίμασεν αὐτὴν κυρίως δι' αὐτόν, οὐδ' ἠρωτήθη περὶ τούτου ὁ Ἀδάμ. Συμφώνως δὲ πρὸς τοῦτο βλέπομεν ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀκολούθως ἐξέλεγον τὰς γυναῖκας διὰ τὰ τέκνα των. Ὁ Ἀβραὰμ ἐξέλεξε γυναῖκα διὰ τὸν Ἰσαάκ, καὶ ἔστειλε τὸν δοῦλόν του νὰ λάβῃ αὐτὴν, λέγων « Κύριος ὁ Θεος θέλει ἀποστεῖλει τὸν ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου καὶ θέλεις λάβει γυναῖκα εἰς τὸν υἱόν μου ἐκεῖθεν. » (4) Ὁ Ἰσαὰκ παρήγγειλε τὸν Ἰακὼβ νὰ μὴ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων Χανανάν, ἀλλὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Παδὰν-Ἀράμ, καὶ νὰ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων Λάβαν. (1) Ἡ συνήθεια τῶν Ἰουδαίων ἦτον οἱ γονεῖς νὰ μνηστεύωσι τὰ τέκνα των εἰς μικρὰν ἡλικίαν. Ἀληθῶς « Ἡ φρόνιμος γυνὴ εἶνε παρὰ Κυρίου. » (2)

Ὁ Κύριος εἶπε· « Θέλω κάμει εἰς αὐτὸν βοηθὸν ὅμοιον μὲ αὐτόν. » (3) Ἀκησυνήσαντες οἱ ἄνθρωποι τὴν πρώτην ταύτην ἀρχὴν τοῦ γάμου « βοηθόν, » ἐπήγαγον ἀνέκφρασταν δυστυχίαν εἰς τὸν κόσμον. Τοῦτο ἐπροξένησε τὴν μεγάλην κακίαν τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἔκαμε τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἐξοντωθῇ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τῆς γῆς καὶ οὕτως ἐπῆλθεν ὁ κατακλυσμὸς ἐπ' αὐτῆς. « Ἰδόντες οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἦσαν ὡραῖαι, ἔλαβον εἰς ἑαυτοὺς γυναῖκας ἐκ πασῶν ὅσας ἐξέλεξαν. » (4) Τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου καλεῖται κατὰ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν, συνεξεύχθησαν μὲ τὰ τέκνα τοῦ κόσμου. Ἀντὶ δὲ νὰ ἐπιστρέψωσιν αὐτὰς εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, τὸ πρᾶγμα ἀπέβη ὡς ὁ Θεὸς παραγγέλλει τὸν λαόν του. λέγων ὅτι οὕτω θέλει ἀποθῇ. Ἡ παραγγελία αὐτοῦ εἶνε, « Τὴν θυγατέρα σου δὲν θέλεις δώσει εἰς τὸν υἱόν του οὐδὲ τὴν θυγατέρα του θέλεις λάβει εἰς τὸν υἱόν σου. Διότι θέλουσιν ἀποπλανήσει τοὺς υἱούς σου ἀπ' ἐμοῦ καὶ θέλουσι λατρεύει ἄλλους θεούς· καὶ θέλει ἐξαφθῇ ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου ἐναντίον σας καὶ πάραυτα θέλει σὲ ἐξολοθρεύσει. » (5)

Δὲν ὑπάρχουσι μεγαλείτεροι ἁμαρτωλοὶ παρὰ τοὺς ὅσοι ἁμαρτάνουσι κατὰ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς γνώσεως. Δὲν εἶνε λοιπὸν παράδοξον ὅτι ἡ ἱερὰ Γραφὴ λέγει· « Ἦσαν γίγαντες ἐπὶ τῆς γῆς κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, » ἤτοι τέρατα ἀνομίας. Τὰ τέκνα τῶν ματιῶν γιγαντῶν ἔγειναν δυνατοί, ἄνδρες ὀνομαστοί. Καὶ εἶδεν ὁ Κύριος ὅτι ἐπληθύνετο ἡ κακία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. » (6) Ὅθεν καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ ἔλαβον ἄλλην νουθεσίαν· « Μὴ ἐμπλέκεσθε μὲ τοὺς ἀπίστους, » (7) καὶ ὅταν νυμφεύησθε, νυμφευεσθε « μόνον ἐν Κυρίῳ. » (8)

Ἕτερον ἀξιοσημείωτον ἀντικείμενον εἰς τὸν πρῶτον γάμον ἦτον ὅτι ὁ Κύριος ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀδὰμ, τὸν ἀσχηγὸν τῆς γενεᾶς, μίαν μόνην γυναῖκα. Ἡ ἱερὰ ἱστορία δεικνύει ὅτι οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, λησμονήσαντες τὸν Θεόν, ἐλησμόνησαν καὶ τὸ ἐν γαμῷ ἀντικείμενον τοῦτο ὅπως διωρίσθη κατ' ἀρχάς. Δεικνύει πρὸς τούτοις ὅτι εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην ἀφεύκτως παρηκολούθησε ποινὴ ἢ κατάρα. Ἡ πολυγαμία κατ' ἀρχὰς γίνεται λόγος ὅτι ἔλαβε χώραν εἰς τὰ τέκνα τοῦ Κάϊν· « Καὶ ὁ Λάμεχ ἔλαβεν εἰς ἑαυτὸν δύο γυναῖκας» (9). Ἔκτοτε δέ, εἰσχωρήσης τῆς πολυγαμίας, ὡς διὰ γενικοῦ κανόνος, ἡ γυνὴ ἔγεινε μόνον ἔργαλον ἢ δοῦλη εἰς ὅλους τοὺς τόπους, ἔπου δὲν ἀνεγνωρίζετο ὁ Θεός. Διὰ τεχνουργήματος τοῦ Λάβαν ὁ Ἰακὼβ ἐπείσθη νὰ νυμφευθῇ δύο γυναῖκας. Ἡ δὲ συνέπεια τούτου ἦτον ἀδιάκοπον μεταξὺ τῶν τέκνων του μῖσος καὶ ζηλοτυπία, κατανταήσασα σχεδὸν εἰς φόνον, ἀδιάλειπτοι ἔρι-

(1) Ἐφ. Α' 23. Δ'. 16. Ε' 30. Ἰωάν. ΙΔ'. 19. (2) Ἠσ. νά. 14 νγ'. 2.
(1) Γέν. Β'24.—(2) Γέν. Δ'. 18.—(3) Ματθ. ΙΘ'. 4. 6. Γέν. Β'. 25. — (4) Γέν. ΚΔ'. 4. 7.

(1) Γέν. ΙΙΓ'. 1.—(2) Παροιμ. ΙΘ'. 14.—(3) Γέν. Β'. 18. — (4) Γέν. ΚΙΓ'. 1.— (5) Δευτ. Ζ'. 3—4.— (6) Γέν. ΣΤ'. 4. 5. — (7) Β'. Κορ. ΣΤ' 14.— (8) Α'. Κορ. Ζ'. 39.— (9) Γέν. Δ'. 19.

δες καὶ τραχχί, αἵτινες καὶ ἔφεραν ἐπὶ τέλους θλιβερὸν θάνατον εἰς τὸν γέροντα. Ὁ Δαβὶδ ηὔξησε τὰς γυναῖκάς του, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα μεταξὺ τῶν τέκνων του ἦτον ἁρπαγὴ καὶ αἱμομιξία παρὰ τοῦ ἑνός, φόνος τοῦ ἀδελφοῦ ὑπὸ τοῦ ἄλλου, ὁ τρίτος ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὸ βασίλειον, καὶ ὁ τέταρτος ἠθέλησε νὰ θανατώσῃ τὸν ἀδελφόν του ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἐγκλήματι. Καὶ ταῦτα πάντα προέρχονται ἐκ τῆς πολυγαμίας.

Εἰς τὸν πρῶτον γάμον ἀναφέρεται ὅτι «θέλουσιν εἶσθαι οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν» (1) ἀκολούθως ὀλέπομεν ὅτι ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου τοσοῦτον παρέλυσε καὶ μεταξὺ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἀκόμη, ὥστε ὁ Μωϋσῆς ἔκαμεν ἀκολούθως αὐστηροὺς κανονισμοὺς περὶ τούτου. Οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀνέφεραν τὰς διαταγὰς ταύτας τοῦ Μωϋσέως. Ἀξιοσημείωτος δὲ εἶνε ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ· «Δὲν ἀνεγνώσατε ὅτι ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔπλασεν αὐτούς, καὶ εἶπεν, ἕνεκα τούτου θέλει ἀφήσει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ θέλει προσκολληθῆ εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ θέλουσιν εἶσθαι οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν; Ὁ Μωϋσῆς διὰ τὴν σκληροκαρδίαν σας ἐσυγχώρησεν εἰς σᾶς νὰ χωρίζεσθε τὰς γυναῖκάς σας· ἀπ' ἀρχῆς ὅμως δὲν ἔγεινεν οὕτω. Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος ἂς μὴ χωρίζῃ.» (2) Ἀκολούθως λέγει ὅτι διὰ μίαν μόνον αἰτίαν δύναται νὰ ἀποπεμφθῇ ἡ γυνή, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς αἰτίας ταύτης, «ἔστις χωρισθῇ τὴν γυναῖκά του, καὶ λάβῃ ἄλλην, γίνεται μοιχός.» Οὐδέποτε νόμος ἀνθρώπινος δύναται νὰ ἀκυρώσῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Οὕτως ἐτελέσθη ὁ πρῶτος γάμος. Ὁ δὲ συζεύξας αὐτοὺς εἰς ἓν ἐπεσφράγισε τὸν γάμον διὰ τῆς εὐλογίας του· «Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεός· καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεός, Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν, καὶ κυριεύσατε αὐτήν, καὶ ἐξουσιάζετε ἐπὶ παντὸς ζῴου κινουμένου ἐπὶ τῆς γῆς.» Ὡραῖον κατοικητήριον ἡτοιμάσθη δι' αὐτούς, καὶ ὁ Ἀδὰμ παρέλαβε τὴν νύμφην του κεκοσμημένην μὲ τὸ φόρεμα τῆς ὡραιότητος, τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς ἀθωότητος, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Δημιουργός της τὴν ἐστόλισεν. «Ἦσαν καὶ οἱ δύο γυμνοί, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, καὶ δὲν ἠσχύνοντο.» (3) Εὐτυχὲς ζεῦγος! Νέφη δὲν ἐκάλυπτον τὴν εὐτυχίαν των, καὶ ὅμως πόσον θραχεῖαι ἦσαν αἱ ἡμέραι τῆς εὐτυχίας των!

Καλὸν εἶνε νὰ ἀναπολήσωμεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν. «Εἰς τὴν ἀνάστασιν οὔτε νυμφεύονται, οὔτε νυμφεύουσιν, ἀλλ' εἶνε ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ.» (4)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Η ΠΡΩΤΗ ΓΛΩΣΣΑ.

Φαίνεται ὅτι ἅμα ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ἐπλάσθησαν, ἠδύναντο νὰ λαλῶσιν. Οὐχὶ δὲ μόνον ἦσαν ἱκανοὶ διὰ νὰ λαλῶσιν, ἀλλὰ μετὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λαλεῖν προσεκτήσαντο καὶ γλῶσσαν. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἦτο δῶρον κατ' εὐδοκίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέν, ἀλλ' ὡς δ' οὐδέποτε ἤθελεν ἀποκαλυφθῆ. Διαδίδεται δὲ νῦν καὶ κοινοποιεῖται ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον καὶ ἀποκτᾶται μόνον διὰ τῆς μιμήσεως καὶ μετὰ μακρὰν πεῖραν.

Ἀξιοπερίεργον εἶνε νὰ ἀνιχνεύσωμεν τί ἦτον ἡ πρώτη γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὁ Μέγας Δημιουργὸς ἔδωκεν εἰς τὰ τέκνα του καὶ τὴν ὁποίαν μετεχειρίζετο συλλαλῶν μετ' αὐτῶν, καὶ νὰ ἀκούσωμεν τοὺς ἤχους, τοὺς ὁποίους οἱ πρῶτοι ἡμῶν γονεῖς μετεχειρίζοντο εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τοὺς αἴνους των εἰς τὸν Πατέρα καὶ Θεόν των καὶ δι' ὧν ἐξέφραζον τὰς χαρὰς καὶ τὰς θλίψεις των ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἦτον ἀναμφιβόλως ἡ εὐγενεστάτη τῶν ὅσας οἱ ἄνθρωποι ἐλάλησάν ποτε· διαδοθεῖσα δὲ εἰς ἡμᾶς διὰ πεπτωκότος ἀνθρώπου, ἐξέπεσε φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ αὕτη, ἀπολέσασα κατὰ μέγαν ἴσως βαθμὸν τὴν πρωτότυπον καθαριότητά της.

Αἱ νῦν ἐν χρήσει ἐν τῷ κόσμῳ γλῶσσαι, ὅπως αἱ παραδόσεις τῶν ἐθνῶν αἵτινες διατωνίσθησαν διὰ τῆς γλώσσης, εὐκόλως ἀνάγονται εἰς ἀρχαίαν τινὰ πηγήν. Αἱ γλῶσσαι τοῦ Χριστιανικοῦ μέρους προέρχονται ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς, αὗται δὲ παρῃχθησαν ἐκ τῆς Φοινικικῆς καὶ Ἑβραϊκῆς, ὡς δῆλον μάλιστα ἐκ τῶν ἀλφαβήτων καὶ γραμμάτων αὐτῶν. Ἡ Χαλδαϊκή, ἡ Συριακὴ καὶ Σαμαρείτικὴ ἦσαν διάλεκτοι τῆς Ἑβραϊκῆς. Αἱ κυριώτεραι γλῶσσαι τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, ἡ Ἀραβική, ἡ Περσικὴ καὶ ἡ Σανσκριτικὴ δεικνύουσι συγγένειαν πρὸς τὴν αὐτὴν πηγήν. Εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην (τὴν Ἑβραϊκὴν) ἐγράφη τὸ ἀρχαιότατον βιβλίον (ἡ Γραφὴ) πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ἡ πρώτη διαφορὰ κατὰ τὴν γλῶσσαν ἐγένετο, ὅτε οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε ἐπεχείρησαν νὰ κτίσωσι τὸν πύργον τῆς Βαβέλ. Τότε δ' «ὅλη ἡ γῆ εἶχεν ἕνα λαὸν καὶ μίαν γλῶσσαν.» Ὁ Κύριος θέλων νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ κατασκευάσωσι τὸν πύργον καὶ νὰ κάμωσι ὅτι ἐσκόπευον, εἶπεν «Ἔλθετε, ἂς καταβῶμεν, καὶ ἂς συγχύσωμεν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν διὰ νὰ μὴ ἐννοῇ ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὴν γλῶσσαν.» (1)

Ἡ σύγχυσις αὕτη τῶν γλωσσῶν συνέβη μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἐλησμόνησαν τὸν Θεόν, ὥστε ἡ πρωτότυπος γλῶσσα ἔμεινεν εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ, εἰς ἐκείνους οἵτινες διετήρησαν τὸν λόγον καὶ τὴν λατρείαν του. Δὲν ἠδύναντο βεβαίως οὗτοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν γλῶσσαν, ἥτις περιελάμβανε τὰ προσφιλέστατα εἰς αὐτοὺς ἀντικείμενα, τας διδασκαλίας καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ των, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ ὀνόματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐγνώσθη εἰς αὐτούς, καὶ τὰ ὁποῖα πάντοτε μετεχειρίζοντο ἀπευθυνόμενοι εἰς αὐτόν· οὐδ' ὑπῆρχεν ἐλαχίστη ἀφορμὴ ἡ λόγος νὰ μεταβληθῇ ἡ γλῶσσά των ὡς ἐγένετο εἰς τὸν πύργον τῆς Βαβέλ. Καὶ ὅσον μάλιστα ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ διατηρεῖται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ θέλει διατηρεῖσθαι βεβαίως μέχρι τῆς συντελείας αὐτοῦ, ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα θέλει θεωρεῖσθαι ὡς ἡ πρώτη τοῦ Θεοῦ ἀποκάλυψις εἰς τὸν κόσμον. Δι' αὐτῆς μόνον ἐλάλησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τετρακισχίλια ἔτη, δι' αὐτῆς ἔδωκε τὸν διὰ τοῦ ἰδίου του δακτύλου γεγραμμένον νόμον, καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐλάλησεν ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰπὼν τοὺς ἀξιομνημονεύτους ἐκείνους λόγους. «Ἠλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί,» — Θεέ μου, Θεέ μου, διατί μὲ ἐγκατέλιπες;»

(1) Γέν. β'. 24. — (2) Ματθ. ιθ'.3—9 — (3) Γέν. β'. 25.— (4) Ματ κδ'. 30.

(1) Γέν. ιθ'. 5.

Τὰ πρῶτα ἐν τῷ κόσμῳ ὀνόματα, ἅτινα ἐδόθησαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τόπους, τὸ Σάββατον ἢ τὰς θρησκευτικὰς τελετάς, εἶχον σημασίαν τινὰ ὡς πρὸς τὸ ἀναφερόμενον πρᾶγμα, καὶ εἰς πολλὰ χωρία τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας ἀναφέρεται ὁ λόγος δι' ὃν πρόσωπόν τι ἢ πρᾶγμα ἐκλήθη οὕτω. Τὰ πρῶτα ταῦτα ὀνόματα εἶνε ὅλα Ἑβραϊκά, καὶ ἡ ἐξήγησις ἢ ἡ σημασία αὐτῶν εἶνε εἰς τὸ Ἑβραϊκόν, ἐξ οὗ καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι αὕτη ἦτον ἡ γλῶσσα, ἣν τότε μετεχειρίζοντο ὅταν ἐδόθησαν τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰς αὐτά. Τὰ ὀνόματα Ἀδάμ, Εὔα, Σήθ, Νῶε, κτλ., ἔχουσιν ἰδίαν σημασίαν. Τὰ θαυμάσια ὀνόματα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς τὸν κόσμον, τὰ ὀνόματα Ἰεχωβὰχ καὶ Ἰησοῦς εἶνε Ἑβραϊκά, ἰδίαν ἔχοντα σημασίαν.

Ἀξιοσημείωτον ὅτι ὡς ἡ πρώτη σύγχυσις τῶν γλωσσῶν συνέβη διὰ τοὺς κακοὺς σκοποὺς τῶν ἀνθρώπων, οὕτω καὶ τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτε κατέβη τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἦτο τὸ δῶρον τῶν γλωσσῶν, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνθρωποι ἐπανεφέροντο εἰς τὸν Θεόν. Ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῷ οὐρανῷ ὄχλος πολύς, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀριθμήσῃ ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἵσταντο ἐνώπιον τοῦ θρόνου, κράζοντες μὲ μεγάλην φωνήν, «Ἡ σωτηρία εἶνε τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου» (1).

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον παράδοσιν ὅτι πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀδὰμ τὰ ζῶα ἐλάλουν. Ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ ἱστορίᾳ του, λαλῶν περὶ τοῦ πειρασμοῦ, λέγει «Πάντα τὰ ζῶντα δημιουργήματα ἐλάλουν.» Τινὰ τούτων μάλιστα φαίνονται ὅτι ἔχουσι τὰ ὄργανα τοῦ λαλεῖν, καί τινα πτηνὰ δύνανται νὰ διδαχθῶσι νὰ λαλῶσι. Καί τοι δὲ μὴ ἔχοντες θετικὴν γνῶσιν περὶ τοῦ πράγματος, γιγνώσκομεν ὅμως ὅτι καὶ τὰ ζῶα μετὰ τῆς λοιπῆς δημιουργίας ἔπαθον μεταβολήν τινα ἀπὸ τῆς πτώσεως. Οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἡ Εὔα ἐξεπλάγη ὅτι ὁ ὄφις ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπλαγῇ διὰ πᾶν πρᾶγμα, διότι ὅπου πᾶν πρᾶγμα ἦτο νέον, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἦνε εἰδικῶς παράξενον.

Ἀξιοπερίεργον εἶνε ἐνταῦτῷ δὲ καὶ εὐάρεστον νὰ ἀνιχνεύσωμεν λέξεις ἀπὸ γλώσσης εἰς γλῶσσαν μέχρι τῆς πηγῆς των, καὶ ἴδωμεν πῶς λέξεις ἀρχικαὶ διὰ τοῦ χρόνου καὶ τόπου ἐκτείνονται καὶ αὐξάνουν. Ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς λέξεως, παραδείγματος χάριν, κ ὰ φ ἢ κ ὰ π, ἥτις σημαίνει τὴν δράκα ἢ τὸ κοῖλον τῆς χειρός, παράγεται ἡ Λατινικὴ λέξις captivus, σημαίνουσα τὸν διὰ τῆς χειρὸς συλλαμβανόμενον— τὸν αἰχμάλωτον. Τὰ ῥρέφη, ὅταν τὸ πρῶτον ἀρχίζωσι νὰ λαλῶσι, προφέρουσι τὰς λέξεις αβ, βαβ, αβ, ἢ εμ, μεμ, εμ. Τὰς λέξεις ταύτας μετεχειρίσθησαν καὶ τὰ πρῶτα τέκνα ἐν τῷ κόσμῳ προφέροντα τὰ προσφιλέστερα αὐτῶν ἀντικείμενα. Α β β Ἀ β β ἀ ἑβραϊστὶ σημαίνει πατήρ, καὶ Ε μ σημαίνει μήτηρ.

(1) Ἀποκάλ. ζ'. 9.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ θ'.

ΠΡΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ—ΠΡΩΤΟΝ ΣΑΒΒΑΤΟΝ—ΠΡΩΤΗ ΤΡΟΦΗ.

Ἡ ἰδέα, τὴν ὁποίαν οὐκ ὀλίγοι ἔχουσιν ὅτι ἡ ἐργασία προέρχεται ἐν τῆς δεθείσης ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πτώσεως κατάρας, εἶνε λίαν ἐσφαλμένη. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὅλα τὰ ἅγια ὄντα ἐργάζονται. Ὁ πρῶτος στίχος τῆς ἱστορίας, ἡ πρώτη ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ μᾶς τὸν παριστᾷ ὅτι ἐργάζεται. «Ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.» Καὶ πάλιν λέγει· «Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ εἶχεν ὁ Θεὸς συντετελεσμένα τὰ ἔργα αὐτοῦ.» (1). Ὁ Κύριος ἡμῶν μετεχειρίσθη τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν, λαλῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· «Ὁ πατήρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» (2). Εἴδομεν δ' ἤδη ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶνε «διακονοῦντα πνεύματα.» Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον, ἂν ἅμα ὅτε ὁ Ἀδὰμ ἐδημιουργήθη, ἐργασία εὑρέθη δι' αὐτὸν εἰς τὴν Ἐδέμ. Ἡ Ἱερὰ Γραφὴ λέγει· «Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔθεσεν αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς Ἐδὲμ διὰ νὰ ἐργάζηται αὐτόν, καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτόν» (3). Ὁ Ἀδὰμ ἦτο πεποικισμένος μὲ ἔξοχον νοῦν καὶ ἀπεριόριστον σχεδὸν ἱκανότητα καὶ μὲ σῶμα προητοιμασμένον διὰ ἐργασίαν, εἶχε δ' ἐνώπιόν του γῆν γέμουσαν θησαυρῶν πρὸς χρῆσιν καὶ διατήρησίν του. Μέρος λοιπὸν τῆς δεθείσης εἰς αὐτὸν εὐλογίας ἦτο· «Γεμίσατε τὴν γῆν καὶ κυριεύσατε αὐτήν.» (4). Βλέπομεν πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Θεὸς πλάσας πάντα τὰ ἔμψυχα ὄντα ἔφερεν αὐτὰ εἰς τὸν Ἀδάμ, καὶ οὗτος ἔδωκεν ὄνομα εἰς ἕκαστον αὐτῶν (5). Οὕτω δ' ἡ ἐργασία εὑρέθη καὶ διά τε τὴν χεῖρα καὶ τὴν γλῶσσαν, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν.

Ἡ ἐντολὴ «Ἓξ ἡμέρας ἐργάζου,» ἐδόθη οὕτω κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ Παραδείσῳ, ἥτις καθὼς καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε κατάρα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εὐλογία. Διότι ἅπασαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ ἐδόθησαν ἐν ἀγάπῃ. Αἱ εἰς τὴν ἐπιμελῆ καὶ καθολικὴν πεῖραν ἐπόμεναι ὑποσχέσεις δεικνύουσιν ὅτι ἡ εὐδαιμονία καὶ εὐτυχία ἡμῶν συνδέονται μετὰ τῆς ἐργασίας. Καίτοι δὲ σωζόμεθα διὰ πίστεως, ὁ Ἀπόστολος μᾶς λέγει ὅτι «Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων εἶνε νεκρά» (6).

Καὶ νῦν φαίνεται ἕτερος μέγας θεμέλιος λίθος τῆς ἱστορίας, λίθος, τὸν ὁποῖον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ ἡ ποικίλη κατάστασις τῶν νῦν ἐπὶ γῆς ἠθῶν τρανῶς δεικνύουσιν ὅτι συνδέεται μετὰ τῶν ὑψίστων συμφερόντων τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ τῆς ἐντολῆς τῆς ἐργασίας συνδέεται ἑτέρα ἐντολή, «Ἐνθυμοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου διὰ νὰ ἁγιάζῃς αὐτήν.»

Πολλοὶ ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἡ ἐντολὴ αὕτη ἐδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ Σινᾶ ὄρους, ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Τὸ Σάββατον συνεστήθη κατὰ τὴν δημιουργίαν καὶ ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ κήπῳ τῆς Ἐδέμ. «Καὶ εἶχεν ὁ Θεὸς συντετελεσμένα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα

(1) Γεν. Β'. 2.— (2) Ἰωάν. Ε'. 17.— (3) Γεν. Β'. 15.— (4) Γεν. Α'. 28 —(5) Γεν. Β'. 20.—(6) Ἰάκ. Β'. 26.

ἔκαμε, καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἔκτισε καὶ ἔκαμεν ὁ Θεός.» (1).

Ἡ λέξις Σάββατον σημαίνει ἀνάπαυσιν. Ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις, ἡ μεταφραζομένη «ἀνεπαύθη,» σημαίνει μᾶλλον ἔπαυσεν· οὐδ' ἀντιπαρατίθεται εἰς τὸν κόπον, ἤτοι τὴν κούρασιν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς οὔτε γνώσκει τὸν κόπον, οὔτε ἔχει χρείαν ἀναπαύσεως. Οὕτως ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὴν «πρώτην ἡμέραν,» ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ δημιουργία, καὶ «ἡγίασεν αὐτήν.» Ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἦτο τὸ Σάββατον. Ἡ τετάρτη ἐντολὴ δὲν φαίνεται συνιστῶσα τὸ Σάββατον, ἀλλὰ μᾶς ἐνθυμίζει αὐτὸ καὶ μᾶς λέγει: «Ἐνθυμοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, διὰ νὰ ἁγιάζῃς αὐτήν·» μεταχειρίζεται δὲ ὁ Θεὸς τὰς αὐτὰς λέξεις πρὸς ἀνάμνησιν αὐτῆς, εἷας μεταχειρίσθη καὶ ὅτε τὴν συνέστησεν. Οὕτω δ' ὁ ἄνθρωπος, τὸ δημιούργημα, ἀδικάπως ὤφειλε νὰ ἐνθυμῆται τὸν Δημιουργόν του.

Τὸ Σάββατον, ὡς σημεῖον μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ του, ἔχει νῦν καὶ ἄλλας ἀπαιτήσεις· ἔτερα δύο σύστοιχα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀντικείμενα, ὧν ἑκάτερον ἐπήγαγε μεταλλαγὴν τῆς ἡμέρας, συνεδέθησαν μετ' αὐτοῦ. Τώρα θεωρεῖται ὡς σημεῖον δημιουργίας, σωτηρίας καὶ ἁγιασμοῦ. «Καὶ τὰ Σάββατά μου ἔδωκα ἔτι εἰς αὐτούς, διὰ νὰ ἦναι μεταξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτῶν σημεῖον, ὥστε νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς.» (2). Ἑκάστης ἑβδομάδος ἡμέρα μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω εἰς αὐτὴν ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, ἐξακολουθεῖ νὰ ἦναι οὕτω καθιερωμένη μέχρι τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ὅτε, μεταλλαχθείσης τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους, μετηλλάγη καὶ τὸ Σάββατον εἰς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, τὴν ἡμέραν τῆς Ἐξόδου, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ περιστατικοῦ τούτου. «Ἐνθυμοῦ ὅτι ἦσο δοῦλος ἐν τῇ γῇ τῆς Αἰγύπτου· καὶ Κύριος ὁ Θεός σου σὲ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ἐξηπλωμένῳ· διὰ τοῦτο Κύριος ὁ Θεός σου προσέταξεν εἰς σὲ νὰ φυλάττῃς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου.» (3) Ἡ ἡμέρα δ' αὕτη παρῆλθε μετὰ τῶν ἄλλων τύπων τῆς Ἰουδαϊκῆς οἰκονομίας, ὅτε ὁ Δημιουργὸς ἐξεπλήρωσε τὴν μεγάλην ἀπολύτρωσιν τοῦ λαοῦ του διὰ τῆς θυσίας τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἐξεπληρώθη. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Κύριος ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐκκλησιαζόμενος ἔρχετο εἰς τοὺς μαθητάς του οἵτινες ἦσαν ὁμοῦ συνηγμένοι. (4) Τὴν ἡμέραν ταύτην, ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέβη, ἑπομένως δὲ μετηλλάγη τοῦ Σαββάτου παρηκολούθησε, καὶ ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐν Χριστῷ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῆς, ἐγένετο πάλιν ἡμέρα τοῦ Κυρίου καὶ ἀθετήθη ὡς καὶ τὸ Σάββατον. Τὴν πρώτην λοιπὸν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος οἱ μαθηταὶ συνήχθησαν διὰ νὰ μνημονεύσωσι τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου εἰς τὴν τράπεζάν του καὶ νὰ ἀκούσωσι τὸ κήρυγμα, (5) καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἑκάστας διετάχθη ἀνὰ ἑκατιθέτῃ παρ' ἑαυτῷ συνεισφορὰν εἰς τὸν Κύριον καθὼς εὐπορεῖ.» (6)

Βλέπομεν δ' ὅτι ὁ Θεὸς ἡγίασεν οὐχὶ μόνον τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκόμη ἐζήτησε παρὰ τοῦ λαοῦ του τοὺς πρώτους καρποὺς τῶν ἀγρῶν των, τὰ πρωτότοκα τῶν ζώων των καὶ τὸν πρωτότοκον υἱόν των. (1)

Ἡ διαίρεσις τοῦ καιροῦ εἰς ἑβδομάδας ἐξηκολούθει καὶ εἰς τοὺς τόπους ἀκόμη ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἔπαυσαν νὰ γνωρίζωσιν Ἐκεῖνον, ὅστις ἡγίασε τὴν ἑβδόμην ἡμέραν· καὶ ὁ ἀριθμὸς μάλιστα ἑπτὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερὸς καὶ μυστηριώδης ἀριθμός. Ὁ Ἀνῶδαν λαλεῖ περὶ ἑβδομάδων. (2) Οἱ ἀρχαῖοι Ἀσσύριοι, ἀπόγονοι τοῦ Σήμ, οἱ Αἰγύπτιοι, ἀπόγονοι τοῦ Χάμ, οἱ Ἄραβες, ἀπόγονοι τοῦ Ἰσμαήλ, οἱ Φοίνικες καὶ ἄλλα ἔθνη εἰδωλολατρῶν διετήρουν τὴν ἑβδομάδα· καὶ νῦν μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς γῆς, πᾶσα σχεδὸν ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος διαστηρεῖται ὑπὸ τούτου ἢ ἐκείνου ὡς ἑορτή, ὡς ἁγία ἡμέρα, ὡς ἑβδόμη ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ φυλάττουσι τὴν Κυριακήν, οἱ δ' Ἰουδαῖοι τὸ Σάββατον καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ τὴν Παρασκευήν κτλ.

Τὸ Σάββατον εἶνε μία τῶν μεγαλειτέρων εὐλογιῶν, αἵτινες ἐδόθησάν ποτε εἰς τὸν ἄνθρωπον· εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς φύσεώς του, τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦσι τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχή. Καὶ τὰ ἐργατικὰ κτήνη ἔχουσι χρείαν αὐτῆς καὶ θέλουσιν εἶσθαι ἱκανώτερα νὰ πράττωσι πλειοτέραν ἐργασίαν ἀναπαυόμενα μίαν ἡμέραν εἰς τὰς ἑπτά. Ὁ Κύριος λέγει: «Τὸ Σάββατον ἔγεινε διὰ τὸν ἄνθρωπον.» (3)

(ἀκολουθεῖ).

(1) Γεν. β'. 2. — (2) Ἐξ. κ'. 12. ἐξοδ. λά. 13.— (3) Δευτ. ἐ. 15 — (3) Ἰωάν. κ' 19, 26.—(5) Πράξ. κ. 7. — (6) Α'. Κορ. ιστ'. 2.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΡΟΠΗ

πρὸς τὰς τοῦ Καϋστρινοῦ καὶ Μιαιανδρίου πεδίου Κοινότητας.

«Τίς ἀγορεύειν βούλεται»

Ὁπόταν εἰς τὰς συνελεύσεις τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, φίλαι τοῦ Καϋστρινοῦ καὶ τοῦ Μιαιανδρίου Κοινότητες, τῶν θαυμασίων καὶ δαιμονίων ἐκείνων Ἑλλήνων, ὧν ἡ δόξα καὶ τὸ κλέος ἀγήρως! ἦτο λόγος περὶ σωτηρίας, εὐτυχίας καὶ εἰρηνικῆς προόδου τῆς πατρίδος, ἀφ' οὗ ἀπέδιδον τὰ νενομισμένα ὅσια καὶ τὰς εὐχὰς των εἰς τοὺς θεούς, ἀνίστατο ὁ κῆρυξ καὶ ἔλεγε μεγαλοφώνως «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Τὴν φωνὴν ταύτην σήμερον, ὦ φίλαι τῆς Μικρασίας κάτοικοι, οὐχὶ κῆρυξ πλέον, ἀλλ' αὐτὴ ἡ πατρίς μας παραπονουμένη ἀφίνει «τίς ἀγορεύειν βούλεται,» τέκνα μου; τίς ἀπὸ σᾶς ἔχει πρὸς με στοργήν, ἀγάπην καὶ εἰλικρίνειαν, διὰ νὰ ἀγορεύσῃ τὰ κοινῶς πρὸς τὰ ἅπαντα τέκνα μου συμφέροντα;

Αἱ ἄλλως πλούσιαι τῶν δύο πεδίων Κοινότητες (ἰδίως ἡ Νέα Ἔφεσος), ὡς καὶ ἡ Σμυρναϊκὴ δημοσιογραφία πιστοποιεῖ, κάμνουσι καὶ ἐλπιδοφόρους καὶ μισογραμμάτους φατρίας διαιροῦνται, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν ἀνεπανόρθωτον ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ζημίαν καὶ φθορὰν εἰς ἑαυτοὺς ἐπὶ τέλους ἐπιφέρουσιν.

Αἱ ὁμογενεῖς αὗται κοινότητες, ὑπὸ πολυχρονίων παθῶν καὶ φατριασμῶν σπαραττόμεναι καὶ ὑπὸ βανδαλικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἀμουσίας καὶ ἀπαιδευσίας ἀσχημιζόμεναι, θρηνοῦσι τὴν ἀθλίαν καὶ ὀπισθοδρομικὴν κατάστασίν των! ὀδύρονται διὰ τὴν πρὸς τὰ γράμματα, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προερχόμενα ἀγαθὰ τύφλωσιν τῶν κατοίκων των, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μὲ τὴν ὑπὸ λυγμῶν καὶ δακρύων διακοπτομένην φωνήν των φωναζουσι πρὸς τὸν ἀπανταχοῦ ἑλληνισμὸν τὰ ἐκ τῶν λαοφθόρων ἐμφυλίων διαιρέσεων δυστυχήματά των, ἐπιλέγουσα, τὸ «τίς ἀγορεύειν βούλεται;» ἡ δὲ δεινοπαθοῦσα πατρὶς μετὰ θλίψεως ἀνακράζει: «Βλέπετε, εἰς ποίαν ἀθλιότητα ἐμὲ τὴν ποτὲ φωτίσασαν τὴν Εὐρώπην, ἐμὲ τὴν κοιτίδα τοῦ ἀνθρώπου, ἐμὲ τὴν διδάσκαλον τῆς σοφίας καὶ τῆς Θεογνωσίας εἰς ἅπαντα τὰ ἄλλα ἔθνη, ἐμὲ τὴν Ἀνατολήν!!! εἰς ποίαν ἀθλιότητα τὰ τέκνα μου διὰ τῆς πεισμονῆς καὶ τῶν φατριῶν των μὲ κατήντησαν; βλέπετε εἰς ἡλίκον σκότος ἀμαθείας μ' ἐβύθισαν καὶ ἀστόργως εἰσέτι μὲ κρατοῦσιν; ἐν ᾧ ἠδυνάμην ν' ἀναφανῶ καὶ πάλιν διὰ τῆς ὁμοθύμου συμπράξεως καὶ τῆς ὁμονοίας ἡ φωτεινὴ στήλη τῶν εἰς τὸ ἐνδότερον ζώντων διεσπαρμένων λοιπῶν τέκνων μου, ἐξ ἧς νὰ διαδίδωνται αἱ ῥωταυγεῖς λάμψεις τῆς λαοσώου παιδείας; βλέπετε τὴν παντελῆ ἀμάθειαν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐθνοσώτειραν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἀποστροφὴν ἡμῶν; κράζουσι αἱ ἐξ, ἃς ἐπεσκέφθην, ὁμογενεῖς κοινότητες, ἐν ᾧ ὠφείλομεν νὰ ἤμεθα αἱ τῆς παιδείας καὶ ἠθικῆς πολυχεύμονες κρῆναι, ἐξ ὧν νὰ πηγάζωσιν εἰς τὰ περίξ ἡμῶν οἱ διαυγεῖς τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν φώτων καὶ τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν ῥύακες; «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Παιδία μου, φίλτατά μου!! κράζει ἡ Νέα Ἔφεσος, τίς εἶνε ἱκανὸς νὰ εὕρῃ καὶ νὰ συμβουλεύσῃ τὰ πρόσφορα κατὰ τῆς ἐπικράτου διχονοίας ἀλεξητήρια, ὥστε νὰ ἡσυχάσωσι τὰ κατατρώγοντά μου τὰ μητρικὰ σπλάγχνα διῃρημένα τέκνα μου; Τίς δύναται νὰ προσφέρῃ τὸ ἀκεσώδυνον ἀντιφάρμακον τῆς ὁμονοίας καὶ νὰ διαλλάξῃ τὰ πρὸ πολλοῦ ἀντιφερόμενα τέκνα μου, ἀναφωνεῖ τὸ Νασλί, ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως τῶν ὁποίων στερεῦται σχολείου Ἑλληνικοῦ καὶ παρθεναγωγείου; Τίς δύναται νὰ ὑποδείξῃ τὴν ἐκ τῶν μικροφιλοτιμιῶν ζημίαν τῶν γενικῶν συμφερόντων εἰς τὰ φιλότιμα τέκνα μου, προσεπιλέγει τὸ Ἀϊδίνιον, ὥστε νὰ παύσωσιν αὐτὰ ἄλληλα ὑποβλέποντα καὶ οὕτω παράσχωσι τὸ καλὸν παράδειγμα τῆς συμπνοίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας πολλαχῶς πασχούσας κοινότητας; Ποῖος, ἀναβοᾷ ἡ κοινότης τῶν Θηραίων, δύναται νὰ κατακείσῃ τὰ ἀριλόμουσα τέκνα μου ν' ἀφήσωσι τὴν κατέχουσαν αὐτὰ ἀβελτηρίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ψυχρότητα καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως σχολείων καὶ παρθεναγωγείου, ὥστε ν' ἀποχαιρετίσωσι διὰ παντὸς τὸ σπαταλᾶν «ἐφ' ἃ μὴ δεῖ» καὶ νὰ ὁμονοήσωσι πρὸς ἄλληλα; Ποῖος, ἀναφωνεῖ μετὰ θλίψεως τὸ Ὀδεμήσιον, θὰ μὲ λυπηθῇ καὶ θὰ φιλοτιμηθῇ νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ τὸ μέγα ὄνειδος! καὶ νὰ μοὶ ἀποδώσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἑλληνίδα φωνήν μου,

(ΜΕΝΤΟΡΟΣ. Τομ. Δ'. Τευχ. Λθ'.)

διότι δὲν ὑποφέρω νὰ ἦμαι ξενόφωνον κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν τῆς ἀναπτύξεως; καὶ τῶν γραμμάτων; ποῖος θὰ φροντίσῃ νὰ ἀποκτήσω Ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον, ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν ἡ ἀνάκτησις τῆς προγονικῆς μου γλώσσης ἐλπίζεται; «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;» Ποῖος, ποῖος, προσθέτει τὸ εἰκέρον καὶ τερπνὸν Βαϊνδήριον, θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς τύχη ἀγαθῇ ἀποκτηθείσης τέλος πάντων ὁμονοίας καὶ θὰ προνοήσῃ περὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐλλείψεών μου; Ἀλλοίμονον! φωνάζουσιν ἅπασαι αὗται αἱ κοινότητες εἰς τὰ μὴ ἀκούοντα τέκνα τὴν φωνήν των, καὶ εἰς τὰ μὴ συνερχόμενα εἰς ἑαυτὰ νὰ αἰσθανθῶσι τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα τῆς λαοφθόρου διαιρέσεως καὶ τῶν ὀλεθρίων ἀντιζηλιῶν των.

Τὸ συμφέρον τῆς ὅλης πατρίδος, φίλοι Ν. Ἐφέσιοι καὶ λοιποί, σᾶς προσκαλεῖ, σᾶς ἱκετεύει νὰ παύσητε διαιρούμενοι, ἀντιπολιτευόμενοι καὶ εἰς ἀντιπαραττούσας μερίδας διχαζόμενοι, νὰ ἐξορκίσητε μακρὰν ἀφ' ὑμῶν τὰ κατηραμένα πάθη καὶ τοὺς διχασμούς.

Ὁ Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν τῶν λεγομένων Χριστιανῶν, ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς καὶ τῆς εἰρήνης Ἄγγελος, σᾶς παραγγέλλει νὰ εἰρηνεύσητε, διότι ἄλλως «ἐρημία ἐρημωθήσεσθε,» διότι «πᾶσα πόλις ἢ χώρα καθ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα ἐρημοῦται.» Ὅπου ἡ ὁμόνοια καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον δὲν καλλιεργοῦνται, ἐκεῖ ἄνθρωποι φιλοπάτριδες, ἄνθρωποι τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔθνους των ἐπιθυμοῦντες εἶνε ἀδύνατον νὰ φανῶσι. Διὸ παύσατε, παρακαλῶ, διχαζόμενοι, παύσατε ἐθελοκακοῦντες καὶ ὡσεὶ ὑπὸ μανδραγόραν τὸν Ἐπιμενίδειον ὕπνον τῆς ἀφιλομουσίας καθεύδοντες καὶ μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούσητε εἰς τὴν σωτήριον φωνὴν τῆς ὁμονοίας. Ἂς σᾶς ἐξυπνήσῃ κἂν ἡ τρομερὰ εὐαγγελικὴ ἀπειλή. Φίλαι κοινότητες! Ἄνευ ὁμονοίας, Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀληθοῦς παιδείας πᾶσα κοινότης καταστρέφεται. Ἡ τοιαύτη κοινότης καὶ Πίστεως ἐστέρηται καὶ τῶν Χριστιανικῶν δογμάτων ἀποβαίνει πάντη ἀνίδεος. Ἂς ἀφαιρέσωμεν τῷ ὄντι τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν παιδείαν πρὸς στιγμὴν καὶ ἄς ἴδωμεν, τίς θὰ ἐξηγήσῃ ἡμῖν τί ἐστι Πίστις, τί ἐστι μυστήριον; τί ἐστι μέλλουσα ζωή, τί ἐστι κόλασις τῶν ἁμαρτωλῶν, τί ἐστι παράδεισος ἤτοι μακαρισμὸς τῶν δικαίων; ἄρωμεν ἐκ μέσου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν παιδείαν καὶ ἴδωμεν, τίς θὰ ἐξηγήσῃ πρὸς ἡμᾶς τί ἐστι Θεὸς καὶ ποῖαι αἱ ἰδιότητες αὐτοῦ, τί ἐστιν ἄνθρωπος καὶ τίς ὁ προορισμός του; χωρὶς τῆς οὐρανοπέμπτου παιδείας καὶ τῆς φιλαδελφίας οὐδ' ἡ ἱερὰ ἡμῶν Πίστις ἤθελεν ἐξαπλωθῆ εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, οὐδ' ἡ ἀγαθοποιὸς αὐτῆς ἐνέργεια ἤθελε διεχυθῆ εἰς ἅπαντα τῆς γῆς τὰ πέρατα.

Οἱ Θεῖοι καὶ ἱεροὶ μαθηταὶ τοῦ κοσμοσώστου Ἰησοῦ, ἀδελφοποιηθέντες πρῶτον διὰ τῆς ὁμονοίας καὶ σοφισθέντες εἶτα «λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ,» ἔδραμον νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει, καὶ οὕτω λαοί, φυλαί, γλῶσσαι, ἔθνη Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ἀπολιτεύτων καὶ πολιτισμένων ἔκλιναν οἰκειοθελῶς τὸν αὐχένα ἐνώπιον τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ φωτισμοῦ!

Οἱ πρὸς τὰ ἐκ τῆς ὁμονοίας καὶ τῶν γραμμάτων πηγάζοντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀδιαφοροῦντες κάτοικοι τῶν ἓξ κοινοτήτων, ῥίψατε, παρα-

(1) Ἐξοδ. κγ'. 19. — (2) Γεν. κθ'. 27. — (3) Μαρκ. ϛ'. 27.

καλῶ, τὰ βλέμματά σας εἰς τὰς πόλεις τῶν φωτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, εἰς τὰς πόλεις τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, εἰς τὰς μεγαλοπόλεις καὶ μικροπόλεις τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ψηλαφητῶς θὰ ἐννοήσητε, ὅτι ἂν ἦνε εὐτυχέστεροι, εὐδαιμονέστεροι, μακαριώτεροι ὑμῶν, τοῦτο ἀποδοτέον μόνον εἰς τὸ ὅτι εἰρηνεύουσι καὶ πρὸ χρόνων ἱκανῶν καλλιεργοῦσι τὰ πνεύματά των διὰ τῆς παιδείας. «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Ἡ σύμπνοια καὶ τὰ γράμματα, τὰ δύο ταῦτα κάλλιστα δεξιώματα τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπου εἶσαι παρόντα, ἐκεῖ τὰ πράγματα ἔχουσιν ἄλλην ὄψιν, ἄλλην μορφήν, τελειοτέραν, ὀρθοτέραν, λογικωτέραν· αἱ δὲ κοινωνίαι αἱ κεκοσμημέναι μὲ τὰ δύο ταῦτα οὐρόνια δῶρα ἀπειράκις πλεονεκτοῦσι τῶν στερουμένων ταῦτα κοινωνιῶν, αἵτινες τοσούτῳ μᾶλλον εἶνε δυστυχεῖς, καθόσον ὁ αἰὼν ἡμῶν εἶνε αἰὼν τῆς προόδου καὶ τοῦ φωτισμοῦ. Ὅπου τὰ δύο ταῦτα θεῖα δῶρα, λέγω, δὲν ὑπάρχουσιν, ἐκεῖ ἔχει στερεωμένον τὸν θρόνον της ἡ δυστυχία, ἡ πτωχία, ἡ κτηνωδία, ἡ ἀστασία, ἡ αὐθαιρεσία, ἡ ἀτιμία, ἡ κλίσις πρὸς τὴν ἁρπαγὴν τῶν ξένων καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἡ παραγνώρισις τῆς ἱκανότητος, ἡ μέθη καὶ παραλυσία μικρῶν καὶ μεγάλων, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐκεῖ βασιλεύει καὶ ἐπικρατεῖ ἡ παντελὴς κακοδαιμονία καὶ ἀθλιότης! Τῶν δύω τούτων δεξιωμάτων (τῆς ὁμονοίας καὶ τῶν γραμμάτων) παρόντων καὶ ἀπόντων «τὰ πράγματα εὐδαίμονα γίνονται καὶ κακοδαίμονα.» «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;» Τὰ θηρία ἡμερόνονται διὰ ποικίλων μέσων, ὁ δὲ ἄνθρωπος, τὸ μεγαλείτερον θηρίον, δι' οὐδενὸς ἄλλου μέσου ἐξημεροῦται, εἰμὴ διὰ τῆς φιλαδελφίας καὶ τῶν γραμμάτων· ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀληθὴς πατριώτης, ὅστις δὲν ἐμολύνθη ἀπὸ τοὺς φατριασμούς, τὴν ἰδιοτέλειαν, τὸν φθόνον ἐπὶ τῇ εὐημερίᾳ τοῦ πλησίον, πρέπει νὰ συντελῇ ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος του, εἰς τὴν κοινὴν μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν συμπολιτῶν του.

Οἱ δυνάμενοι νὰ φαίνωνται χρήσιμοι εἰς τὰς κοινότητάς των καὶ ἐπιθυμοῦντες ἔπαινον παρὰ ἀνθρώπων, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβάς, πρέπει νὰ συμβουλεύωσι τὰ εἰρηνικά, τὰ φιλάδελφα καὶ τὰ πρὸς τὴν ἅπασαν πατρίδα λυσιτελῆ καὶ χρήσιμα· οἱ θέλοντες τιμάς, δόξας καὶ πρωτοκαθεδρίας πρέπει νὰ εὐεργετῶσι τὰς αὐτῶν κοινότητας καὶ δοκεῖν ἄριστοι, ἀλλ' εἶναι θέλοντες.»

«Τίς ἀγορεύειν βούλεται»; Ὁ φιλόπατρις καὶ καλοθελητὴς πολίτης προσκαλῶν περὶ αὐτὸν τοὺς συμπολίτας του ἀναπτύσσει αὐτοῖς τί τὸ θέλημα τοῦ εἰρηνοποιοῦ Θεοῦ καὶ ἀναμιμνήσκει πρὸς αὐτοὺς τὸ «ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰων. κεφ. 13 ἐδ. 35)· τό, «αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (κεφ. 15. ἐδ. 12)· τὰς πρὸς Κορινθίους παραγγελίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πρὸς οὓς γράφων καὶ πρὸς τὴν θεόσδοτον ἀγάπην αὐτοὺς προτρέπων ἔλεγεν· «ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων λαλῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.» (πρὸς Κορινθ. Α'. κεφ. 13 ἐδ. 1—8). Τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, φίλοι ὁμογενεῖς, τῆς Θείας τοῦ Ἰησοῦ θρησκείας εἰσὶν «ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Παύλ. πρὸς Γαλ. κεφ. Ε'. 23—24). Καὶ κατὰ τὸν Σειράχ, φίλοι μου, μὲ τρία καὶ μόνα καλλωπιζόμεθα, ὡραϊζόμεθα· «ἐν τρισὶ (λέγει) ὡραίσθην ἔναντι Κυρίου καὶ ἀνθρώπων, ὁμονοίᾳ ἀδελφῶν καὶ φιλίᾳ τῶν πλησίον καὶ εὐγενεῖ τῶν συζύγων ἀλλήλοις συμπεριφορᾷ·» μόνον διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὁμονοίας εἶνε δυνατὸν νὰ κατορθώνται τὰ ἀδύνατα· μόνον διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὁμονοίας συμβαίνει ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι νὰ ἐκτιμῶσιν ἀλλήλους καὶ τὰ κοινὰ νὰ προάγωνται· ἐὰν δὲ λείψωσιν οἱ συνεκτικοὶ οὗτοι δεσμοὶ ἀπὸ οἰκογενείας, ἀπὸ φίλους, ἀπὸ κοινότητας, τότε σύγχυσις καὶ ταραχὴ μεγάλη, κίκραι καὶ λύπαι, διχασμοὶ καὶ ὑπόνοιαι! ὁ οἰκογενειάρχης τότε ἐγκαταλείπει τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὴν χαιρέκακον ἐπίκρισιν τῶν πολλῶν, ὁ φίλος ἀρνεῖται καὶ μισεῖ τὸν φίλον του, αἱ κοινότητες θορυβοῦνται, φατριάζουσι, παραλύουσι καὶ ἐρημοῦνται ἀπὸ τὴν λαοφθόρον καὶ καταστρεπτικὴν διχόνοιαν! «πᾶσα πόλις ἢ χώρα μεριζομένη ἐρημοῦται.»

«Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Εὐτυχεῖς καὶ ὄλβιοι αἱ κοινότητες, ἐν αἷς βασιλεύει ἡ ὁμοφροσύνη καὶ ἡ ἀγάπη τῶν καλῶν, καὶ αἵτινες ἀποστρέφονται τὰ κακὰ τῶν διχασμῶν καὶ τῶν διαιρέσεων· αἱ κοινότητες αὗται εὑρίσκουσιν ἀπαλλαγὴν μὲν τῶν κακῶν, ἐπιτυχίαν δὲ τῶν ἀγαθῶν· καὶ ταῦτα μὲν προσφέρει ἡ φρόνησις καὶ ὁ πατριωτισμός, τὰ ἐναντία δὲ ἡ ἀφροσύνη, ὁ φατριασμὸς καὶ ἡ ἀφιλοπατρία· καὶ τότε ἀληθεύει ὁ σοφὸς Σολομὼν λέγων «πόλις ἄφρων πράσσει ἑαυτῇ κακά.»

Εἰρηνεύσωμεν ὅθεν, ὁμονοήσωμεν, συγχωρηθῶμεν, ἐγκαταλείψωμεν τὰ πάθη καὶ τὰς ἐκδικήσεις καὶ ἐπιδιώξωμεν τὰ ὠφέλιμα, τὰ καλά, τὰ συντελεστικὰ εἰς τὴν πρόοδον.

Ἀγάπην, ἀδελφοί, γράμματα, τέχνας, ναυτιλίαν, ἐμπόριον γεωργίαν, ἅπαντα τὰ εἰρηνικὰ ἔργα ἃς καλλιεργήσωμεν, ἃς τὰ προστατεύσωμεν, τοὺς δὲ διχασμούς, τὰς ἔχθρας καὶ τὰ πάθη ἃς ἐξορκίσωμεν, ἃς τὰ ἀναγκάσωμεν νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ ἡμᾶς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς ἀγέλας τῶν χοίρων, νὰ ὁρμήσωσι κατὰ τῶν κρημνῶν καὶ νὰ ἀποπνιγῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα μὴ ἐπεκτείνωσι μεταξὺ ἡμῶν, μεταξὺ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀνατολῆς τὴν παγερὰν σινδόνα τῶν φατριῶν! τῆς πατρίδος μας Ἀνατολῆς, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ θωμασία γενέτειρα τοῦ μεγάλου κοσμοπολιτισμοῦ!

«Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Λεγέτω οὖτος πρὸς τοὺς Σ. Ἱερεῖς τῶν ἓξ Κοινοτήτων. «Ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου, Πατέρες τοῦ ἔθνους, τὴν ἀποστολὴν ὑμῶν ἐκπληροῦτε ὁ Χριστιανισμὸς μὲ τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς φυλακτήρια δὲν διδάσκεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξυβρίζεται! ὁ Χριστιανισμὸς διδάσκεται καὶ σεβαστὸς καθίσταται συνοδευόμενος μὲ τὴν ὁμόνοιαν, εἰρήνην, φιλίαν, ἀγάπην, μὲ τὴν παιδείαν, μὲ τὰ γράμματα μὲ τὸ καλὸν παράδειγμά σας καὶ μὲ τὴν ὄντως Χριστιανικὴν καὶ εὐαγγελικὴν πολιτείαν σας. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, σεβάσμιοι Πατέρες, ὁπόταν μετὰ λύπης λέγῃ «Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;» ἐννοεῖ ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρός, ὅτε πλέον ὁ λαὸς δὲν θὰ ἀκούῃ παρὰ τῶν Ἱερέων, (ὡς γίνεται σήμερον) ὅτι ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον στηρίζονται εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὁμόνοιαν, καὶ δὴ εἰς τὴν ἰσόνομον δικαιοσύνην, ἀλλ' ὅτι θὰ ἔχῃ Ἱερεῖς, οἵτινες θὰ νομίζωσι καὶ θὰ διδάσκωσιν ὅτι ἀρκεῖ μόνον ν' ἀκούῃ τις τὸ Εὐαγγέλιον ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ κἀνὲν ῥητὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἢ νὰ φέρῃ φυλακτήριόν τι εἰς τὸν κόλπον του, καὶ τοῦτο φθάνει ὅπως ἰατρεύσῃ τὰς τε σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἀσθενείας του!!

Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, ὦ Ἱερεῖς, ὁ Χριστιανισμὸς δὲν διδάσκεται οὕτω, ἀλλ' οὔτε καρποφορεῖ ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ ἀναγινώσκων ἀναγινώσκῃ ὡς χαλκὸς ἠχῶν, καὶ ὁ ἀκροατὴς ἀκούῃ τὰ ἀναγινωσκόμενα ὡς ἠχήματα χαλκοῦ καὶ ὡς ἐπῳδὰς μαγευτικάς! Ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ διδάσκεται συνοδευομένη μὲ τὴν ἀγάπην, ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην. Ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου μὴ πλανώμεθα! «Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἂν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.» ὁποῖά τις σπέρματα χώσῃ εἰς τὴν γῆν, τοιούτους καὶ καρποὺς θὰ θερίσῃ· Ἂν δὲν παύσωμεν ζῶντες ἀντιχριστιανικῶς καὶ ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὰς καλὰς ἀναγνώσεις, πρὸς τὰ γράμματα, πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν καθηκόντων μας, καὶ ἂν δὲν ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὴν θείαν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, θὰ μᾶς τιμωρήσῃ ἀφεύκτως ὁ Θεός! καὶ θὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ προφητικὴ κατάρα «ἐπάξει ἐπὶ σὲ Κύριος ἔθνος μακρόθεν ἀπ' ἐσχάτων τῆς γῆς, ὡσεὶ ὁρμημα ἀετοῦ, ἔθνος οὗ οὐκ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἔθνος ἀναιδὲς προσώπῳ, ὅπερ οὐ θαυμάσει πρόσωπον πρεσβύτου καὶ νέον οὐκ ἐλεήσει.» «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Βλέπετε ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν πνευματικῶν ποιμένων πόσα δεινὰ εἰς τὰς Κοινότητας ἐπισυμβαίνουσιν; ἀκούετε τί ὁ Πλάτων λέγει περὶ τῆς ἀξιοκαταχρίτου ἀναιδείας καὶ ἀσέμνου διαγωγῆς τῶν προϋχόντων ἑκάστης Κοινότητος; «ὅπου, λέγει, ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἀναιδεστάτους εἶναι» χρέος ἔθεν ὑμῶν τῶν προϋχόντων καὶ προϊσταμένων εἶνε νὰ θέλητε τὰ καλά, ὡς χρέος τῶν ἱερέων εἶνε νὰ τὰ θέλωσι νὰ τὰ διδάσκωσι καὶ νὰ τὰ ἐπιβάλλωσι. Χρέος ἀρχόντων καὶ Κληρικῶν εἶνε νὰ χρησιμεύωσιν εἰς τὰς Κοινότητάς των ὡς τὸ ἅλας εἰς τὴν τροφήν, διότι ἂν τὸ ἅλας τοῦτο διὰ τῆς ἀδιαφορίας, τῆς ἐπαράτου διχονοίας καὶ τοῦ κατακρίτου διχασμοῦ μολυνθῇ, αἱ Κοινότητες πῶς θὰ ἀρτισθῶσι, πῶς θὰ εὐδαιμονήσωσι; πῶς θὰ προαχθῶσι, θὰ γραμματισθῶσι καὶ τὴν ἀμάθειαν θὰ ἀποτάξωνται;

Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, ἡ εἰρηνοποιὸς δύναμις, ἡ ὅλως ἀγάπη, ἡ ἀπαράλλακτος εἰκὼν τοῦ Πατρός, ἡ θεοδώρητος οὐράνιος εἰρήνη, νεῦσον, φώτισον ἡμᾶς μὲ τας φωταυγεῖς εἰρηνικάς σου ἀκτῖνας! τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν διάνοιξον καὶ τρῶσον ἡμᾶς τῷ ἔρωτι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ὁμονοίας! Παντοδύναμε Θεὲ τοὺς συνταρασσομένους κατοίκους τῶν ἓξ Κοινοτήτων εἰρήνευσον! τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὁμόνοιαν ρίζωσον· τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ τοὺς διαλογισμοὺς πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρρνρύθμισον εἰς γνῶσιν τῶν Θείων σου ἐντολῶν καὶ τῆς Θείας ἀγάπης σου· τὰς φρένας ἡμῶν ὁδήγησον, ἵνα δοξάζωμεν τὸ πανένδοξον ὄνομά σου ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ εὐγνωμονούσῃ καρδίᾳ. Γένοιτο!

Δ. Α. Μ. ΧΑΡΙΚΛΕΙΣ,

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΤΡΙΧΩΝ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ.

Ἡ λευκότης τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς δὲν εἶνε πάντοτε ἀποτέλεσμα τοῦ προβεβηκότος τῆς ἡλικίας. Ἡ λευκότης αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς κεφαλὰς νέων δεκακτὼ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, καὶ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, κατὰ τὴν Ἀφρικὴν ἰδίως ἀκαντώμενοι, οἱ καλούμενοι Λευκῖται ἢ Ἀλβῖνοι, οἵτινες γεννῶνται ἔχοντες τὰς τρίχας λευκάς. Ἡ λευκότης τῆς κόμης ἐπέρχεται πολλάκις διὰ μιᾶς. Αἱ τρίχες τοῦ διασήμου Θωμᾶ Μόρου καὶ τοῦ Ἱσπανοῦ Διέγου Ὀσαρίου ἐλευκάνθησαν ἐν μιᾷ νυκτί, ὅτε οὗτοι ἔμαθον τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτῶν. Λέγουσι δὲ ὅτι συνέβη αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ὡραίαν ἀλλ' ἀτυχῆ βασίλισσαν τῆς Γαλλίας Μαρίαν Ἀντωνιέττων, ὅτε καὶ αὕτη εἶχε καταδικασθῆ εἰς θάνατον. Νέος τις ζωγράφος, τοῦ ὁποίου ἡ κόμη ἦτο μέλαινα, κρυβεὶς ἐν ὑπογείῳ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς τρομοκρατίας τοῦ 1793, ἐξῆλθε μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἔχων τὴν κόμην λευκοτάτην. Δὲν εἶνε δὲ πολὺς καιρὸς ὅτε νέοι τινές, διατρέξαντες πάντας τοὺς κινδύνους φοβεροῦ ναυαγίου, ἔφθασαν εἰς τὴν ξηρὰν μὲ κατάλευκα μαλλία.

Ἀλλὰ τὸ ἐκπληκτικώτερον εἶνε, ὅτι συμβαίνει πολάκις κόμη λευκὴ νὰ γίνηται πάλιν μέλαινα χωρὶς νὰ μεταχειρισθῶσιν, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, τὰ τοῦ κόρακος ὠά, τὰ ὁποῖα συνιεῖ ὁ σοφὸς πλὴν εὔπιστος Πλίνιος. Ἡ Σωσάνα Ἐδμόνδου, Ἀγγλίς τὸ γένος, εἶδε κατὰ τὸ ἐννενηκοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτος, τὴν τέως κατάλευκον κόμην αὐτῆς νὰ γείνῃ μέλαινα καὶ νὰ μείνῃ τοιαύτη μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς συμβάντος μετὰ τριάκοντα ἔτη. Ὁ ἰατρὸς Σλάθης, εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ἐδοκίμασε τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν, ὅτε εἶδε τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην. Ἡ κόμη αὐτοῦ ἔλαβε βαθὺ φαιὸν χρῶμα καὶ ἔμεινε τοιαύτη μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συμβάντος τὸ ἑκατοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος. Γέρων τις ἑκατοντούτης ἐκ Βιέννης εἶδε μετὰ μεγάλης ἐκπλήξεως τὴν κατάλευκον αὐτοῦ κόμην νὰ γείνῃ ἐντελῶς μέλαινα. Ἀναφέρεται ἐπίσης Σκώτος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας κατάλευκανθεῖσα κόμη ἔγινεν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ξανθή, ὡς ὅτε ἦτο νέος.

Ἄλλο οὐχ ἧττον ἄξιον περιεργείας φαινόμενον, ἐπιβεβαιούμενον δὲ ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων, εἶνε ὅτι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἐξακολουθοῦσιν αὐξάνουσαι καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη, ὡς συγγραφεύς τις ποιεῖται μνείαν πτώματός τινος, τοῦ ὁποίου τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωνα ἐψαλίδισαν πολλάκις. Ἡ «Ἐφημερὶς τῶν σοφῶν» ἀνέφερεν ἄλλοτε περὶ νεαρᾶς γυναικός, τῆς ὁποίας τὰ μαλλία ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς ρωγμὰς τοῦ φερέτρου της. Μετὰ

τεσσαράκοντα τρία ἔτη ἀπὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τὸ πτῶμα ἐφάνη ἀκέραιον καὶ φυλάττον σχεδὸν τὴν πρώτην αὐτοῦ μορφήν, καί τοι μετὰ ταῦτα εἶχον θάψει δύο ἄλλους νεκρούς, ἐντελῶς διαλυθέντας. Κόμη βοστρυχώδης καὶ πυκνοτάτη ἐκάλυπτεν ὅλον τὸ σῶμα. Ἦτο χρώματος ἐρυθροῦ, ὀλίγον σγουρή, ἀλλὰ σεσηπυῖα καὶ θραυομένη εὐκόλως. Ἕτεροι εἶδον ἐν τινι ἀγροτικῷ νεκροταφείῳ, ὅπου ἀπὸ ἡμίσεος αἰῶνος δὲν ἔθαπτον πλέον, εἶδον, λέγομεν, κρανίον φέρον φενάκην, τῆς ὁποίας αἱ τρίχες εἶχον κάλλιστα διατηρηθῆ.

ΘΕΙΑ ΛΥΡΑ.

Ἐπὴν ἄμμον, ποῦ μὲ στεναγμοὺς ἐρωτικοὺς τὸ κῦμα
τρέχει καὶ κύπτει καὶ φιλεῖ,
χθὲς νύκτα μὲ φιλέρημον περιεπάτουν βῆμα,
ὅταν τὸ κῦμα ἤκουσα νὰ ψιθυρίζῃ, νὰ λιλῇ.

Ἁπλοῦς δὲν ἦτο στεναγμὸς οὐδὲ φωνὴ ὀδύνης,
δὲν ἦτο λάλιὰ πτηνοῦ,
δὲν ἦτο, ναύτα, ἡ ἀρὰ ἣν ἄπελπις ἀφίνεις
ὠχρός, κυματοσύντριπτος, ἐν μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ,

Ἀλλ' ἦτο ᾆσμα ἱλαρόν, ἦτο φωνὴ γλυκεῖα,
σεμνὴ καὶ θεία μουσική,
Δὲν ἦτο γλῶσσ' ἀνθρώπινος, πλὴν λύρα οὐρανία,
ἥτις 'ς τὸ βένθυρον τῆς ψυχῆς ἠχεῖ ἁρμονική.

Λάλησον, λύρα, λάλησον κ' ἂν μόνος σὲ ἀκούω,
τοὺς στεναγμούς σου ἑνοῦ·
τῶν ἰδικῶν μου πικριῶν κ' ἐγὼ τὴν λύραν κρούω,
αὐτὴν ὡς λύραν ἔλλεξα, πλὴν δὲν μετανοῶ.

Οὐχί· διότι ἔχουσιν οἱ στεναγμοί της μύρον,
οἱ θρῆνοί της χαράν,
τὸ πῦρ της δρόσον προσφέρουν, ἐαρινὸν ζεφύρων·
διότι παρακολουθεῖ ἐλπὶς τὴν συμφοράν.

Τὰ χείλη ὅσα ἔμαθον νὰ μειδιῶσι μόνον
συχνὰ μετανοοῦν·
Ἡ τέρψις ἔχει σύζυγον ζηλότυπον τὸν πόνον,
ἠνδὲ ζωὴ κ' ὁ θάνατος 'ς τὴν γῆν συγκοινωνοῦν.

Θρήνησον, λύρα, θρήνησον εἰς τὴν σιγὴν τοῦ κόσμου,
ὁ θρῆνός σου ἠχεῖ
ὡς ψαλμῳδία ἱερὰ καὶ μυστικὴ ἐντός μου·
τὸ ὄνειρον τοῦ βίου μας εἶν' ἐπὶ γῆς βραχύ.

Εἶνε βραχὺ τὸ ὄνειρον, πλὴν ἡ πραγματικότης
ἀθάνατος, μακρά·
σ' τοῦ χρόνου τὰ ἐρείπια σεμνὴ αἰωνιότης
τὸν θρόνον της ἐγείρουσα, τὸ παρελθὸν μετρᾷ.

Λάλησον, λύρα, λάλησον, τοῦ μέλλοντος προφῆτις·
« θὰ ζήσῃ ἡ ψυχή »
θὰ γίνουν ἀγαλλίασις ποτὲ οἱ στεναγμοί της,
τῆς ἀρετῆς δὲν χάνεται ποτὲ ἡ προσευχή.

Δὲν χάνεται ὁ στεναγμὸς ψυχῆς ἠδικημένης
οὐδ' ἄδικος χαρά,
ἀλλ' εἰς τὴν σιγὴν γράφεται τῆς θείας Εἱμαρμένης
ὡς ἱερὸν μνημόσυνον κ' ἡ πρώτη της ἀρά.

Εἶνε βραχὺ τὸ ὄνειρον, πλὴν ἡ πραγματικότης
τοῦ βίου μας μακρά.
Ἀπὸ χρόνου τὰ ἐρείπια σεμνὴ αἰωνιότης
τὸν θρόνον της ἐγείρουσα τὸ παρελθὸν μετρᾷ.

Θρήνησον, λύρα, θρήνησον· εἰς τὴν σιγὴν τοῦ κόσμου
ὁ θρῆνός σου ἠχεῖ
ὡς τοῦ προφήτου ὁ ψαλμὸς ὁ ἱερὸς ἐντός μου·
τὸ ὄνειρον τοῦ βίου μας εἶν' ἐπὶ γῆς βραχύ.

Εἶνε βραχὺ τὸ ὄνειρον, πλὴν ἡ πραγματικότης
ἀθάνατος, μακρά,
ἀπὸ χρόνου τὰ ἐρείπια σεμνὴ αἰωνιότης
τὸν θρόνον της ἀνήγειρε καὶ μᾶς ἀναμετρᾷ.

Ἐν Β. Σμύρνης τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1872.*

ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ Δ. ΣΕΙΖΑΝΗΣ.

Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.
(Ἰωάν. η. 32).

Ταῦτα διδάσκει ἡμᾶς τὸ ὕψιστον τῆς ἠθικοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου βιβλίον· ἡ δὲ προκειμένη εἰκὼν ὑπὸ μορφὴν γυναικὸς παριστᾷ τὴν ὑπερτάτην τῶν ἀρετῶν, τὴν ἱερὰν Ἀλήθειαν, ἐν τῇ χειρὶ μὲν κρατοῦσαν τὴν ἁγίαν Γραφήν, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας αὐτῆς πατοῦσαν τὸν φανατισμόν, τὴν δουλείαν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν. Ὁπόσον ὡραῖον καὶ γλυκὺ τὸ πρόσωπον τῆς Ἀληθείας, ἀκτινοβολούσης, κρὸς τὸν οὐρανὸν ἐχοῦ της ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ἐπικαλουμένης ὑπὲρ τῶν πεπωρωμένων καὶ ὑπὸ τοῦ ψεύδους πεπλανημένων Αὐτοῦ πλασμάτων!

Ἀλλὰ τί ἐστι φανατισμός, δουλεία καὶ δεισιδαιμονία;

«*Φανατισμὸς* ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς τὸν περὶ τὰ ἱερὰ ἐνθουσιώδη ζῆλον, ἐκ τοῦ λατινικοῦ fanum (=τέμενος, ἱερόν), ἐξ οὗ καὶ φανατικός· δὲν διετήρησεν ὅμως ἐπὶ πολὺ ταύτην τὴν καλὴν αὐτοῦ σημασίαν ἕνεκα τῆς ἐν τε τῇ λατρείᾳ καὶ τῷ λοιπῷ βίῳ θεομανίας τῶν ἐθνικῶν ἱερέων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς κλασικοῖς συγγραφεῦσι τῶν Ρωμαίων *φανατισμὸς* δηλοῖ τὸν τυφλὸν καὶ ἄλογον ζῆλον, *φανατικὸς* δὲ τὸν θεομανῆ. Οἱ δὲ πρῶτοι ἐκ Ρωμαίων Χριστιανοὶ φανατικοὺς ἐκάλουν τοὺς εἰδωλολάτρας, φανατισμὸν δὲ τὸν κατ' ἐπιφάνειαν εὐσεβῆ, κατ' οὐσίαν δὲ στρεβλόν, ἄλογον καὶ ἀντιχριστιανικὸν ζῆλον, προερχόμενον ἐκ σφαλερῶν δοξασιῶν καὶ συγκεχυμένων ἰδεῶν· καὶ ἔκτοτε ἡ σημασία αὕτη ἐπεκράτησεν ἐν γένει παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ.

Καὶ ὁ μὲν ζῆλος τοῦ φανατικοῦ εἶνε ἄλογος ὁρμή, ἥτις οὔτε ὑπὸ τῶν ἱλαρῶν καὶ μακαρίων αἰσθημάτων τῆς καθαρᾶς εὐσεβείας εὐαγγελίζεται, οὔτε ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν διδασκαλιῶν τῆς Θείας Πίστεως καθοδηγεῖται· εἶνε ζῆλος μέν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν· τοὐναντίον ἡ ζέσις τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἀληθοῦς ζηλωτοῦ εἶνε ζῶσα καὶ ζωοποιός, ἀσυγκρίτως διάφορος τοῦ πυρώδους ἐκείνου καύσωνος τῶν ἀντιχριστιανικῶν καὶ χαμερπῶν παθῶν, ἐξ οὗ αἰωνίως τήκεται ὁ φανατικός. Ὁ μὲν εὐσεβὴς καὶ ἀληθῶς ζηλωτὴς Χριστιανὸς ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν, ἔχει ἀνώτατον νόμον καὶ διακρίνεται διὰ τῆς ἀληθοῦς ἀναχῆς καὶ τῆς διηνεκοῦς ἐπιθυμίας τοῦ ὠφελεῖν τὸν πλησίον· ὁ δὲ φανατικὸς εἶνε ἐπιρρεπὴς πρὸς κατακδιωγμοὺς καὶ πρόθυμος ἀεὶ εἰς βλάβην καὶ καταστροφὴν τῶν τὐναντία φρονούντων. Ὁ φανατισμὸς εἶνε ὡς ἡ παρὰ φύσιν θέρμη τοῦ πυρέσσοντος, δι' ἣν ὁ φανατικὸς οὔτε ἐλευθέραν θέλησιν δύναται ἔχειν· εἶνε αὐτὴ ἐκείνη ἡ ἐμπάθεια, ἣν ἐθήλωσεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· *ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ* (Ἰωάνν. ις'. 2). Φέρουσι δὲ εἰς αὐτὴν εὐκόλως ἔλλειψις θρησκευτικῶν γνώσεων, ἀπαρεῖς καὶ σκοτειναὶ ἰδέαι, προλήψεις βαθέως ἐρριζωμέναι, πλάνη ἀμετάπειστος περὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, καὶ πλεῖστα ἄλλα χαμερπῆ καὶ οὐτιδανὰ πάθη· ἑπομένως ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ὑπάρχει ἐκεῖ μόνον, ἔνθα ἐπικρατοῦσι

στρεβλὰ θρησκευτικὰ συμφέροντα. Τοὐναντίον ἔνθα διασώζεται ἁγίαν τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ βασιλεύει ἀληθὴς πίστις πρὸς τὸν Θεόν, ἐκεῖ οὐδεὶς φανατισμὸς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ, διότι ἡ θεία διδασκαλία τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἐπενεργοῦσα ἐπὶ τῆς ἀγεραιότητος τῶν ἠθῶν καὶ τῆς πίστεως, ἐξαγνίζει καὶ ἐξωτερικῶς τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον καὶ διατηρεῖ αὐτὸν ἀμίαντον παντὸς ρύπου φανατισμοῦ.

Ὁ φανατισμὸς εἶνε ἀρχαιότατος, ὅσον καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν. Παραδείγματα δὲ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἄπειρα οὐ μόνον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους (οὗ ὁ φανατισμὸς ὁ τόσῳ πικρῶς κατακριθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκορυφώθη εἰς ἔπακρον διὰ τῆς σταυρώσεως αὐτοῦ τοῦ Θεανθρώπου), ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, ἔνθα βλέπομεν τοὺς Δονατιστάς, Μονταν-ιστάς, Ἀρειανοὺς κλπ. κατεχομένους ὑπὸ μανιωδεστάτου φανατισμοῦ οὗ θύματα ἔγιναν οἱ Χριστομίμητοι ἐκεῖνοι ποιμένες Ἀθανάσιος ὁ μέγας, ὁ Χρυσόστομος Ἰωάννης καὶ πολλοὶ ἄλλοι Πατέρες τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀνέκαθεν διεκρίθη διὰ τὸ ἀνεξίθρησκον καὶ ἀνεκτικὸν φρόνημα τῶν πνευματικῶν τέκνων αὐτῆς καὶ διὰ τὴν πρὸς πάντας ὁμοδόξους τε καὶ ἀλλοδόξους ἀδελφικὴν αὐτῆς ἀγάπην, ἐνθυμουμένη τὸ: *ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.* (Ἰωάν. ιγ'. 35). »

(Εὐαγγελ. Κήρυκος τόμ. Β'. σελ. 131).

Δουλεία λέγεται ἡ κατάστασις τοῦ δούλου. Ἡ αἰσχροτέρα δουλεία εἶνε τὸ δουλεύειν εἰς τὰς ὁρμὰς καὶ τὰ πάθη τοῦ σώματος· πρὸς ταύτην δ' ἀντίκειται ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία, ἣν ἐποίαν χορηγεῖ ἡ ἀλήθεια, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς σελ. 25 καὶ 82 Β'. τομ. καὶ 176 καὶ 236 Γ'. τομ. τοῦ Μέντορος.

Δεισιδαιμονία λέγεται ἡ ἐξ ἀμαθείας διαφθορὰ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας. Ὁ δεισιδαίμων ἔχει πίστιν τυφλὴν καὶ ἄλογον καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει τοῦ ἀπίστου, οὐδόλως ἔχοντος πίστιν· μεταξὺ δὲ δεισιδαίμονος καὶ ἀπίστου ἵσταται ὁ κατ' ἐπίγνωσιν εὐσεβὴς τὴν μέσην ὁδεύων, διότι αἱ μεσότητές εἰσιν ἀρεταί, τὰ δὲ ἄκρα κακίαι, καθ' ἅφησιν ὁ Ἀριστοτέλης «Διὸ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸν τί ἦν εἶναι λέγοντα, μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετή » (Ἠθικ. Νικομ. βιβλ. Β'. κεφ. ΣΤ'.) ἀλλαχοῦ δὲ « Πάντα πέφυκεν ὑπὸ ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθείρεσθαι » (αὐτόθι κεφ. Β'.) « Ἡ δεισιδαιμονία ἔχει πρὸς τὸν φανατισμόν, ὅπως ἡ ὀργὴ πρὸς τὴν λύσσαν » λέγει τις ἄλλος, « ἢ ὅπως ὁ πυρετὸς πρὸς τὴν παρακφορόν.»

Ὁ θέλων ν' ἀναγνώσῃ ἐν ἐκτάσει περὶ δεισιδαιμονίας ἃς προμηθευθῇ τὸν ἑκδεδομένον ἤδη Α'. τόμον τοῦ συγγράμματος « Δεισιδαιμονίας δοκίμιον » ὑπὸ Α. Καραγιάννη, καθηγητοῦ ἐν τῇ Εὐαγγ. Σχολῇ, περὶ οὗ ἐν σελ. 170 τοῦ Γ'. τόμου ἐγράφομεν.

Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. Ἐὰν λοιπὸν γίνωμεν πιστοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁπαδοί— διότι αὐτός ἐστιν ἡ ἀλήθεια « Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ » (Ἰωαν. ΙΔ'. 6.)— ἐὰν γνῶμεν καλῶς τὴν ἀλήθειαν, τότε καὶ μόνον ἀπαλλαγησόμεθα τοῦ φανατισμοῦ, τῆς δουλείας καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἀσεβείας καὶ παντελοῦς ἀπιστίας, αἵτινες οὐχ ἧττον λυμαίνονται τὴν δυστυχῆ ἀνθρωπότητα ἐπὶ μεγίστῳ ψυχικῷ ὀλέθρῳ αὐτῆς.

ΟΔΥΝΗΡΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΘΑΝΑΤΟΣ.

Ἀπὸ τριάντα τοῦ μηνὸς πρὸς τὴν δεκάτην ὥραν,
Ποῦ διεβάθ' ἡ εἴδησις εἰς ἅπασιν τὴν χώραν.
Μὰ 'γὼ "μουν τὸ ταλαίπωρον πλέον τελειωμένο!..
Κ' ὡσὰν πουλάκ' ἀπ' τὸν λαιμὸν ἤμουνε κρεμασμένο.
Στὴν τύχην μου δὲν 'βρέθηκε οὐδεὶς νὰ μὲ λυτρώσῃ,
Νὰ ἔλθῃ στὸ παράθυρον τὸ τζάμι νὰ σηκώσῃ.
Ποῦ μ' ἐκρατοῦσε κ' ἔτρεμε σὰν ψάρι τὸ καϊμένο,
Καὶ δὲν μὲ ἔβλεπε κανεὶς ὡς ὀρφανὸ καὶ ξένο.
Καὶ σὺ γλυκὰ μητέρα μου, ποῦ τό "ξευρες νὰ τρέξῃς
Ἀπὸ τοῦ Χάρου τὸ σχοινὶ νὰ λθῇς νὰ μὲ ξεπλέξῃς;
Μήπως καὶ δὲν σ' ἐφώναζα; μὰ ποιὸς νὰ μοῦ μιλήσῃ,
Τὸν "Ηλιον ἔχω μάρτυρα, κ' ἂς σοῦ τ' ὁμολογήσῃ....
Ἐπάσχισα νὰ λυτρωθῶ ὅσον κ' ἂν ἠμποροῦσα
Κ' ὡσὰν τ' ἀρνὶ ποῦ σπαρταρᾷ τὸν τοῖχον ἐλιγοῦσα.
Εἰς μάτην ἐκοπίζα! ἀδίκως προσπαθοῦσα!,
Τὸν Χάρον ἐπὶ κεφαλῆς ἔβλεπα κ' ἐθρηνοῦσα....
Δὲν εἶχα θέσιν νὰ σταθῶ, κλίμακα νὰ πατήσω,
Κ' ἐκτὸς αὐτὰ δὲν μοῦ "μεινε ἰσχὺς νὰ πολεμήσω.
Θεέ μου! εἶπα δυὸ φοραῖς κ' ἐπιάσθη ἡ φωνή μου,
Ἐθόλωσαν τὰ μμάτια μου, ἐκόπη ἡ πνοή μου.
"Ηλθαν γιατροί, ἀλλ' ἤπανε ἡ ὥρα περασμένη...
Τί νὰ ποῦ κάνουν καὶ αὐτοὶ εἰς μιᾶ ψυχὴ βγαλμένη;
"Ολοι προθύμως ἔδραμον! ἀλλ' ἄχρηστοι γιὰ μένα....
Εἶχα τὸ στόμα μ' ἀνοικτὸ τὰ 'μμάτια μου κλεισμένα.
Προτοῦ μιᾷ ὥρ' ἂν μ' ἔβλεπαν, 'μποροῦσε τί νὰ γίνῃ,
Τώρα ποῦ ἐτελείωσα τί μ' ὠφελοῦν οἱ θρῆνοι;..
Πάρετε τὸ κορμάκι μου καὶ εἰς τὴν Γῆ ξαπλώστε,
Καὶ δράμετε στὸν οἶκόν μου παρηγορὰ νὰ δώστε.
Συδράμετε, παρακαλῶ, ὀλίγη καλοσύνη,
Στὴν δυστυχῆ μανούλα μου, γιατὶ νεκρὴ θὰ μείνῃ.
Δὲν εἶνε ὥρα ποῦ 'παιζα μὲ τὰ λευκὰ μαλλιά της,
Καὶ τώρα πῶς θὰ μὲ δεχθῇ νεκρὸν στὴν ἀγκαλιά της;
"Ενα μὲ εἶχ' ἀρσενικὸν ἡ μικροχηρεμένη,
Κ' ὡς ἄλλην κόρην ἀφθαλμοῦ μ' ἐπρόσεχ' ἡ καϊμένη.
Δὲν ἐνθυμεῖσθε σήμερον; ἤτον στὰς ἐξετάσεις,
Κ' ἐχάρη! πῶς ἐφάνηκα ἄξιος στὰς προτάσεις.
Κ' ἐν ᾧ ἀπάνω ἔμελλα νὰ λάβω τὸ βραβεῖον,
Βλέπετε... τώρα κεῖτομαι εἰς τὸ νεκροταφεῖον!...

Θὰ πῇ λοιπὸν πως ἤτονε γραπτὸν διὰ νὰ γίνῃ,
Ἡ μάννα νἂν' ἀμέριμνη, κ' ὁ υἱός νὰ παραδίδῃ...
"Ωχ! τρέξετε, φίλοι, τρέξετε! καὶ μὴν ἀργοπορῆτε,
Διότι ἂν τὸ ἔμαθε, νεκρὴ θὰ τὴν εὑρῆτε.
Νὰ πῆτε ὅτι ἤτονε κλεισμένο τὸ σχολεῖον,
Κ' ἔμθῆκ' ἀπ' τὸ παράθυρο νὰ πάρῃ τὸ βιβλίον.
Κ' ἐκεῖθεν ἐξερχόμενον ὡς τὸ χελιδονάκι,
Ἐπιάσθηκ' ἀπὸ τὸν λαιμόν, κ' ἀπ' τὸ δεξιὸ χεράκι...,
"Αν ἐρωτήσ' ὁ δάσκαλος, γιατί τόσον ν' ἀργήσω,
Εἰπῆτ', ἐκεῖ ποῦ μ' ἔστειλε... ποτὲ δὲν θὰ γυρίσω.
Καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὴν ζωὴν αὐτὸ θὰ 'μολογήσω,
Ὅτι ὑπέφερα πολὺ ὥστε νὰ ξεψυχήσω!!!
Ὁ θάνατός μου ἂς γενῇ παράδειγμα στοὺς ἄλλους,
Καθὼς ἐμὲ μικρὰ παιδιά, καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους.
Καὶ σεῖς, καλοὶ συμμαθηταί, προσεκτικοὶ νὰ ἦσθε,
Καὶ, ὅταν ἐξετάζεσθε, θέλω νὰ μ' ἐνθυμῆσθε.
Καὶ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν νὰ κλεῖστε τὸ σχολεῖον,
Διότι ἔγεινε γιὰ μὲ τὸ ὄντι μακελεῖον....
Μόνον πρὸς τὴν αὐτὴν στιγμὴν στὸν τάφον μου νὰ 'λθῆτε
Καὶ γενικῶς κατὰ σειρὰν τὰ πάθη μου νὰ 'πῆτε.
Νὰ ψάλλετε ὅμως κ' αὐτὸ ὅποῦ σᾶς λέγω τώρα,..
Νὰ σᾶς φυλάττῃ ὁ Θεός, ἀπ' τὴν κακιὰ τὴν ὥρα!!!

"Εγραφον

Ἐν Θήροις κατὰ Φεβρουάριον 1871.

Α. Κ. ΚΑΤΖΑΡΟΣ

ΔΙΑΦΟΡΟΙ

γνῶμαι καὶ ἀποφθέγματα.

1 Αἱ τοῦ ἀνθρώπου σκέψεις εἰσὶ μάταιαι, ὁ βίος αὐτοῦ σειρὰ δυσχιῶν καὶ πόνων· περὶ δὲ τὸ τέρμα τοσούτων βασάνων ἄφευκτος προσμένει αὐτὸν θάνατος· τοιαύτη ἡ κοινὴ ἁπάντων τύχη. (Σιμωνίδης).

2. Μὴ πλησιάσῃς ποσῶς τὴν κατοικίαν τῆς κακίας· ἡ πνοὴ αὐτῆς εἶνε διαβόσιμος· ξηραίνει τοὺς καρποὺς καὶ μαραίνει τὰ ἄνθη, τὰ στολίζοντα τὸν κῆπον τῆς ζωῆς. (Ἰνδικὸν ἀπόφθεγμα).

3. Κάμε καλὸν καὶ ρίψον αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Θεὸς θὰ τὸ γνωρίσῃ, ἐὰν οἱ ἰχθῦς τὸ ἀγνοήσωσι. (Τουρκ.)

4. Ἡ τῆς ψυχῆς σωφροσύνη καθαίρει τὸ σῶμα. (Φωκυλίδης).

5. Θεώρει τὴν ζωὴν ὡς ταξείδιον καὶ τὸν κόσμον τοῦτον ὡς πανήγυριν, ἔνθα εὑρίσκονται ἀναμίξ, λαός, ἀγορά, κλέπται, πλίγνια, διασκεδάσεις. (Μένανδρος).

6. Ἡ ζωὴ ἐστὶ χειμερινή τις ἡμέρα μελαγχολικὴ καὶ μακρά· ἡ φιλοσοφία μᾶς κάμνει νὰ τὴν μισῶμεν, ἡ δὲ θρησκεία νὰ τὴν ὑποφέρωμεν. (La Mennais).

7. Οἱ δίδοντες συμβουλὰς ἄνευ παραδειγμάτων ὁμοιάζουσι μὲ τοὺς πασσάλους ἐκείνους, τοὺς ἐν τῇ ἐξοχῇ δεικνύοντας τὸν δρόμον, χωρὶς νὰ τὸν διατρέξωσι. (Rivarol).

8. Ἡ ἀφιξις τοῦ ἔαρος, καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ χειμῶνος, πτύσσουσιν ὁλονὲν τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς ἡμῶν (Ἀραβικόν).

9. Ὦ σύ, ὁ ἀπολαύων ἐλαφροῦ ὕπνου, συλλογίσου ἐκείνους οὓς ἡ θλῖψις ἐμποδίζει νὰ κοιμηθῶσιν. Ὦ σύ, ὁ βαθύπλουτος, συλλογίσου τὸν πενίᾳ κατατρυχόμενον. Ὦ σύ, ὁ περιπατῶν ἐλαφρῶς, εὐσπλαγχνίσθητι τὸν μὴ δυνάμενον νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ σύντροφόν σου. (Περσ.)

10. Δύο πράγματα παράγουσι τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους: ἡ ἀφθονία τοῦ πλούτου καὶ ἡ τῶν λόγων. (Ἀραβ.)

11 Ἡ θρησκεία εἶνε ἀόρατος ἄλυσσος ἑνοῦσα τὸν οὐρανὸν μετὰ τῆς γῆς

22 Τὸ σῶμά σου πάσχει; ζήτησον τὸν ἰατρόν. Ἡ ψυχή σου θλίβεται; προσκάλεσον τὸν φίλον. Ἡ γλυκεῖα φωνὴ τῆς φιλίας εἶνε τὸ ὠφελιμώτερον ἰατρικὸν ἐν τῇ θλίψει. (Μένανδρος).

13. Ἐὰν καλλιεργῇς ρίζαν πικρὰν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, μὴ ἐλπίζε νὰ γευθῇς καρπὸν γλυκύν. (Περσικόν).

14 Ἡ ἀρετὴ λάμπει, ὡς ὁ μόσχος, οὗ τὴν εὐωδίαν αἰσθάνεταί τις ὅπου ἂν ᾖ κεκρυμμένος (Ἰνδ.)

15. Ἡ χειροτέρα χώρα ἐστὶν ἐκείνη, ἐν ᾗ οὐδόλως ὑπάρχουσι φίλοι (Τουρκ.)

16. Κακὸς χαρακτὴρ ἐν ὡραίῳ σώματι ὁμοιάζει μὲ ὡραῖον πλοῖον ὑπὸ κακοῦ κυβερνώμενον ναυηγοῦ. (Μένανδρος).

17. Ἡ τοῦ ἀχαρίστου ἀνθρώπου καρδία ὁμοιάζει μὲ μίαν ἔρημον ἀπλήστως πίνουσαν τὴν οὐρανόθεν πίπτουσαν δροχὴν χωρὶς νὰ παράγῃ οὐδέν (Ἰνδ.)

18. Ὁ λόγος ὁμοιάζει μὲ βέλος. Ὡς δ' αὐτὸ ἅπαξ ριφθὲν δὲν ἐπιστρέφει εἰς τὴν χορδὴν τοῦ τόξου, οὕτω καὶ ὁ λόγος ἅπαξ ρηθεὶς δὲν ἐπιστρέφει εἰς τὰ χείλη. (Ἰνδ),

19. Ὁ ἁπλοῦς ἄνθρωπος φέρει τὴν καρδίαν ἐπὶ τῆς γλώσσης του, ὁ δὲ συνετὸς τὴν γλῶσσαν του ἐπὶ τῆς καρδίας του (Τουρκ.)

20 Ὅταν εὑρίσκησαι μόνος, συλλογίσου τὰ ἐλαττώματά σου, ὅταν δὲ μετ' ἄλλων, παράβλεψον τὰ ἑαυτῶν (Περσικόν).

21 Πλούσιος οἶκος, ἐξ οὗ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εὐποιία ἐξωρίσθησαν, δὲν εἶνε ἢ ὄρος ἐγκλεῖον ἐν τοῖς κευθμῶσιν αὐτοῦ πληθὺν πλουσίων καὶ οὐδενὶ χρησιμευόντων μεταλλων. (Κινέζ.)

22 Ὡς τὸ πῦρ αὔξει τὴν εὐωδίαν τοῦ θυμιάματος, οὕτω καὶ ἡ ἐργασία φανερόνει τὴν ἀληθῆ τοῦ ἀνθρώπου ἀξίαν (Ἰνδ.)

23 Ὁ κακὸς θνήσκει πρὸ τοῦ θανάτου του, ὁ ἀγαθὸς καὶ μετὰ θάνατον ζῇ (Ἰνδ).

24 Ἡ ὄρνις οὐδὲ διὰ σταγόνος δροσίζεται ὕδατος, πρὶν ἀνυψώσῃ ἐλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν. (Τουρκ.)

25. Λατρεύω ἕνα Θεόν. Οἰκτείρω τοὺς λέγοντας ὅτι δὲν ὑπάρχει. Θεωρῶ τὸ στερέωμα καὶ σὺν τῷ Δαβὶδ ψάλλω « Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ » (Prince de Ligne).

26. Ἡ ἀταξία προγευματίζει μετὰ τῆς ἀφθονίας, γευματίζει μετὰ τῆς πτωχείας, δειπνεῖ μετὰ τῆς ἐνδείας καὶ κοιμᾶται μετὰ τοῦ θανάτου. (Φραγκλίνος).

27 Ὁ ἀγοράζων τὸ περιττὸν ἀναγκασθήσεται πάραυτα νὰ πωλήσῃ τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον. (ὁ αὐτός.)

28 Ἡ ἀκηρία τοσοῦτον θρασυποιεῖ, ὥστε ἡ πτωχεία παρευθὺς τὴν προφθάνει. (ὁ αὐτός).

29. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν ζωήν, μὴ σπατάλει τὸν καιρόν, καθότι εἶνε τὸ νῆμα, ἐξ οὗ ἡ ζωὴ κατεσκευάσθη. (ὁ αὐτός).

30. Ὁ γέρων ὁμοιάζει διβλίῳ, οὗ τὰ καλύμματα κατέφθειρεν ὁ χρόνος, ἀλλ' ὅπερ ἡμέραν τιν ἀναφανήσεται ἐπιθεωρηθὲν καὶ ἐπιδιορθωθὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ. (ὁ αὐτός).

31 Ὁ ὕπνος ὡς ἄπληστός τις τελώνης μᾶς ἀναγκάζει νὰ διαμείνωμεν μετ' αὐτοῦ τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς ἡμῶν. (Κλήμης. Ἀλεξανδρ.)

32. Ἡ Πίστις ἐστὶν ἡ παρηγορία τῶν δυστυχούντων καὶ ὁ τρόμος τῶν εὐτυχούντων. (Vauvenargue).

33 Αἱ σκέψεις τοῦ συνετοῦ προηγοῦνται τῶν πράξεών του, αἱ δὲ τοῦ ἄφρονος ἀκολουθοῦσι τὰς ἐπιχειρήσεις του. (Duclos).

34. Ὁ ἀδιάκριτος ἄνθρωπος εἶνε μία ἀποσφραγισθεῖσα ἐπιστολή, ἣν ἅπαντες δύνανται νὰ ἀναγνώσωσι. (Champfort.)

35. Ὁ Θεὸς εἶνε σφαῖρα ἄπειρος, ἧς τὸ κέντρον ὑπάρχει πανταχοῦ, ἡ δὲ περιφέρεια οὐδαμοῦ. (Pascal).

36. Ἡ φύσις ἔχει τελειότητας διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶνε εἰκὼν Θεοῦ, καὶ ἀτελείας ἵνα δείξῃ ὅτι μόνον εἰκὼν εἶνε αὐτοῦ. (ὁ αὐτός)

37 Εἰς τὸν ἄνθρωπον συμβαίνουσι τρία τινά: γέννησις, ζωὴ καὶ θάνατος· τὴν μὲν γέννησιν οὐδόλως αἰσθάνεται, τὸν δὲ θάνατον ποφέρει, τὴν δὲ ζωὴν λησμονεῖ. (La Bruyère.)

38 Πρέπει τις νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς καλὰς πράξεις, οὐχὶ δὲ νὰ τὰς ἐγκωμιάζῃ. (Larochefoucauld.)

39 Ὑπάρχουσι δύο κόσμοι. Ὁ εἷς, ἔνθα διατρίβει τις ὀλίγον καὶ οὗ ἡμέραν τινὰ θὰ ἐξέλθῃ χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ πλέον εἰς αὐτόν. Ὁ ἄλλος, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ εἰσέλθῃ τις χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ. Εὔνοια, ἰσχύς, φίλοι, φήμη, ἀγαθά, χρησιμεύουσιν ἐν τῷ πρώτῳ κόσμῳ. Περιφρόνησις πάντων τῶν πραγμάτων, ἐν τῷ δευτέρῳ. Ἐκλέξατε !!

40 Ἡ τελευταία πρᾶξις εἶνε πάντοτε αἱματηρὰ, ὅσον ὡρκία καὶ ἂν ᾖ ἡ ἐπίλοιπος κωμῳδία. Ρίπτουσι τέλος χοῦν ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ τοῦτο διὰ παντός.

Ὀκτώβριος. 72 Κων)λις

Συλλεχθέντα ὑπὸ Θ. ΜΟΣ...

ΠΟΛΥΠΟΙΚΙΛΟΣ ΧΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΕΡΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΖΩΩΝ.

Τὰ δέρματα τῶν διαφόρων ζώων, ἀφοῦ ἐκπληρώσωσι τὰ χρέη των εἰς τοὺς κυρίους των—αὐτὰ τὰ ζῶα— ὡς σκεπάσματα, μεταβαίνουσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς διοφόρους αὐτοῦ χρείας.

Καὶ *πρῶτον μετὰ τῶν τριχῶν* χρησιμεύουν ὡς μαλωταὶ (γούναι) ἐκεῖνα κατ' ἐξοχήν, τὰ ὁποῖα ἔχουσι παχὺ χνουδάτον μαλλί, ὡς εἶνε τὸ τῆς ἄρκτου, λύκου, ἀλωποῦς, γάτας, κουνελίου κλπ.

Δεύτερον ἄνευ τριχῶν εἰς διαφόρους ἄλλας χρείας· γίνεται δὲ ἡ ἀφαίρεσις τῶν τριχῶν, ἐμβαπτομένου τοῦ δέρματος εἰς ἀφεστόνερον· ἀφοῦ δὲ ἀποπέσουν αἱ τρίχες, βουτῶνται εἰς ἰσχυρὸν ἀπόβραγμα φλοιοῦ δρυὸς καὶ οὕτω καθίστανται ἄσηπτα.

Τῶν κατειργασμένων δερμάτων ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη.

Τὸ κοινὸν δέρμα, ὅπερ χρησιμεύει διὰ τοὺς πάτους τῶν ὑποδημάτων· τοῦτο συνήθως κατασκευάζεται ἐκ τοῦ δέρματος βοῶν καὶ βουβάλλων. Τὸ τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν βαφόμενον χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ὑποδήματος.

Τὸ μαρόκο ἐκ δέρματος αἰγῶν.

Τὸ γαλλικὸν καλούμενον δέρμα, ὅπερ εἶνε λίαν μαλακόν, κατασκευάζεται ἐκ τοῦ δέρματος τῆς αἰγάγρου (chamois), ζώσης εἰς τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Πυρηναῖα, καὶ χρησιμεύει πρὸς καθαρισμὸν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν.

Ὁ σαγρὲ (shagreen) κατασκευάζεται ἐκ δέρματος ἵππων, ὄνων καὶ καμηλοπαρδάλεων. Ἐργοστάσιον τοῦτου ὑπάρχει ἐν Κωνσταντινουπόλει· χρησιμεύει δὲ εἰς τὴν βιβλιοδετικὴν καὶ τὴν κατασκευὴν γραφείων. Τὸ δέρμα τοῦ ὄνου ἕνεκα τοῦ πάχους καὶ τῆς ἐλαστικότητός του χρησιμεύει πρὸς κατασκευὴν τυμπάνων.

Ἐκ τοῦ δέρματος τῆς ἐλάφου κατασκευάζονται χειρόκτια τῆς ἱππασίας καὶ στιβάλια.

Τὰ δέρματα τῶν προβάτων, δαμαλίων καὶ αἰγῶν παρέχουσι τὴν ὕλην πρὸς κατασκευὴν τῆς λεγομένης μεμβράνης, ἥτις ἐχρησίμευσε καὶ χρησιμεύει πρὸς γραφήν.

Τὸ βέλο (vellum) εἶνε μεμβράνη κατασκευαζομένη ἐκ δέρματος δαμάλεως καὶ χρησιμεύει πρὸς ἐγγραφὴν διαφόρων δικαστικῶν ὑποθέσεων ἀπαιτουσῶν διατήρησιν.

Πόσον ἀγαθὴ καὶ προνοητικὴ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ δέρματος τῶν ζώων! Ὁ ἄνθρωπος δι' αὐτῶν ἐνδύεται, ὑποδύεται, κάμνει χειρόκτια, γράφει τὰ συγγράμματα καὶ δένει τὰ βιβλία του, καθαρίζει τὰ σκεύη του καὶ κάμνει σάκκους καὶ λωρία, ἀναγκαιότατα εἰς τὰς χρείας του. Καὶ ὅμως ὀλίγοι, ὀλιγιστοὶ εἶνε οἱ ἐνθυμούμενοι καὶ εὐγνωμονοῦντες τὸν Θεόν, ὁσάκις μεταχειρίζονται τὰ δερμάτινα ταῦτα σκεύη.

(Ἐκ τῆς ἐφημ. τῶν παίδων).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ. 67 στηλ. ἀ. στιχ. 32 μετὰ τὰς λέξεις: *ὑπὲρ πατρίδος πρὶν ἢ*: προσθετέαι αἱ λέξεις: ὁ Σωκράτης ἀποδείξῃ τὸ χρέος τοῦ ἀγαπᾶν τὴν πατρίδα. Ἡ Σπάρτη ἦτο ὀλιγαρχὴς πρὶν ἢ

Σελ. 72 ὑπὸ τὴν εἰκόνα ἀντὶ τῶν λ. ΣΙΛΟΠΙΣ ΔΕ ΛΑΒΡΟΝΟ (SILOPIS DE LABRONO) γραπτέον ΣΚΛΟΠΙΣ ΔΕ ΣΑΒΡΑΝΟ (SCLOPIS DE SABRANO).

Σελ. 88 ὑπὸ τὴν γραμμὴν: *πρὸς τὰς τοῦ Καϊστρινοῦ .....* Κοινότητας γραπτέα τὰ ἑξῆς: (συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ σελ. 72).